

NART

İKİ AYLIK DÜŞÜN VE KÜLTÜR DERGİSİ

ISSN: 1302-2539

İslamey-Elbruz
turnesi coşkulu geçti

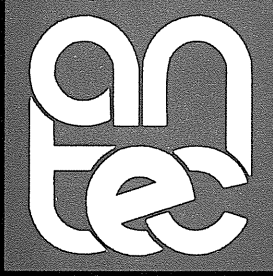
Etnik kökene göre nüfus	
Kimlikler	KONDA tarafından hesaplanmış nüfus
Türk	55.500
Türk kökenliler	2.025
Kafkas kökenliler	210
Balkan kökenliler	180
Kürt-Zaza	11.450
Arap	600
Gayrimüslim	80
Roman	

Çerkeslerin
sayıları
gerçekten
bu kadar mı?

“Ethem Bey
Dosyası”nı
bitirirken...

Adige Dil Günü
kutlamaları
bu yıl daha
çok sayıda

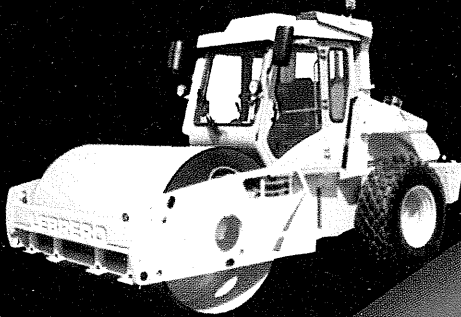
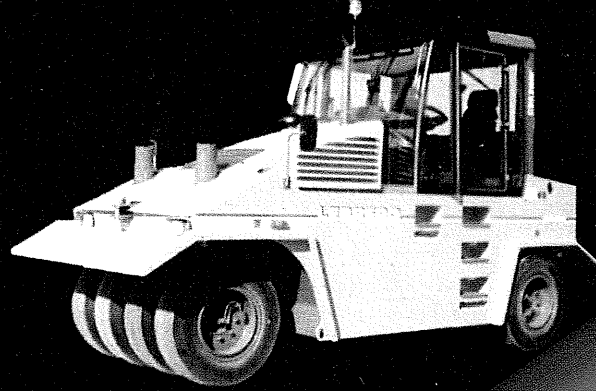
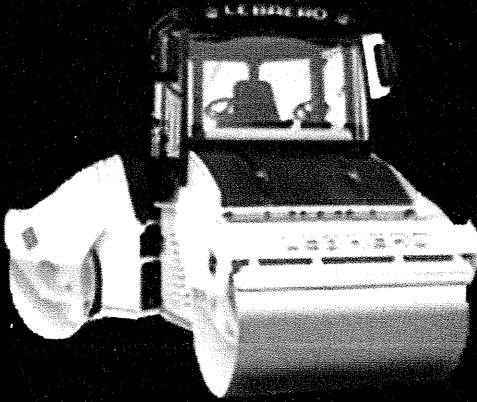
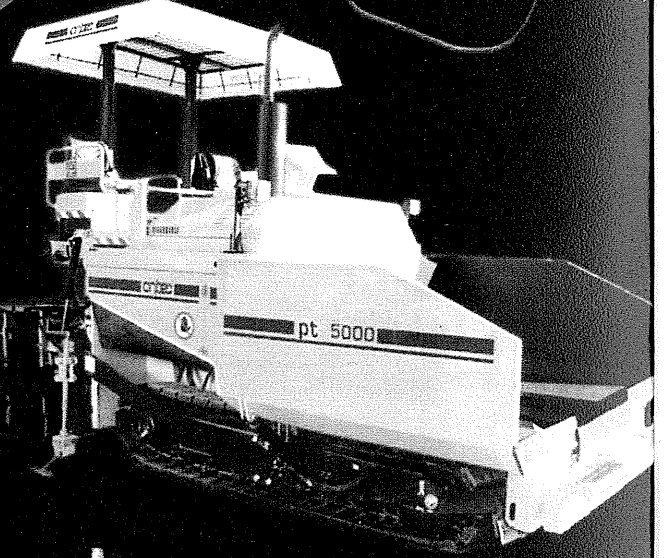
antec spa

LEBRERO

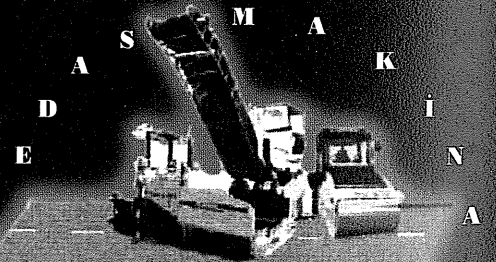
ASFALT MAKİNALARI

ALIM, SATIM, KİRALAMA,
SERVİS ve YEDEK PARÇA

VÖGELE - WIRTGEN - HAMM - DEMAG - VIBROMAX

BOMAG - CAT - BİTELLİ - TITAN - STA - MARİNİ

www.edasmakine.com

ASFALTA ÖNCÜ GRUP

NART
KİTAPLIK DÜŞÜN VE KÜLTÜR DERGİSİ ISSN: 1302-2539

ISSN 1302 - 2539

Mart - Nisan 2007

Sayı: 54

Yerel süreli yayındır. İki ayda bir yayınlanır

YAYIN SAHİBİ
Kafkas Dernekleri Federasyonu adına
CİHAN CANDEMİR

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Cumhur Bal

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Behice Yeşilbağ

YAYIN KURULU
Adnan Özveri
Hakan Eken
Özdemir Özbay
Zafer Süreş

DANIŞMA KURULU
Cahit Aslan
Çetin Öner
Erol Taymaz
Murat Papuşu
Memet Yedic
Nejdet Hatam
Sururi Öğün

GRAFIK TASARIM
Behice Yeşilbağ

ABONE ve HALKLA İLİŞKİLER
Fidan Şimşek

BASKI YERİ ve TARİHİ
Yorum Basın Yayın Sanayi Ltd. Şti.
İvedik Matbaacılar Sitesi 35. Cad. No: 36-38
Tel: (0312) 395 21 12 Yenimahalle-Ankara
Baskı Tarihi: 15.06.2007

ABONELİK İÇİN
Ziraat Bank. Emek Ankara Şb.
TL hesabı: 35586148 - 5001
Dolar hesabı: 35586148 - 5002
Euro hesabı: 35586148 - 5003

Posta çeki hesap no. 1911687

ABONELİK KOŞULLARI
Yurt içi yıllık: 30 YTL
Avrupa yıllık: 30 Euro
ABD yıllık: 40 USD

AVRUPA'DAN ABONELİK İÇİN
Yaşar Aslankaya
0049 1775808006

YAYIN İDARE ADRESİ
Şenyuva Mahallesi, Kafkas Sokak, No: 60
Beştepe / ANKARA
Tel: +90(312) 223 51 59
Faks: +90(312) 212 52 40
nartdergisi@kafkasfederasyonu.org

Yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir. Dergide yer alan yazı
ve fotoğrafların her hakkı saklıdır.
Kaynak göstermek koşuluyla yayınlanabilir.

Bu sayı 5.000 adet basılmıştır

Editörden...

Merhaba değerli Nart okurları;

Yoğun bir dönem geçirdik, Adıge Dil ve Yazın Günü, Kadınlar günü, İslamey ve Elbruz'un Türkiye turnesi, ressamlarımızın karma sergisi ve kültürel gecelerimizin coşkusuyla yaşarken, Milliyet Gazetesi'nde yayınlanan Konda şirketinin gerçekleri yansıtmayan etnik araştırması, Hrant Dink cinayeti gibi bizi üzen gelişmelere de şahit olduk. Sayfalarımızda bunlar ve diğer gelişmelerle ilgili bölümler, satırlar bulacaksınız.

Yayın kurulu olarak, önceki sayımızda bazı okurlarımızın eleştirisine neden olan "Kabardey dilinin Uzunyayla'daki yapısına bir bakış" başlıklı araştırma yazısı ile ilgili gelen eleştiriler üzerine bir açıklama yayınlamayı gerekli gördük:

Öncelikle belirtelim ki, Nart Dergimizde çıkan yazıların tümünün Nart'ın görüşleri şeklinde algılanmasını, NART'a yakıştırılan "her şeyiyle doğru, yanlışsız" mükemmel olma dileğinden kaynaklandığını görüyoruz ve mutlu oluyoruz.

Ancak unutmamak gerekir ki, herkes için tek bir doğru olmayabilir. Ayrıca birçok ortak doğrular da tam doğru olmayan fikirler etrafında yapılan tartışma ve araştırmalarla ortaya çıkmaktadır. Dergimizde yayınladığımız akademisyenler ya da diğer araştırmacıların her araştırma yazısı, yazının bütününe yüzde yüz katıldığımız anlamına gelmez (bunu her yayının yaptığı gibi biz de künyemizin altında belirtiyoruz). Bu tür araştırmalar aynı zamanda bir tartışma zemini oluşturması için de önemlidir. Dolayısıyla, araştırmaya yönelik bu tür tartışma ortamlarını oluşturmak, iyi niyetli araştırmacıların görüşlerine yer vererek bir yandan teşvik etmek, diğer yanda tartışma ortamında ortak doğrulara yönelik çalışmalarla ortam hazırlamak da Nart'ın görevleri arasındadır diye düşünüyoruz.

Zaten bildiğiniz gibi, bu tür yazılara gelen ciddiye değer eleştirilen, ileriki sayılarımızda yayınlıyoruz. Bu amaçla da okurlarımızın "Sizden Gelenler" başlıklı okur köşemize katılımlarınızı bekliyoruz. Bizim için bir araştırma yazısının yayınlanabilmesi için: özgün, nesnel ve bilimsel olması yeterlidir. Bu açıdan bakılınca adı geçen yazı, Profesör J. Colorusso'nun, Kanada Üniversitesi yayınlarından çıkan bir araştırmasını temel dayanak olarak almakta ve oradan hareketle Kabardey dilinin Uzunyayla'daki yapısına genel bir bakış getirmektedir. Bu yönüyle özgün ve güzel bir çalışmadır. Ancak, yazıda bizim de katılmadığımız bazı noktalar vardır: Birincisi, araştırma her ne kadar 1992 yılında yapılmış da olsa, Kabardey - Balkar Cumhuriyeti'nde Kabardeyce konuşan nüfus 300 bin değil, günümüz itibarıyla yaklaşık 550 bin civarındadır. İkincisi,

Kuzeybatı Kafkas dil ailesinin şeması yanlıştır, ayrıca Adıge- Abhaz dil grubunun Hint -Avrupa dil ailesinin bir parçası olduğu şeklindeki iddia da bir hayli tartışma götüren bir görüştür. Bu konuda çeşitli teoriler varsa da, en çok kabul gören görüş, Adıge- Abhaz dilinin, sadece Kafkasya'da konuşulan İber- Kafkas dil grubunun özgün parçası olduğu şeklindedir. Ancak tüm bu konular, Kafkasya ile ilgili diğer birçok konu gibi araştırılmaya muhtaçtır.

Söz konusu yazı ile ilgili bizi arayan ve eleştirilerini, görüşlerini bildirenlere teşekkür ediyor, sonraki sayılarda yayınlayacağımız araştırma yazılarında önerilerimizden faydalanacağımızı bildirmek istiyoruz.

55. sayıda tekrar buluşmak üzere;

Sağlıcakla kalın...

Behice Yeşilbağ

İÇİNDEKİLER

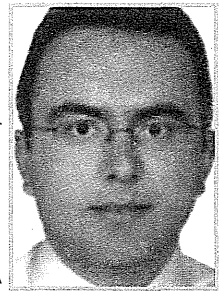
Uzman Gözüyle - Bagapş'ın Türkiye ziyareti neden önemli? / Yrd. Doç. Dr. Mitat Çelikkpala	3
Başkan'dan - Son gelişmeler üzerine... / Cihan Candemir	6
Haber - Kazım Taymaz'a TBMM üstün hizmet ödülü	7
Haber - Adıge Dil ve Yazın Günü kutlamaları Adıge Dil Günü ve Adıge Yılı kutlamalarına katılanların ortak çağrısı - Maykop	8
Uzman Gözüyle - Çerkeslerin sayıları gerçekten bu kadar mı? / Yrd. Doç. Dr. Cahit Aslan	13
Basından - Gerçek Gündem haber portalının Kaf Fed Başkanı Cihan Candemir ile yaptığı "Nerede Bu Çerkesler" başlıklı röportajı	19
Haber - İslamey ve Elbruz'un Türkiye turnesi coşkulu geçti	21
Haber - Dünya Çerkes Birliği yönetim kurulu toplantısı Nalçık'de yapıldı / Orhan Özmen Nalçık seyahat notları / Kuşha Doğan Özden	22
Görüş ve Düşünceler - Birleşik Kafkasyacı hareketin kırılma noktası / Dr. Ö. Aytek Kurlmel	27
Haber - Kafkas asıllı ressamı buluşması-III	30
Araştırma Dosyası / Ethem Bey (son) - Ethem Bey dosyasını bitirirken / Hakan Eken Çerkes Ethem / Mümtaz'er Türköne	31
Kitap - Çerkesler - Nihat Berzeg / Ş'eqwue Zafer Avucunun İçinde Gözyaşları (şiir) - Setenay Baloglu	35
Görüş ve Düşünceler - 90 yıl önce kadınlarımız: Çerkes Kadınları Dayanışma Demeği Diyane ve Beşiktaş Ömek Kız Okulu / Papapha Mahinur Tuna	37
Sizden Gelenler - Hiç Düşündünüz mü? / Yemin Berzeg Şükrü İnci	41
Haber - RF mimarlarından Boris Yeltsin öldü	42
Sizden Gelenler - Дыгъуасэ Дуней Адыгэ Бзэрэ ТхэкIэрэ Махуэт / Şogen Bersis	43
Tarihçinin Mutfağından - Kafkas dağlılarının Türkiye'ye kara yolu ile göç etmelerinin yasaklanması için alınan tedbirler / Murat Papşu	44
Araştırma - Ailede sosyo kültürel değişme / Yrd. Doç. Dr. Mehmet Eser	46
Gelenğimiz-Kültürümüz - El Sanatları - Feden-2 / Abaze Süleyman	52
Haber - Zwingenberg Çerkes Kültür Demeği 20. yılını kutladı / Celalettin Narman	54
Sizden Gelenler - "Adıge Yolu ve Dikkat Edilmesi Gerekenler"e katkı / Yaşar Güven	56
Köylerimiz - Şeşen Janbotey (Aşağı Borandere) / Erdal Aslan	58
Nart Çocuk - Masal - Aslan hasta / Çev.: Ağarcanokue Hüseyin	61
СИТХЫКІ УМКІ ЫХЫЭ БЛАГЪ (Рассказ цыкIу) / Юшыноэ Заур Boyama	63

Bagapş'ın gerçekleşemeyen gezisinin dahi diaspora, Abhazya, Türkiye, Gürcistan ve diğer bölgesel ve küresel aktörler arasında/üzerinde bir etki ve etkileşim yarattığı aşikârdır. Gezinin yaratacağı sonuçların ve fırsatların dikkatle değerlendirilerek tüm aktörlerce önemsenmesi ve desteklenmesi gereklidir. Bu hem bölgesel barış ve istikrara hem de insanların mutluluğuna verilecek bir omuz, koyulacak bir tuğla olacaktır.

Abhazya Devlet Başkanı Sergey Bagapş'ın 21-25 Nisan tarihleri için planlanan Türkiye ziyareti, Bagapş'ın 9 Nisan sabahı geçirdiği rahatsızlık nedeniyle son anda ertelendi.

Tedavi amacıyla bir süreliğine Moskova'ya giden Bagapş, 30 Nisan'da görevinin başına döndü. Bagapş'ın Türkiye'ye yapacağı ilk ziyaret olması nedeniyle bu gezi diaspora ve örgütlenmelerince büyük bir heyecanla beklenmekteydi. Gezi için hazırlanan yoğun ve renkli programa bakıldığında bu heyecan açıkça görülmektedir. Her ne kadar gezinin sağlık sorunları nedeniyle ertelenmesi Türkiye'deki diasporanın yüreğini ağzına getirdiyse de sonuçta Bagapş'ın sağlığına kavuşarak görevine dönmüş olması büyük bir memnuniyetle karşılanmış gözükmemektedir. Şimdiki beklenti ise Bagapş'ın muhtemel gezisinin bir an önce gerçekleşmesidir.

**Yrd. Doç. Dr.
MİTAT ÇELİKPALA**

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü

Bagapş'ın Türkiye gezisi ne anlama gelmektedir?

Bagapş'ın Türkiye gezisi ne anlama gelmektedir? Bu gezi niçin bu kadar önemlidir? Diaspora ve örgütlenmeleri bu geziyi neden bu kadar önemsemektedir? Abhazya açısından bu gezi ne anlam ifade etmektedir? Bagapş ve Abhazya'nın Türkiye ile ikili ilişkiler ve Türkiye bağlantısıyla dış dünyayla bağlar kurması mümkün müdür, ya da ne gibi sonuçlar doğurabilir? Akla daha ilk anda gelen bu türde sorular artırılarak sorulabilir. Elbette bu soruları Bagapş'ın gezisini takip ederek cevaplamak çok daha anlamlı olacak, daha somut ve faydalı olabilecek analizler yapılabilirdi. Bu şu anda mümkün olmasa da bu sorulara cevaplar armak, gelecekte atılacak adımlar açısından anlamlı ve önemli gözükmektedir. Bu bağlamda yazıda bu sorulara cevaplar verilmeye çalışılacaktır.

Sergey Bagapş'ın Türkiye gezisi Abhaz/Çerkes diasporası için lider olarak görülen Devlet Başkanın, uzun süren ambargonun ardından nihayet diasporayı yaşadığı topraklarda görmesi, diasporanın da liderini sevgi ve özlemle kucaklaması anlamına gelmektedir. Gezi Abhazya'ya gitme şansı olanların buradaki yaşamlarını ve kimliklerini Abhazya'ya gösterme, anlatma isteğinin dışında gidemeyenlerin de anavatanlarından en üst düzeyde bir yüzle, sesle karşılaşması anlamına gelecekti. Bu bağlamda İstanbul ve Ankara dışında diaspora nüfusunun en yoğun yaşadığı bölgeleri de içeren gezi programıyla Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesinin Bagapş'a, Abhazya'ya ve

Sergey Bagapş'ın Türkiye gezisi Abhaz/Çerkes diasporası için lider olarak görülen Devlet Başkanının, uzun süren ambargonun ardından nihayet diasporayı yaşadığı topraklarda görmesi, diasporanın da liderini sevgi ve özlemle kucaklaması anlamına gelmektedir.

tüm dünyaya diasporanın varlığını, yaşam tarzını ve etkinliğini göstermek istediği söylenebilir. Bu türde bir destek uluslararası alanda bir takım ön yargıların yarattığı dışlanmayla karşı karşıya bulunan Abhazya ve siyasi liderlerine anlamlı bir moral destektir. Bu moral destek ilişkileri var olan gönül bağının ya da kültürel bağların ötesine, siyasi ve ekonomik bağlara taşıyarak, daha güçlü bir birlik oluşturulması fırsatı yaratacaktır. Bu durum aynı zamanda Abhazya için dünya ile kurulmaya çalışılan ilişkiler açısından siyasi bir destek, farklı bir araç olarak görülebilir ve değerlendirilebilir.

Geziye Abhazya açısından bakıldığında, bu gezinin Abhazya parlamento seçimlerinin hemen sonrasında yapılmak istenmesi, Bagapş'ın geziyi Abhazya'da tesis edilen ve demokratik biçimde işleyen siyasal sistemi Türkiye ve tüm dünyaya anlatmak için bir fırsat ya da vesile olarak kullanmak istediği şeklinde de değerlendirilebilir. Bilindiği üzere Abhazya ve siyasal liderleri savaşın bitiminden itibaren siyasal, ekonomik ve hatta insani ambargoya maruz kalmış ve her türlü sorunları göz ardı edilmiştir. Bu durum 2004 sonrasında bölgesel konjonktür ve Kafkasya'da oluşan yeni dengeler neticesinde her ne kadar hafiflemiş olsa da sıkıntılar tam anlamıyla giderilememiş, sorunlar Abhazların istedikleri biçimde çözümlenememiştir. Abhazya Dışişleri Bakanı Sergey Şamba'ya BM Güvenlik Konseyi'nde söz hakkı tanınmasının önüne geçilmesi son örneğinde olduğu gibi, Abhazya sorunu uluslararası camiaya sürekli olarak tek taraflı biçimde aktarılmıştır. Bu sorunun sağlıklı bir çözüm noktasına taşınamamasının da en temel sebebi olarak görülmelidir. Son dönemde Kosova gelişmeleri ve bu bağlamda oynanmaya başlanan yeni denge oyunları, bölgesel sorunların daha fazla bu biçimde sürüncemede bırakılmasının doğru olmayacağı anlaşılrsa da, Abhazya açısından uluslararası camiada nezdinde istenilen eşitlik ve ilgi görülmemektedir. Sorunun, asli unsuru ya da tarafı olan bir parçasının varlığı dikkate alınmadan, beklentilerini doğrudan doğruya anlatma fırsatı verilmeden ulaşılacak nokta, sorunun devamından başka bir nokta olmayacaktır. Bagapş'ın eski Sovyet coğrafyası dışında, Batı dünyasıyla köklü ve kalıcı ilişkilere sahip Türkiye'de yapacağı değerlendirmelerin uluslararası medyaya farklı yansımalarla düşeceğini söylemek, bu bağlamda bir kehanet olmasa gerek. Bu durum Abhazya'nın, sorunun diğer ayağı Gürcistan dâhil olmak üzere tüm dünyayla iyi ve sağlıklı ilişkiler kurabilmesinin yolunu açabilecek bir ilk adım olarak görülebilir. Türkiye'nin Gürcistan'la olan ve "stratejik ortaklık"

Sorunun, asli unsuru ya da tarafı olan bir parçasının varlığı dikkate alınmadan, beklentilerini doğrudan doğruya anlatma fırsatı verilmeden ulaşılabilecek nokta, sorunun devamından başka bir nokta olmayacaktır.

seviyesine ulaştığı sürekli biçimde vurgulanan yakın ilişkisi, bu gezi bağlamında Abhazya ile ilgili sağlıklı adımlar atılmasına da vesile olabilmeydi. Türkiye'nin konuya gezi vesilesiyle biraz daha yakından ve ilgiyle yaklaşması hem uluslararası camianın, hem de Gürcü tarafının, içinde bulunulan son durumu daha bir dikkatle ve akılcı biçimde yeniden değerlendirmesine katkı sağlayabilirdi. Nitekim gezinin yapılacağı ve programının açıklanması sonrasında başta Batılı ülkeler ile ABD'li yetkililer olmak üzere, bölge ülkelerinin temsilcilerinin faaliyetlere gösterdikleri ilgi ve katılım isteği bu açıdan değerlendirilebilir. Türkiye gezisi Bagapş ve diğer Abhaz yetkililerle farklı bir zeminde görüş alışverişi ve konuyu daha yakından anlayabilmek adına büyük bir fırsat olabilmeydi. Bu fırsatın bir dahi sefere daha etkili ve akılcı bir biçimde kullanılması tüm taraflar için önemlidir. Fırsat kaçınılmayarak iyi değerlendirilmelidir.

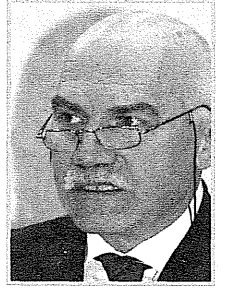
Diaspora açısından ise bu gezi Abhazya ile daha sağlam ve kalıcı bağların kurulması olarak görülmelidir. Gezi diasporanın istek, sorun ve beklentilerinin Abhazya'ya en üst seviyede anlatılması fırsattır. Bu etkileşim sürecinde Abhazya ve diaspora arasında var olan karşılıklı anlayış ve güvenin sağlamlaştırılarak çözüm yolunda ortak politikalar oluşturabilmesinin zeminini güçlendirecektir. Gezinin yaratacağı canlanma ve hareketlenmenin dayanışma ruhu ile işbirliğine destek sağlayacağı da aşikârdır. Bu durum bir sivil toplum örgütlenmesi olarak diasporanın varlığının, organize yapısının ve etkinliğinin gösterilmesi açısından önemli ve ses getirici bir faaliyet olarak da görülebilir. Aynı zamanda Abhaz diaspora örgütlenmelerinin Türkiye'de faaliyette bulunan Gürcü örgütleri ve nüfusla kurdukları sağlıklı ve dostane ilişkilerin yeni ve farklı bir ivme kazandırarak Abhazların mesajlarının Gürcü yönetimine farklı bir elden yeniden iletilmesi fırsatı da doğurabilirdi. Diğer yandan gezi

diasporanın ve Abhazya ile bağları olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının insani istek ve beklentilerini Türkiye'ye ve tüm dünyaya yeniden ve daha etraflı bir biçimde anlatabilmesi için önemli bir fırsat olarak görülebilir. Bilindiği üzere başta Komite olmak üzere diaspora örgütleri temel insani hakları olarak gördükleri anavatana serbest ve rahat bir biçimde gidip gelebilme, hiç değilse tatillerini aileleriyle birlikte orada geçirebilme, sağlık ve eğitim alanında bir takım temel yardımları vatanlarına rahatlıkla yapabilmeye gibi bir takım beklentilerini her fırsatta dile getirmekte. Bu gezi medyanın da ilgisiyle bu talepleri yeniden ve ses getirecek biçimde dile getirme fırsatı olacaktı.

Gezinin Türkiye açısından yaratabileceği sonuçlara göz atıldığında öngörülen, korku ve kuşkuyla kanışık biçimde açıkça dile getirilmeden ileri sürülmeye çalışılan bir takım olumsuz gelişmelerden ziyade daha sağlıklı ve Türkiye'nin çıkarlarıyla uyumlu bir takım gelişmeler/sonuçlar beklenmelidir. Gezi ilk adımda Türk siyasal ve dış politika yapıcılarının özelde Abhazya, genelde ise Kafkasya ile ilgili konulara daha bir yakın ilgi göstermesini sağlayacaktır. Bu ilginin diasporanın ve Abhaz yönetiminin beklenti ve isteklerini tam karşılamasa da bir hareketlilik yarattığı görülmelidir. Geleneksel devlet yapısının, kurulu ilişkiler ağı bağlamında hızlı ve esnek davranması beklenmemelidir. Fakat yaratılan etkilerle bu süreçte aşamalı gelişme ve değişimler sağlanabileceği belirtilebilir. Türkiye daha önce birçok defalar dile getirildiği üzere, sadece coğrafi konumu, barındırdığı nüfus yapısı ve kendi özel çıkarlarıyla dahi bu konulara müdahil olmak durumundadır. Bu etkileşim stratejik ortak Gürcistan'la var olan ilişkilerin korunabilmesi, çok boyutlu ortak Rusya ile bağların sağlamlaştırılabilmesi, bölgesel güç olarak bayrak göstermeye devam edilebilmesi için bir zarurettir. Öte yandan sadece insani sebeplerden, bölgesel barış ve istikrarın sağlanarak devam ettirilebilmesi açısından ve büyük devlet refleksinden dolayı da, Türkiye bu konulara daha bir dikkat ve özenle yakından ilgi göstermek zorundadır.

Kısacası Bagapş'in gerçekleşemeyen gezisinin dahi diaspora, Abhazya, Türkiye, Gürcistan ve diğer bölgesel ve küresel aktörler arasında/üzerinde bir etki ve etkileşim yarattığı aşikârdır. Önümüzdeki dönemde gerçekleşmesi beklenen ziyaretin tüm bu koşullar dikkate alınarak organize edilmesi büyük önem taşımaktadır. Gezinin yaratacağı sonuçların ve fırsatların dikkatle değerlendirilerek tüm aktörlerce önemsenmesi ve desteklenmesi gereklidir. Bu hem bölgesel barış ve istikrara hem de insanların mut-luluğuna verilecek bir omuz, koyulacak bir tuğla olacaktır ■

Son gelişmeler...

CİHAN CANDEMİR
KAF-FED Genel Başkanı

Değerli Hemşerilerim,

Mart ve Nisan ayları Federasyonumuz açısından ve Türkiye açısından oldukça hareketli geçti. Mart ayında Abhazya Cumhuriyeti Devlet Başkanı Sayın Sergey Bagapş'ın Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi'nin davetlisi olarak 21-25 Nisan tarihleri arasında Türkiye'ye geleceğinin haberi hepimizi heyecanlandırdı. Programa destek çalışmaları İstanbul ve Ankara'da başlatıldı. Bu arada Sayın Bagapş'a Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı'ndan randevu verilmemiş olması bu ülkenin vatandaşları olarak hepimizi üzdü. Aynı tarihlerde bir günlük gazetede yayınlanan ve Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin sayısını 200 küsur bin olarak gösteren anketler yayınlandı. Bu olumsuz gelişmelerin motivasyonu, tümüne cevap olacak şekilde toplantılarımızı büyük kalabalıklarla düzenleme gayretine girmişken, önce Sayın Bagapş'ın rahatsızlanıp Moskova'ya götürüldüğü haberi geldi. Ardından da Türkiye seyahatinin iptal edildiği bildirildi. Sayın Bagapş geldiğinde Türkiye'de yaşayan hemşerileri ile kucaklaşacak, kendi politika ve sorunların anlatacağı. Türkiye'deki yetkililer, bir değişiklik olmaz ise büyük ihtimalle kendisiyle görüşmekten kaçınacaktı, ancak şüphesiz Sayın Bagapş'ın tüm görüşmeleri dikkatle izlenecek ve not edilecekti. Bizler her ne kadar gelişinden heyecan duyduysak ta, Sayın Bagapş'ın bu aşamada gelmemiş olması belki de hayırlı olmuştur diye düşünüyoruz. Kendisinin layık olduğu bir şekilde karşılanacağı günlerin geleceğini diliyoruz.

Sayın Bagapş'ın gelişinde Dış İşleri Bakanlığı tarafından randevu verilmemiş olması aslında üzerinde durulması bir husustur. Sayın Bagapş, Türkiye'nin an yakın coğrafyası üzerindeki bir

anlaşmazlığın tarafıdır ve en yetkili kişisidir. Bu anlaşmazlık, Türkiye'yi sadece komşuluk ilişkileri nedeniyle değil, Türkiye'de yaşayan milyonlarca Kafkas kökenli vatandaş nedeniyle de ilgilendirmektedir. Dolayısıyla Türkiye Dışişleri, güçlü bir bölge devleti olarak olayları yakından izlemek ve doğruları iyi bilmek zorundadır. Bize göre basiretli devlet adamlığının birinci şartı bilgili olmaktır. Uluslar arası olayları kısa vadeli çıkarlar ve tek taraflı bilgilerle değerlendiren politikaların ne kadar başarısız olduğunu tarih göstermektedir. Türkiye bu ayıbı Cezayir Devletinin bağımsızlığı sürecinde yaşamıştır. Kanımızca Sayın Bagapş ile yapılacak bir görüşme Türkiye'nin politikalarını değiştirmese bile güvenirliliğini artıracak, bir hareket olacaktı. Kaldı ki benzer bir görüşme geçen yıl Suriye'de yaşayan bir Filistin lideri için İsrail'in tüm tepkilerine rağmen gerçekleştirilmişti. Daha sonra Lübnan'a "yakın coğrafyamız" olduğu için Türk askerleri gönderilmişti ve biz de "ABHAZYA UZAYDA MI?" diye sormuştuk. Bagapş'ın ertelenen ziyareti, Türkiye Dışişlerinin ve mevcut hükümetin Abhazya olayına nasıl baktığını göstermesi bakımından bizim açımızdan önemli olmuştur.

Türkiye'de yaşadığımız diğer acı olay Malatya katliamıdır. Hatırlayacaksınız ikisi Türk, birisi Alman üç kişi Hristiyanlık propagandası yaptıkları gerekçesi ile çocuk yaştaki genç insanlar tarafından acımasızca katledildiler. Hrant Dink cinayetinden kısa bir süre yapılan katliam, Türkiye'deki tehlikeli gelişmenin boyutunu bir kez daha ortaya koydu. Hrant Dink cinayeti sonrası ülkemizdeki hoşgörüsüzlüğe vurgu yaparak, tehlikeye dikkat çekmeye çalışmıştık. Bir kez daha şu soruyu soruyoruz. Bu kadar genç beyinler nasıl ve kimler tarafından düşmanlıkla dolduruyor ve ölüm makinesi haline getiriliyor?

Türkiye bu düşmanlıkları 1970 ve 1980'li yıllarda da yaşadı. Gençlerimiz acımasızca cinayetler işledi, birbirini kırdı. Türkiye parçalanmanın eşiğinden döndü. Benzer olayları tekrar yaşamak istemiyoruz. Türkiye'nin güçlenmesinin, ortak hoşgörü anlayışıyla ve gelişmiş bir demokrasi sayesinde mümkün olacağını bir kez daha söylemek istiyoruz.

Söz demokratik gelişmelere gelmişken bir paragraf ta hükümetin AB projelerine yönelik uygulamalarına açmak gerekiyor. Dil kursları açmak için yaptığımız çalışmalar sırasında mevzuatların tekrar değiştiğine şahit oluyoruz. Ankara Derneğimizde açılacak kurslar için tüm formaliteleri tamamlamışken bu defa yetiştirdiğimiz hocalardan yararlanamamak durumuyla karşılaşyoruz. Çünkü değişen bir yasa ile resmi okullarda öğretmenlik yapanların kurslarda görev alması engellenmiş.

Diğer taraftan yeni belgesel projemizi yaparken teknik konulardan çok mali denetimlerle uğraşacağımız görülüyor. Sivil toplum örgütlerinin AB fonlarından desteklenen kültürel gelişim projelerinin dolaylı olarak zorlaştığını hissediyoruz. Demokratikleşme sürecimizde de mehter marşının temposu duyuluyor. İki ileri bir geri.

Nisan ayında içimiz biraz Elbruz ekibimizin Adıgey Cumhuriyeti'nden gelen İSLAMEY grubu ile ortaklaşa yaptığı Türkiye tumesi nedeniyle ısındı. Folklor ve müziğin güzellikleri ve evrensel birleştiriciliği ile kısa da olsa mutlu anları paylaştık. Turneyi düzenleyen Ankara Demeğimize, Elbruz ekibimize, İslamey'e ve Fatih Turan kardeşimize teşekkür ediyoruz.

*Barış ve huzur dolu
günler dileklerimizle....*

Kazım Taymaz'a TBMM üstün hizmet ödülü

Düzceli thamademiz, değerli emektar insanımız Kazım Taymaz'ın kurucusu olduğu ve halen başkanlığını yürüttüğü Köy Çocukları Eğitim Demeği, TBMM üstün hizmet ödülüne layık görüldü.

Konuyla ilgili yapılan TBMMaçıklamasında, Kazım Taymaz'ın eğitim konusunda destek olduğu, kurduğu çok sayıda sivil oluşumdan biri olan demeği TBMM ödülü için önerenlerin Düzce Valiliği ve TBMM Başkanı Bülent Arınç olduğu belirtilmiştir. Açıklamada Köy Çocukları Eğitim Demeği'nin ödüle layık gösterilme nedeni ise şöyle belirtiliyor:

"Köy çocuklarının eğitimi için yaptığı çalışmalar kapsamında, 40 yıl boyunca binlerce yoksul çocuğa karşılıksız eğitim ve öğretim imkanı sunması, 1000 kadına okuma-yazma kursu düzenlemesi, sosyal konularda konferans ve seminerler düzenlenmesi, öğrencilere, öğrenci yurtlarına bağış yapılması ve Düzce depreminden sonra, depremin getirdiği yıkımın duyurulması ve yardım çalışmalarının örgütlenmesinde aktif olarak görev üstlenmesi, ayrıca Kafkas kültürünün yaşaması ve geliştirilmesi için gösterdiği çalışmalar

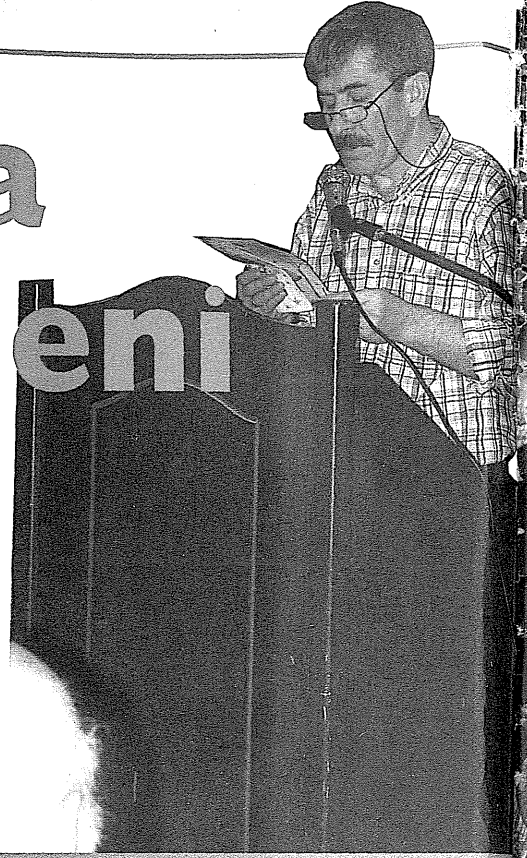

ile aday gösterilmiştir."

Nart Dergisi'nin 52. sayısında da yaptığı özverili çalışmalarına bir nebze değindiğimiz değerli insanımız Sayın Kazım Taymaz'ı kutluyor, yılmadan büyük bir azimle gerçekleştirdiği bu çalışmalarının daha uzun yıllar devam etmesini diliyoruz.

Ankara'da ana dil şöleni

Her yıl 14 Mart'ta kutlanan Adıge Dil Günü münasebetiyle Ankara Demeği'nce düzenlenen ana dil gecesinde, dil kursu öğretmenleri ve öğrencileri Adigece ve Abazaca şakıdılar gece boyu. Başka dil konuşulmadı. İzleyenlerse duygu dolu dinlediler hiç sıkılmadan.

Adige Dil Günü münasebetiyle Ankara Demeği tarafından düzenlenen anadil gecesini 17 Mart 2007 Cumartesi akşamı yapıldı.

Dil öğretmenlerimizden Şejouko Zafer Süre'r'in organize ettiği geceye ilgi oldukça fazlaydı. Anadilini duymak, üç ay önce açılan dil kurslarına gelen yakınlarının dile ne kadar hakim olabildiğini görmek isteyen üç yüz kadar kişi salonu doldurdular, saatlerce ayakta kalmak pahasına gösterilerin sonuna kadar

salondan ayrılmadılar.

Abazaca ve Adigece şarkıların söylendiği, şiirlerin okunduğu, dil temalı sözlerin söylendiği gecede thamadeler de söz alarak, ana dilin ve bu gecenin önemi konusunda kısa konuşmalar yaptılar. Her yaş grubundan dil öğrencilerinin ana dilinde bir şeyler söyleme imkanı bulduğu gecenin favorisi ise Ankara demeğinin korusu idi. Öğrencilerin oluşturduğu koronun iki kez sahne alarak söyledikleri güzel şarkılardan sonra, programın sonunda sahneye çıkarak Ankara Xhase ve İstanbulako şarkılarını çok sesli olarak seslendiren demek korusu, dinleyenler tarafından uzun süre alkışlandı.

Adigece ve Abazaca dışında hiçbir sözün söylenmediği gösterileri gecenin ilerleyen saatlerine kadar bıkmadan, sıkılmadan izleyen konuklar mutlu ve artık gelecekte daha umutlu olduklarını söylüyorlardı.

Gecenin en küçük konuşğu, kürsüden yapılan konuşmaları pür dikkat sonuna kadar dinledi.

Sevgili Zafer, Selamlar;
Haberlerini Federasyon Başkanı Cihan Candemir' den dinledim. Çok sevindirdi beni. Ankara'daki anadil gecesini çok güzel yapmışsınız. Gönderdiğiniz DVD' yi göz yaşları içinde izledim. Sevincimi anlatmaya kelimeler yetmez. Mahallede herkes toplandı, birlikte izledik geceyi.

Programda emeği geçen herkesi kutluyor, yürekten kucaklıyorum. Hepsine selamımı ilet lütfen. Sen de kendine dikkat et. Seni buraya bekliyoruz. Selam ve sevgilerimle!

Murat Tabış / Nalçık
(Ana dil öğretici eğitmeni)

Cumartesi gecesı yapılan dil şöleni, beni şaşırttı, sevindirdi, "işte budur!" dedim kendimce. İlköğretim 1. sınıf okuma bayramına hazırlanan çocukların heyecanını gördüm kursiyerlerde, gözleri pırıl pırıl, kendine güvenleri tam, ancak geleneksel bir çekingenlik, yanlış telaffuz etme, yanlış bir şeyler söyleme kaygısı... Beklenen olmadı, yanlış okundu belki de, aslından başka anlamlar yüklendi kelimelere, mükemmel değildi hiçbir şey. Ama gözle çok açık görülebilen o gayret, kısa sürede alınan mesafe, bir sürü imkansızlık içinde amatör heyecanlarla ortaya konan profesyonel çabalar, pembeleşen yanaklar, çatallaşan, gittikçe kaybolan seslerden yakaladığımız Adigece, Abazaca kelimeler, tadına doyumaz bir lezzet yarattı beynimde, kulağımda.

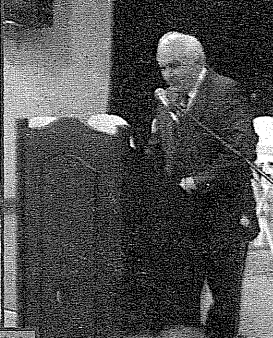
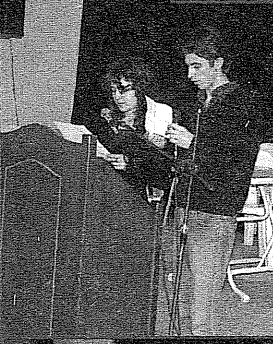
Çok istediğim halde yoğun iş tempom izin vermediği için kursa katılamayışıma hayıflandım. Ben de o akşam orada elimdeki teksti okumaya ya da şarkı söylemeye çabalasaydım, heyecandan sesim titreyeydi, hatta yanlış okusaydım, gözlerim yakınlarımı arasaydı, tıka basa dolu salon tarafından alkışlansaydım, utansaydım, yüzüm kızarsaydı, Zafer hoca "olmadı" gibi yüzüme baksaydı. Olsun, orda olsaydım...

Ne güzeldi bütün arkadaşlar. Hepsine teşekkür borçluyuz, umut verdiler bize geleceğe dair.

Artık birbirinin tekrarı haline gelen ve bahanelerim tükendiğinde ancak izlemeye gittiğim folklorik gecelerimizin aksine, katılan herkesin yüzünden de okuduğum gibi beni heyecanlandıran, umutlandıran, mutlu eden farklı bir akşamdı. Emeği geçen herkese, ana dilini okumayı, yazmayı, birkaç kelime söylemeyi öğrenen bütün arkadaşlara, gönül den teşekkür ediyorum.

Bag Neris

Adige Dili Günü Adana derneğinde de kutlandı

14 Mart Adige Dil Günü Adana derneğimizde, 18 Mart günü kutlandı. Sabah kahvaltıda biraraya gelen Adıgabze öğrencileri ve dernek üyeleri, dil kursu öğretmenlerinden Selahattin Serin'in "hğoxh"u (konuşması) ile birlikte kahvaltı yaptılar. Daha sonra dil öğretmeni Nilüfer Yağmur ve diğer katılımcıların Adige dilinde yaptıkları konuşmalarda dilin önemi vurgulandı ve kurslarda gelinecek nokta değerlendirildi. Önümüzdeki yıl düzenlenecek dil kursları ile ilgili yapılacak çalışmaların görüşülmesi ile etkinlik sonlandırıldı.

Bu gece Ankara'da Anadil Şölenini izledim.

Uzun süredir beni bu kadar heyecanlandıran bir şey olmamıştı. Folklor ekiplerinin coşkulu gösterilerinin, heyecanlı söylevlerin dışında bir durumdu.

Hiç Adigece konuşmamış insanlar üç ay süre sonunda, dil kursları sayesinde, sahnede, mikrofonla, dil bilen bir salon dolusu insanın karşısında, Adıgecenin kafasını gözünü yara yara, büyük bir medeni cesaretle. Adigecece konuştular, Abazaca konuştular.

Onlara yaptıkları şeyin ne kadar önemli olduğunu ve beni neden bu kadar heyecanlandığını nasıl tarif edeceğimi de bilmiyorum. Dil konusunda oğlum için kaygılanırdım, onunda konuşabileceğini bana ispat ettiler.

En önemlisi, yok olma tehlikesi altında olan bir dilin kurtarılması için o arkadaşlar, kekeleyerek çaba sarf ediyorlar. Bir yaşının toprağına sahip çıkıp, elleri titreyerek buğday ekmesinden farksızdır. Umarım o arkadaşlar dillerini ve binlerce yıllık bir çınarın fidanları olduklarını unutmazlar. Aynı heyecan ve aynı kararlılıkla dillerini konuşur, konuştururlar.

Telaffuzlarına edilen tebessümlerin hepsini, birer çelenk olarak kabul ediniz lütfen. Sız çelenklere boğulması işler yapıyorsunuz. Anacığımın Çerkescesini dinlerken duyduğum hazzı, bana hayatım boyunca hiçbir şey veremez. Sız o güzelliğin üzerine titriyor, özenle kurtarmaya çalışıyorsunuz.

Anamdan dinlediğim ninni gibi anadilim adına; Çok teşekkür ediyorum.

Ankara derneğinin yeni ve çok sesli korusu dinleyen herkes mest oldu. Biz müziğimizin çok sesli olduğunu söyler, meğer hiç çok sesli icra etmemişiz. Bu çok sesli koro, daha önce niye denenmedi bilmiyorum ama, güçlenerek devam etmeli, hatta en temel sanatsal etkinliklerinden biri olmalıdır. Müziğin evrenselliği ve çağdaş yorumu, dışarıya açılımı da sağlayacaktır. Umarım gelişen bu koroyu, ilerde televizyon programlarında, çok dilli müzik etkinliklerinde görürüz. Hepsine çalışmalarında başarılar diliyorum.

Mefewud Feridun

Adıge halkına çağrı!

(ADIGECE GÜNÜ ve ADIGECE YILININ AÇILIŞINA KATILANLARIN ORTAK ÇAĞRISI)
14 Mart 2007 - Maykop / Adıge Cumhuriyeti

Her halkın kendi anadili vardır. Halkın anadili canıdır, en değerli varlığıdır. 2007 dünyada anadil yılı, Rusya Federasyonu'nda Rusça, Adıge Cumhuriyeti'nde de Adıgece yılı olarak ilan edilmiştir. Bu yıl Adıgeceye yönelik çok çeşitli çalışmalar yürütülecektir. Bir halkın varlığı anadilinin yaşamıyla bağlantılıdır. Anadili yok olan bir halk, yok olmuş sayılır. Adıge halkının anadili "Adıgece"nin yaşamı ve geleceği zorluklarla karşı karşıyadır. Kullanılmayan araç gereçler nasıl küfleniyorsa, gereği gibi çalıştırmadığımız organlarımız nasıl deforme oluyorsa, konuşmadığın, kullanmadığın dilde ölüyor. Anadili yok olan kalk da ulusal yaşamını bitirmiş olur.

Değerli Halkımız!

Binlerce yıllık yaşamında, bugün geriye doğru bakınca, dünya durdukça kaybolmayacak güzel izler bıraktın. Dilinle, kültürünle, güzelliğinle, yiğitliğininle, onurunla, adet ve geleneklerinle, dünyada önemli bir edindin. Gelecekte de bu değerlerine sahip çıkarak, anadilini koruyup geliştirerek yaşatma kararlığında olacağına inanıyoruz. Eğer bir ailenin içinde anadil konuşulmuyorsa, köklerimizi biz kendimiz kesiyoruz demektir. Her Adıge ailesinde ADIGECE konuşulmalı!

Annelerimiz!

Anadilin kaynağı sizlersiniz. Lütfen dilinizi çocuklarınıza aktarınız.

Babalarımız! Yiğitliğininle, kararlılığınınla, korumacılığınınla kazandığın haklı onuru, senden sonraki gençlere de aktar. Adıgecenin yaşamasına sahip çık!

Değerli Öğretmenler!

Çocuklarımıza, gençlerimize anadillerini sevdirecek olan sizlersiniz. Adıgecenin sevdinilmesi, öğretilmesi, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması için öğretmenler, aileler ve okul el ele veriniz! Geleceğimiz olan sevgili gençler! Adıge yaşam tarzından ve Adıgeceden asla kopmayınız!

Saygıdeğer yazarlarımız!

Adıgece yazmayı, Adıgece üretmeyi asla bırakmayınız. Okullara, öğrencilere bol miktarda Adıgece ders kitabı ve yardımcı kitaplar hazırlayınız!

Vatanımızın dışında yaşamakta olan soydaşlarımız!

Bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonrada Adıge yaşamınızı ve Adıgecenizi koruyunuz. Adıgecenin sadece anavatanda yaşayan çok az insanımızın çabalarıyla yaşatılıp geliştirilmesi zorluklar içermektedir. Bu yükümlülük sadece anavatanda yaşayanların olmamalı. Hep birlikte çaba harcamalı, katkı sağlamalıyız.

İşadamlarımız!

Ulusal konulara ve özellikle Adıgeceye destek veriniz, olanaklarınız ölçüsünde katkı sağlayınız. Adıge halkı!

Anadilimiz Adıgecenin korunması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için çalışacak, bütün dünyadaki Adıgece katılacağı, destekleyeceği "ADIGE DİLİ VAKFI"nı kuralım.

ANADİLİMİZLE; DÜŞÜNELİM, KONUŞALIM, OKUYALIM, YAZALIM, YAŞAYALIM !!!

14 Mart

“Adıge Dili ve Yazını Günü” kutlu olsun...

Uluslar için dilleri, en önemli zenginliklerinden biridir. Günümüz insanı için önemli bir iletişim aracı olan dil, aynı zamanda tek başına, bir ulusun tarihini, kültürünü ve dünya görüşünü temsil eden hazinedir.

Bundan 154 yıl önce 14 Mart 1853 günü, ünlü Adıge yazarı Bersey Vumar ilk Adıge alfabesini yayımlatmış ve Adıgecenin gelişmesi bu tarih itibarıyla başlamıştı. O günden beri Anavatanımızdaki değerli dil bilimcilerimiz yaptıkları bilimsel çalışmalarla Adıgeceyi geliştirirken, yüzlerce edebiyatçımız, araştırmacımız, folklor uzmanımız, müzikologumuz da Adıgece pek çok eserler vermişler, kültürel değerlerimize paha biçilmez katkılarda bulunurken, Adıgecenin günümüze kadar ulaşmasını da sağlamışlardır.

Bir ulusun varlığının, ancak dili ile mümkün olacağına inanan biz diaspora Çerkesleri de, Adıgeceyi yaşatma sorumluluğunun bilincinde olarak, ana dilimizi bizden sonraki nesile aktarmak için çeşitli çalışmalar yapmaktayız. Bunun son örneği ise geçtiğimiz yıl başlattığımız ana dil projesi sonucunda, bu yıl şu anda Türkiye'nin 20 ayrı merkezinde açtığımız ve açmaya devam edeceğimiz dil kurslarıdır. Dilimizin yok

olmaktan kurtarılması için Anavatan ve diaspora olarak birlikte çok önemli görevlerimiz olduğunu biliyoruz. Hepimiz için nihai hedef, kültürel değerlerimize ve kimliğimize sahip çıkmak, başta ana dilimiz olmak üzere tüm toplumsal değerlerimizi yok olmaya karşı korumak olmalıdır. Hızla değişen dünya dengeleri ve doğal olarak kirlenen, zedelenen değer yargıları karşısında bunu yapmanın gücünü hepimiz biliyoruz. Bu durumda "Adıge Dil Günü" gibi özel günlerin kutlanması ve "Adıgece Yılı" projesinin hayata geçirilmesi çok önemli ve anlamlıdır. Adıgece dilimizin korunması ve geliştirilmesi için yaptığınız çalışmalarla takdirle izliyoruz. Yaptığınız çalışmalar geleceğe yönelik umutlarımızı artırmaktadır.

Kafkas Dernekleri Federasyonu olarak, Adıge diline emek veren tüm dilbilimci ve edebiyatçılar ile birlikte, dilini konuşabilen, konuşmaya ısrarla devam eden tüm insanlarımıza gönülden teşekkür ediyor, dünya var oldukça Adıgece ve diğer tüm Çerkes dillerinin yaşamasını diliyoruz.

Adıge Dil Günü Adıgelere ve tüm Çerkeslere kutlu olsun.

**KAFKAS DERNEKLERİ
FEDERASYONU**

Çerkesler'in sayıları gerçekten bu kadar mı?

Yrd. Doç. Dr. CAHİT ASLAN

Çukurova Üniv. Eğt. Fak. Sosyoloji Bölümü

Milliyet Gazetesi tarafından KONDA isimli araştırma şirketine yaptırılan ve Türkiye'de yaşayan Çerkesler'in sayısını 210 bin civarında gösteren anketle* ilgili olarak, bu konuda önemli bir çalışması da bulunan sosyoloğumuz Cahit Aslan, bir uzman gözüyle bakın ne diyor:

Türkiye Çerkesleri'nin popülasyonu üzerine yapılan hesaplar spekülasyonun ötesine geçememektedir. Çerkes kökenli yazar ve araştırmacılar arasında Türkiye'deki Çerkes popülasyonunu 7 milyona kadar yükseltenler olduğu kadar, tam tersine resmi tarih ve/veya resmi tarih yazıcıları arasında Çerkesler'i oldukça az sayıda, neredeyse orta halli bir kasaba nüfusuna denk bir popülasyon düzeyinde olduklarını gösterme gayreti içerisinde olanlar da var. Bunun en son örneğine, gazeteci Tarhan Erdem yönetiminde, Milliyet Gazetesi-KONDA araştırma şirketi işbirliği ile bir ay boyunca (19 Mart-26 Mart 2007 tarihleri arasında) yapılan bir araştırmanın sonuçlarının Milliyet Gazetesi'nde "Biz kimiz?" başlığı altındaki yayında rastlıyoruz.

Adeta sayısal ezberin yapıldığı bu araştırma sonuçları raporunda, "Türkiye'nin toplumsal dokusunu, tahmini bilgiler yerine bilimsel, tarafsız ve objektif bir röntgenini çekerek okumanın, ülke sorunlarının aşılması açısından yaşamsal bir değer

taşıdığından" bahsedilmektedir. Ayrıca, "Türkiye'nin toplumsal yapısından söz ederken, bin yıllara yayılmış bir zaman zarfında gerçekleşen uzlaşma ve kaynaşma süreçlerinin, bu yapıdaki belirleyici etkisinin görmezden gelinemeyeceğine" de özel bir vurgu yapılmaktadır. Oysa sonuç raporu aynı niyeti sürdürmüyor!

Raporda belirtildiğine göre araştırma, tam bir ay boyunca, 2 bin 721 mahalle veya köyde, belli yaş ve cinsiyet kotalarına uyularak 1400 anketörün, 18 yaşını aşmış 47 bin 958 kişi ile yüz yüze, evlerinde görüşmesiyle yapılmış olup, Ekim 2006 itibarıyla de tamamlanmış. Örneklem sayısını bu kadar yüksek tutmakla da, toplumu tam anlamıyla temsil yeteneğine sahip bir çalışmanın ortaya çıktığının iddiasındadır. Raporda, "ayrıntılara inilmesi için gereken temsil yeteneğinin, ancak bu kadar denek sayısı ile mümkün olabileceği" ayrıca not düşülmüş. Örneklemenin, araştırma evrenini (tüm Türkiye toplumunu) temsil edebilmesi için, nüfustaki oranları 10 binde 1 olan gruplara mensup, anlamlı sayıda insana ulaşabilmek

Milliyet Gazetesi'ndeki anketin tamamını okumak için: www.kafkasfederasyonu.org

yoluyla gerçekleştirildiği de, araştırmanın metodolojik boyutu olarak dile getiriliyor. Yine bir ön kabulde bulunarak, "görüşülen kişilerin sayısı yüksek olsa bile, bu kadar geniş bir toplumu temsil etmenin güç bir iş" olduğu da belirtiliyor.

Farklı bir gözle, bir uzman gözüyle bakıldığında, bu araştırma ve sonucun raporlaştırılmasının ciddi hatalar ve manipülasyonlar içerdiği görülecektir. Şimdi bu hatalara bakalım:

Araştırma büyük çoğunlukla Kürtleri ve Alevileri dikkate almakla beraber tekrar soruyor: "Kendisini Laz, Arap, Çerkes olarak tanımlayanların sayısı gerçekte ne kadar?"

Çok boyutlu soruların yer aldığı bu araştırmada, örneklemin özellikle vatandaşlık bağını nasıl algıladıklarının merakıyla, örnekleme bazı sorular yöneltiliyor:

"Bazı insanlar gerçekte Türkiye yurttaşı olmak için aşağıdakilerin şart olduğunu söylüyor. Başkaları ise şart olmadığını söylüyor. Sizce aşağıdakilerden her biri şart mıdır, değil midir?"

- Etnik köken olarak Türk olmak şart mıdır?
- Etnik kökene bakmaksızın Türkiyeliyim demek şart mıdır?
- Müslüman olmak şart mıdır?
- Türkiye'yi seviyor olmak şart mıdır?

Verilen yanıtlara göre, örneklemin %82'si Türkiye'yi sevmenin; %45.64'ü etnik olarak Türk olmanın şart olduğunu söylemiş. Diğer yandan, aynı verilerden hareketle, niçin yurttaşı oldukları bir ülkede Arapların %29,8'inin; Rumların, Ermenilerin, vs.'nin %29,5'inin; Kürdler ve Zazalar'ın %14,6'sının, yurttaş olmak için etnik anlamda Türk olmayı şart gördüğünü(!) açıklayamamaktadır. Eğer veriler bu yönde görülüyorsa, ciddi bir çalışma bu konuyu soruşturmalı ya da ölçme araçlarını (anket ve içerindeki sorular) yeniden gözden geçirmelidir.

Diğer yandan, raporun "Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olmak için hangisi şarttır" tablosunda, Kafkas göçmenleri Türk kökenliler olarak nitelendirilmiş. Oysa Anayasa'nın 66. maddesi, Türklüğü ırk ya da etnik bir temel değil, yalnızca vatandaşlık bağı üzerinde tanımlamış olmasına rağmen; bu çalışma, etnik Türklüğü referans almakta ve mümkün olduğunca etnik Türkleri çok göstermeye çalışmaktadır. Bu raporda anayasal yurttaşlık yerine, ırkı ve etnik köken yurttaşlığı konusunda ısrar edilmiş olmakla da, anayasal suç işlenmiş bulunmaktadır. Eğer aynı zihniyet sürdürülecek olursa, bu araştırmada kişilerin kendilerini ait hissettikleri din ve mezhep sorusuna verdikleri yanıtlardan Türkiye nüfusunun yüzde 99'unun Müs-

lüman olduğu tespit edildiğine göre, siyasal sistem Müslümanlık esasına göre mi kurulmalı, yoksa laik mi kalmalı; pek tabi ki ikincisi olmuştur.

Çok çarpıcı, aynı oranda yurttaşlık bilincini dumura uğratan bir başlık çok daha dikkat çekici: "55 milyon 484 bin kişi etnik olarak Türk"! Bu sonuca şöyle varılmış:

"Hepimiz Türk vatandaşsınız, ama değişik kökenlerden, yörelerden olabiliriz; siz kendinizi, kimliğinizi ne olarak biliyorsunuz veya hissediyorsunuz?" sorusunun yanıtına 100'ün üzerinde farklı yanıtlar verilmiş. Fakat verilen yanıtlar, toplam beş gruba indirgenmiş. Yurttaşlık da bireylere kimlik vermektedir; bu durumun ötesinde köken kimliği ve bunların oranları tespit edilecek ise, yurttaşlığı destekleyen değil yurttaşlığın dışında soru sorulmalıydı. Örneğin aynı soruya "Türk vatandaşı olmanın dışında kendinizi ne olarak biliyorsunuz veya hissediyorsunuz" sorusu eklenmiş olsa idi oldukça net yanıtlar alınma olasılığı daha yüksek olurdu. Aslında araştırma verilerinin sunulduğu tabloda: %4.45'nin hala TC yurttaşı olarak kimliğini belirtmiş olmaları, bu sorunun da ayırt ediciliğinin olmadığını gösterir.

Ön kabulleri doğrulamak üzere yapıldığı hissi uyandıran diğer sorular ise anadil, köken dili, iletişim dili, ilk dil ayrımı gözetmeden dil kullanımına yönelik sorular:

- "Anadiliniz hangisidir, yani annenizden öğrendiğiniz konuşma diliniz hangisidir?"
- "Aile içerisinde günlük yaşamda hangi dili kullanıyorsunuz?"

Elde edilen sonuçlarda örneklemin %85'inin anadili Türkçe; %13 Kürtçe-Zazaca; %1.38'i Arapça olduğu anlaşılmaktadır. Yine aynı verilerin analizinde kimliğinin Türk olduğunu söyleyenlerin %4.08'i anadilinin Kürtçe olduğunu söylerken, kimliğini Kürt ya da Zaza olarak belirtenlerin %8.82'si anadilinin Türkçe olduğunu belirtmiş. Eğer bu veriler güvenilir ise(!), buradan ancak anadillerin kimliklerin içine sıkıştırıldığı bir kimlik asimilasyonunu görmek mümkündür, yoksa buradan etnik anlamda Türklüğü çıkarmak mümkün değildir. Özellikle Çerkesler ile ilgili verilerde bu durum bariz bir şekilde gözükmektedir:

"Deneklerin dağılımına göre yetişkinlerin etnik dağılımı" tablosunda etnik olarak kendini Çerkes görenlerin oranları %0.19 olarak gösterilmektedir. "Yetişkinler içerisinde ana dilin dağılımı" tablosunda ise, anadili Çerkesce olduğunu söyleyenler %0.11 gösterilmektedir.

Toplam örneklem sayısı 47,958 kişi olduğuna göre bu çalışmada Çerkesler 52-53 kişi ile temsil edilmektedirler. Diğer bir deyişle bu çalışmada toplam 1400 kişi 1 ay boyunca Türkiye'nin 2 bin 721 noktasında veri toplamış her ne hikmetse ancak 53 tane Çerkesle rastlayabilmiş; üstelik Çerkeslerin Türkiye'nin 43 il, 143 ilçe ve bunlara bağlı 893 köy veya kasabasında yerleşik oldukları tespit edilmiş olmalarına rağmen!

Ayrıca bu yerleşim yerlerine Kafkas kökenli olup da Gürcüler de dahil değil. Yine her nasıl oluyorsa, Lazlar bile örneklemede %0.12 ile temsil edilmektedirler. Diğer yandan "Etnik kimliklerin anadillerine göre ayrımı" tablosunda sıralanan etnik kimliklerin 10. sırasında "Kafkas kökenliler" (Çerkes, Çeçen ve Gürcüler) gösterilmiş ve anadilleri Türkçe olanların %66.13'nün Türkçe ve %33.8'nin de Kafkas-Asya dillerine sahip oldukları belirtilmiştir. Bu verilerden projeksiyon yapılarak Çerkeslerin toplam (18 yaş altı ve yetişkinler dahil) 210 bin nüfusa sahip oldukları hesaplanmış(?).

Oysa tarihi veriler bir projeksiyona tabi tutulursa, Türkiye Çerkesleri'nin nüfusu şu şekilde hesaplanması gerekir:

Çerkesler ata topraklarında bir soykırıma uğratıldıktan sonra Kafkasya'dan 1859-1878 tarihleri arasında 1,5 milyon kişi olarak sürgün edildi. Yollara dökülmüş bu nüfusun üçte biri, sürgünün ağır koşullarından dolayı yaşamlarını yitirdi. Aynı tarihlerde Osmanlı İmparatorluğunun nüfusu 10-11 milyon civarında idi. Bu sayıları birbirlerine oranladığımızda o tarihteki nüfusun %9-10'nu Çerkeslerden oluşturulduğu anlaşılabacaktır. Doğurganlık eğilimleri, Çerkeslerin geleneksel yaşam biçimlerinden kaynaklı olarak daha az doğurgan oldukları göz önünde bulundurulursa, son 150 yıl içerisindeki nüfus artış hızının diğer etnik gruplara göre daha geriden takip edeceği anlaşılır. Çerkeslerin ortalama hane büyüklüklerine bakıldığında doğurganlık hızlarının Türkiye ortalamasının yarısına tekabül etmektedir. Bu oran da %4.5-5 etmektedir. O halde 72 milyonluk

Türkiye'nin %5'i Çerkes olup, bu oran 3.5-4 milyona tekabül etmektedir. Yine örneklem esasına göre yapılan birçok çalışma Türkiye'deki Çerkeslerin %60-65'inin kendi anadillerinde konuşma ve anlama yetisine sahip olduklarını göstermektedir. Buradan şöyle bir projeksiyon elde edilebilir: Türkiye'de 1.5 milyona yakın Çerkes kendi aralarında anadillerinde anlaşabilmektedir.

Gerçi rapor da etnik kimlik tespit eden soruların oldukça çelişkili veriler üretildiğini ve hata payının yüksek olduğunu kabul etmektedir, fakat bu veriler ısrarla projeksiyona tabi tutulması anlaşılır gibi değil. Ayrıca rapor, 1927- 1965 yılları arasında DİE'nin anadil ve konuştuğu ikinci dil sorulduğunu, 1965'ten sonra bu tür soruların yöneltilmediğini, fakat devlet memurlarınca yapılan bu tür çalışmalarda kimliğini gizleyenlerin, soruya yanıt vermeyenlerin olduğunu kabul etmekte, fakat diğer yandan kendi bulgularının oranların genel olarak tarihsel gelişimle uygunluk gösterdiğini belirtmektedir. Veriler uyuşturğuna göre aynı sosyal psikolojik faktörlerin de uyummuş olmasının kabul edilmesi gerekir!..

Bu araştırma raporunun da kabul ettiği gibi, etnik grup üyelerinin çoğu toplum içerisinde kendi kimliklerini açıklamaktan çekinirler. Türkiye'deki egemenlik ilişkisi ve tarihsel deneyimler böylesine sosyo-psikolojik sonuçlara yol açmıştır. Bazen etnik gruplar kendi kimliklerine vurgu yapmak istememektedir. Üstelik araştırmanın veri toplama aracındaki (anket) sorularının yönlendirici sorular içerdiği de görülmektedir. Örneğin, deneklere sorulan ve kimliğini ifade etmesi için kullanılması istenen seçenekler:

- Doğduğu kentle tanınmak.
- Türkiyeli olarak tanınmak.
- Cinsiyet ile tanınmak.
- Etnik köken ile tanınmak.
- Din-mezhep ile tanınmak.
- Yaş grubu (genç/yaşlı vs.) ile tanınmak.
- Kılık kıyafet ile tanınmak
- Mesleği ile tanınmak

Araştırmada bu seçeneklerin deneklere tek tek sorularak seçeneklerin kendilerince ne kadar önemli olduğu sorulmuş; sonuçta da rapor, Türkiyeliliğin en önemli kimlik unsuru olduğu ve ayrıca dinin, etnik kökenden daha önemli olduğu sonucuna varmış ve cinsiyetin daha da az öneme sahip olduğu, hatta doğduğu kent veya kentten sonra geldiğini tespit etmiş. O halde bireyler cinsiyetini değiştirir (kimliksel asimilasyondan bahsedildiğine göre) ama dini veya etnik kimliğini değiştirmez sonucu da çıkarılabilir

buradan!

Kendinden menkul bu rapor müthiş bir tespitle (!) daha bulunuyor:

Etnik köken ilk üçe girememiş. Etnik köken başı çeken üç unsurun ancak üçte biri oranında önemseniyormuş (%13.96). Oysa, nüfusun yarısı kadınlardan olması ve seçeneklerde cinsiyet seçeneği de olmasına rağmen pek az kişi (%7.74) cinsiyete göre tanımlanmak istemektedir. Öyle ya, buradan hareketle, örneğin kadınların ancak Türkiye'de %8.10 veya erkeklerin %5.89 kadar bulundukları sonucuna ulaşılması lazım. Eğer daha önce yapıldığı gibi bu verilere de bir projeksiyon uygulanırsa 'nüfusun %90'ından fazlası cinsiyetsizdir' sonucuna ulaşılmalı!

Sosyolojik bilgi, metodoloji fakiri bu çalışma, bu sormacısı ile bir kez daha sınıfta kalmaktadır. Bir insan birçok kimliğe sahiptir. Bir insan hem kadın, hem Malatyalı, hem Alevi, hem de Türk, Kürt olabilir. Bütün bunlara aynı anda sahip olduğu gibi, aynı kişi Türkiye Cumhuriyeti yurttaşıdır. Her kimlik veya kimliğin inşası bir ötekinin varlığını gerekli kılar, ötekinin olmadığı yerde kimlik de olmaz. Hatta kişinin kimliği kişinin kendi algılamaları ile ötekinin algılamaları

larının bileşkesinde orta çıkar. Örneğin, cinsiyet kimliğinde kadın ve erkek, kategorilerinde ötekileşir. Kadın kimliğinin ötekisi erkektir, yoksa marangozluk, Manisalılık değildir...

Bu raporun neresinden tutsak elimizde kalıyor...

Verilerin analizinde İstanbul'da yaşayanların yalnızca %28.45'i İstanbul doğumlu ve %62.03'ünün doğduğundan beri aynı yerde yaşadığı, yani toplumun %59.47'sinin kendini oturduğu yerde değil de, doğduğu yerle tanımladığı tespitinde bulunmaktadır. KONDA'nın 1993 yılında yaptığı ankette örneklemin %17'si kendisini İstanbullu olarak tanımlıyordu, bu çalışmada ise %24.15'i kendini İstanbullu olarak tanımlamaktadır. 14 yılda %5.15 artmış. Gerçekten de İstanbullular oldukça doğurganmış!

Rapordaki başka bir verinin analizinde, örneklemin %28.37'sinin çocuklarının aynı yere yerleşmesini net olarak istemediği(!) tespitinde bulunmaktadır. Aslında bu soruyu hangi bölgede sorduğunuza göre değişir. Kaldı ki aynı rapora göre örneklemin %35-36'sı "Gelecekte buradan, bu şehirden taşınmak ister misiniz?" sorusuna "evet" demiş! Arada %7-8'lik bir fark doğuyor ki, oldukça absürd bir sonuç. Bütün

Kafkas Dernekleri Federasyonu'nun 28 Mart 2007 tarihinde tüm basın ve ilgili kuruluşlara gönderdiği yazı aşağıdaki gibidir:

Milliyet Gazetesi ve Konda araştırma ve danışmanlık şirketinin işbirliğiyle yapılan bir araştırmanın sonuçları 19-26 Mart 2007 tarihlerinde söz konusu gazetede "Biz kimiz?" adıyla yayımlandı. "Türkiye'nin toplumsal yapısının eksiksiz ve objektif bir tanımını ortaya koymak" ve "Türkiye toplumunun etnik ve dini açıdan kimlik yapısını tarafsız bir biçimde her yönden ortaya çıkarmak" amacıyla yapılan araştırmanın, bu amaçlarına ulaşamadığı, uygulanan yöntem ve yayımlanan yorumların araştırmanın bilimsel niteliğine gölge düşürdüğü, konuyla ilgili pek çok kesim tarafından dile getirildi. Böylesine önemli bir konuda yapılan bu yayının, yanlış bilgilenebilir ve anlaşılmaya yol açmaması için Kafkas Dernekleri Federasyonu olarak görüşlerimizi kamuoyu ile paylaşmak istiyoruz.

1. Milliyet gazetesinde yayımlanan araştırmada tespit edilmek istenilen bilgiler, dünyanın pek çok ülkesinde idari kayıtlardan ve resmi istatistiklerden kolaylıkla elde edilebilmektedir. Nitekim Türkiye'de de 1927 yılından başlayarak 1965'e kadar yapılan nüfus sayımlarındaki anadile ilişkin veriler Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yayımlanmıştır. Türkiye'de bu konuda güncel ve güvenilir verilerin olmaması ve bu konunun bir tabu olarak görülerek kapsamlı çalışmaların yapılmaması büyük bir eksikliktir.

2. Örnekleme dayalı çalışmaların özellikle nüfus oranı düşük gruplar hakkında sağlıklı sonuçlar verebilmesi için, örneklem planının çok iyi hazırlanması, yani anketin nerede/kimlerle yapılacağına çok iyi belirlenmesi ve bilgi alınacak kesimleri yeteri kadar yansıtacak büyüklükte olması gerekmektedir. Araştırma için örneklem seçiminde "kırsal ve kentsel nüfus, yerleşim birimlerinin büyüklüğü, deneklerin eğitim durumları, 2002 genel seçim sonuçları, kadınların iş yaşamına katılım oranları ve arsa metrekaresi fiyatları dağılımları"

sorulara aynı örneklem yanıt verdiği göre, kişi kendisinin bile istemediği şehirde, çocuklarının oturmasına niye razı olsun...

"Dini inanç gruplarının bölgelere göre dağılımı" tablosunda oldukça ilginç bir veriye rastladım, özellikle üzerinde çalıştığım gruplardan biri olduğu için dikkatimi çekti: Nusayriler (yerel halk onları Fellahlar olarak bilir). Gerçekte Nusayri coğrafyası Doğu Akdeniz'le sınırlıdır (Mersin, Tarsus, Adana, İskenderun, Antakya-Samandağ, Kahramanmaraş değil. İlaç niyetine arasanız dahi bir tane Nusayri bulamazsınız bu ilde). Türkiye'nin göç süreci bu grubu da etkilemiş, önemli bir nüfusu Almanya'ya, Türkiye'de ise, İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlere, batı bölgelere göç etmiştir. Kuzey-Doğu Anadolu'da (Bayburt, Erzincan, Erzurum, Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) turistik gezi için gitmiş de olsa, oralara gelmiş bir tek Nusayri'ye rastlamanız mümkün değildir. Oysa bu çalışma, Nusayrilerin %8,3'ünün bu bölgede bulunduğunu iddia etmektedir. Türkiye'de yaklaşık 290 bin Nusayrinin yaşadığı tahmin ediliyor. Yani verilere göre Kuzeydoğu Anadolu'da 24-25 bin Nusayri yaşamaktadır. Külli yalan! Olsa olsa bu buldukları Caferiler olabilir. Bu çalışma Nusayrilerle

Caferileri birbirlerine karıştırarak daha büyük ayıp yapmıştır. Raporu yazarların da çok iyi bildiği üzere bu tür hassas konularla ilgili araştırmalarda yöntem, örneklem ve soruların soruluş biçimi son derece önemlidir. Bunların her biri elde edilen bulguların geçerliliğini ve güvenilirliğini etkiler. Her bir sorunun ayrıntı ediciliği yüksek olmalıdır. Sorular grupları birbirine karıştırıyor ise bu sorunun ölçme yeteneği zayıf demektir.

Kısaca, toplumu ve dokusunu tanımayan bu araştırmanın, saymacanın ötesine geçemeyen bir araştırma olduğu bir kez daha anlaşılmaktadır. Geçerliliği ve güvenilirliği düşük bu araştırma raporunda anaysanın tanımladığı Türklük kavramının ötesine geçilerek asimilasyonist, dışlayıcı kimlik kavramı tanımı ve oranları üretilmiştir. En iyimser tahminle raporda kavramsal ve kimlik tanımlamalarının iyi yapılmamıştır. Örneğin yurttaşlık, kimlik kavramı özellikle etnik, milli ve ulusal kimlik kavramları birçok araştırmalarda sürekli birbirlerine karıştırıldığı gibi burada da karıştırılmıştır. Gerçek bilgiye ulaşmanın yolu tarihi verilere bakmak ve gerçek sayım yapmaktan geçmektedir ■

gibi faktörlerin göz önüne alındığı belirtilmiştir. Bu değişkenlerin bir kısmı, örneğin **"arsa metrekare fiyatları"** bu araştırma açısından anlamlı değildir. **Deneklerin, yani anket yapılan kişilerin eğitim durumlarının bir faktör olarak gösterilmesi, anketten önce örneklemen belirlenmesi ilkesine aykırıdır.** Çalışmada 2721 mahalle veya köyde 18 yaşını aşmış 18 kişi ile (toplam 47.958 kişi) görüşüldüğü belirtilmektedir. Yani mahalle/köy örneklem birimi olarak seçilmiştir. Bu durumda, toplam seçilen mahalle/köy sayısı az olduğu için, **belirli bir etnik topluluğun yaşadığı bir kaç mahalle/köy tesadüfen seçildiğinde veya seçilmediğinde, o etnik topluluğun oranı çok farklı tahmin edilebilecek ve Türkiye geneli için yapılan tahminler çok yanlış olabilecektir.**

3. Çalışmada elde edilen sonuçlar mutlak doğru gibi sunulmakta, hesaplanan oranların güven aralıkları belirtilmemekte ve anlamlı olmayan büyüklükler bile kesin veri gibi yansıtılmaktadır.

Örneğin, çalışma sonuçlarına göre Türkiye'de Çeçen, Yahudi, Süryani, İranlı ve Amerika-Afrikalıların oranı %0.004'dür. Araştırmada 47.958 kişi ile görüşüldüğüne göre, örneklem kapsamında bu etnik gruplardan sadece ikişer kişi yer almaktadır. Bu sonuçların, özellikle örneklem biriminin 18 kişi ile görüşüldüğü yerin mahalle/köy olduğu göz önüne alındığında, istatistiksel açıdan hiç bir anlamının olmadığı açıktır. **Çünkü örneğin, tesadüfen bir Çeçen köyü veya mahallesine gidilmiş olsaydı, görüşülen Çeçen sayısı 18 kat artacak ve Çeçenler'in nüfusu Gürcüler kadar tahmin edilecekti.** Benzer şekilde, anketin 91 "Çerkes" ve 38 Gürcü kökenli ile yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu kadar küçük sayılar ile bu topluluklar hakkında anadili konuşma oranı gibi tahminlerin yapılamayacağı da açıktır.

4. Araştırmacılarının ifadesi ile, **"araştırmanın en merak edilen bulgularından"** etnik kökene ilişkin bilgiyi elde etmek için sorulan soru, **"Hepimiz Türk vatandaşıyız, ama değişik kökenlerden,**

yörelere olabiliriz; siz kendinizi, kimliğinizi ne olarak biliyorsunuz veya hissediyorsunuz?” şeklinde ifade edilmiş ancak, cevap seçenekleri belirtilmeden, **ucu açık olarak bırakılmıştır**. Belirli bir yönlendirme içeren bu soruda amaç etnik kimliği tespit etmek olduğu halde, sorunun bu şekilde açıkça sorulmaması ve cevap seçeneklerinin verilmemesi, sonuçların da yanıltıcı olmasına yol açmıştır. **Nitekim, verilen cevapların bir kısmı açıkça yanlıştır**. Örneğin, “*muhacir*”, “*Balkan göçmeni*”, “*Müslüman*”, “*TC vatandaşı*” gibi ifadeler herhangi bir etnik kimlik tanımlamamaktadır. Deneklerin bir kısmının “*Türk vatandaşı*” anlamında “*Türk*” cevabı vermesi de büyük bir olasılıktır. Çalışmanın amacı gerçekten “*Türkiye toplumunun etnik ve dini açıdan kimlik yapısını tarafsız bir biçimde, her yönden ortaya çıkarmak*” olsaydı, bu amaç doğrultusunda nesnel konuma ilişkin soruların sorulması uygun olacaktı.

5. Yukarıda değinilen nedenler ile çalışmada, Türkiye geneli için tahmin edilen sonuçların yanlış olması beklenmektedir. Nitekim “*Kafkas kökenlilere*” ilişkin tahminler, bu konuda yapılan diğer pek çok çalışma ile uyumlanmamaktadır. Bu araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’de 210 bin Kafkas kökenli (Çerkes, Çeçen, Gürcü) yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu sayının, 1965 nüfus sayımında anadilini Kafkas dilleri olarak belirten nüfustan bile daha az olduğu görülmektedir. **Örneğin, Çerkes halklarından olan Abazalar’ın, dünyada en çok Türkiye’de yaşamalarına karşın, Konda anketine göre hiç bir Abaza kökenlinin bulunmaması çalışmanın kapsamına ilişkin eksikliğin net bir işaretidir**. Ayrıca, Kemal Karpat gibi Osmanlı tarihi ve nüfus hareketleri üzerinde uzman olan araştırmacılar, 1850’lerden 1900’lü yılların başına kadar Osmanlı’ya sürgün edilen Çerkes sayısının, 2 milyon ile 2 milyon 200 bin arasında olduğunu yazmaktadırlar (Nart dergisi, sayı 37). Yine aynı araştırmacılar salgın hastalıklar, deniz tutması ve olumsuz yaşama koşulları vb. nedenlerle ölenlerden sonra, Osmanlı

topraklarına sağ salım yerleşebilen insan sayısını, yaklaşık 1.5 milyon olarak yazmakta ve o zamanki Osmanlı nüfusunun 10 milyondan biraz fazla olduğunu belirtmektedirler. Çerkesler’in geç evlenmesi, az çocuk yapması gibi nüfusa olumsuz yansıyan etkileri de düşündüğümüzde, günümüz Türkiye’sinde, en az 6 milyon Çerkes kökenli insanın yaşadığını söylemek doğru olacaktır. Bu nüfusun da yaklaşık yarısının, kültürel ve tarihsel kimliğini yaşattığı söylenebilir. Nitekim Prof. Dr. Kemal Karpat da bunu söylemektedir. Bu konuda 1970’li yıllarda İzzet Aydemir’in tüm Türkiye’de köy bazında yaptığı çalışma ile Adana Kafkas Derneği’nce 2004-2005 yıllarında “Doğu Akdeniz Çerkesleri” adıyla yapılan çalışma, aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır. Ayrıca Doç. Dr. Ayhan Kaya’nın “Türkiye’deki Çerkes Diasporası” adlı araştırmasında da Türkiye’deki Çerkes nüfus üç milyona yakın çıkmaktadır. AB yayınlarında ise sayısal olarak Türkiye’de üçüncü etnik yapının Çerkesler olduğu yazılmaktadır. Bu veriler ile tarihsel gerçekler bir araya getirildiğinde, Konda çalışmasında öne sürülen verilerin güvenilir olmadığı ortaya çıkmaktadır.

6. Konda şirketi, web sayfasında çalışma felsefesini şöyle tanımlamaktadır: “Araştırmalarımızda, sözleşme sonrası sizden uzak durup yalnızca raporu yazan değil, baştan sona tüm süreçte sizinle beraber, sizin gereksinimlerinizi dikkate alan bir çalışma yöntemimiz var. Danışmanlık raporlarını yazıp önerilerde bulunduktan sonra kenara çekilen değil, uygulamayı ve değişimi sizinle beraber yaşayarak gözleyen ve müdahalelerde bulunan bir anlayışımız var. ... [Konda] bilgi getiren postacınız göreviyle değil, sorunlarınıza taraf olarak yerine getirir.”

Açıkça görüldüğü gibi, Konda’nın müşterileri adına “**müdahalede bulunma ve taraf olma**” kaygısı, gerçeğin ortaya çıkarılmasını engellemiştir. Türkiye açısından çok önemli olan bu konulardaki araştırmaların bilimsel esaslara göre yapılması ve öncelikle doğru verilerin elde edilmesi, tüm çalışmaların başlangıç noktası olmalıdır.

KAFKAS DERNEKLERİ FEDERASYONU

Nerede bu Çerkesler?

Milliyet Gazetesi'nde yayınlanan "Biz Kimiz?" isimli yazı dizisindeki sosyolojik araştırmanın, Türkiye'de yaşayan Çerkes popülasyonu hakkında verdiği eksik ve yanlış bilgiler (yapılan yanlışlık bir sosyolog gözüyle, ayrıntılarıyla önceki sayfalarımızda açıklanmıştır) ve federasyonumuzun tüm basına gönderdiği yazılı itiraz yazılarından sonra Türkiye diasporasındaki Çerkesler tekrar gündeme taşındı. Bugünlerde Kaf Fed Genel Başkanı Cihan Candemir'in, 23 Nisan 2007 tarihinde Gerçek Gündem isimli haber sitesinde yayımlanan röportajı ise aşağıdaki gibidir.

Türkiye'de yaşayan Kafkas kökenli vatandaşların gerçek sayıları bilinmiyor. Anketlerde ve kimlik tartışmalarında adı geçen Kafkas kökenli vatandaşlara yönelttiğimiz, 'Nerede bu Çerkesler?' sorusuna yanıtları; 'Buradayız, ancak gerçek sayımızı kimse bilmiyor' oldu. Gerçek Gündem muhabiri Hediye Eroğlu'nun, "Nerede bu Çerkesler?" sorusunu yönelttiği KAF-FED Genel Başkanı Cihan Candemir, Türkiye'de bu konuda hiçbir resmi veri bulunmadığı cevabını verdi.

Gerçek Gündem: Türkiye'de bugün resmi ve gayri resmi rakamlara göre yaşayan gerçek Kafkas kökenli vatandaş sayısı kaçtır? Bu sayı hangi bölgelerde yoğunlaşmaktadır?

Cihan Candemir: Türkiye'de en büyük sıkıntı, bu konuda hiçbir resmi veri olmayışıdır. En son ulusal bir gazetenin bir araştırma şirketine yaptırdığı ankette de görüldüğü gibi, tüm etnik ve dini gruplar için birbirinden çok farklı rakamlar

ortaya atılabilmektedir. Tüm bu spekülasyonları önlemek için, hiç korkmadan sağlıklı bir nüfus sayımı yapılmasında yarar görüyoruz.

Türkiye'de yaşayan gerçek Kafkas kökenlileri (Adige, Abhaz, Çeçen, Oset, Dağıstan) ancak tahmin ile söyleyebiliyoruz. Bunu yaparken, Türkiye topraklarını kapsayan ilk nüfus sayımında toplam 17 milyon olarak tespit edilen nüfusun, %10 oranında Çerkes olarak kaydedildiğinden hareket ediyoruz. Çerkeslerin geç evlenmesi, az çocuk yapmaları göz önüne alınırsa, bu oranın yarıya düştüğünü varsaysak bile, Türkiye'de gerçek Kafkas kökenli sayısı 3.5 milyona ulaşmaktadır.

Gerçek Çerkes tanımında annesi veya babası Çerkes olanları da belirli ölçüde katmak gerekecektir. Çünkü bu insanlar kendilerini Çerkes görmektedir. Çok sayıda Çerkes olmayanlarla evlilik yapıldığını göz önüne aldığımızda, toplam 4-5 milyonluk bir rakam ortaya çıkmak-

tadır. Ancak bunlara dilini bilmeyen, büyük ölçüde asimile olmuş insanlar da dahil olmaktadır. Çerkeslerin yoğun olarak bulundukları bölgeler: İç Anadolu'da Kayseri-Sivas-Kahraman Maraş illeri, Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde: Samsun-Sinop-Amasya-Tokat-Çorum-Yozgat illeri, Marmara, İç Anadolu batı bölgesinde: Düzce, Sakarya- Kocaeli- İnegöl-Eskişehir illeri, Marmara bölgesinde: Yalova- Bursa-Balıkesir illeri, Ege bölgesinde ise İzmir-Manisa illeri en yoğun bölgelerdir. Bunun dışındaki birçok il hududunda az sayıda nüfus bulunmaktadır. Büyük bir nüfus da göç nedeniyle üç büyük ilimizde yoğunlaşmıştır.

Gerçek Gündem: Kafkas kökenliler sizce neden ülke gündeminde sorunları veya talepleri ile gündeme gelmemektedir?

Cihan Candemir: Cevap aslında sorunun içinde gizli. Bir kere Kafkas kökenliler sorun çıkartan bir grup değil. Aksine çoğunluğu Sünni İslam kimliğiyle Türkiye Cumhuriyeti ve diğer etnik kimliklerle sorunsuz olarak yaşamakta. Ülke ile etnik veya dinsel kimliği nedeniyle çatışan bir grup olmaması nedeniyle gündeme gelmesi son derece doğal. Diğer taraftan sosyal sorunları çözmüş toplum olarak ta gündem dışı kalmakta. Örneğin töre cinayetleri gibi her gün gündeme çıkartan problemleri yoktur Kafkas toplumunun. Sonuçta, kriminal olaylara yatkın olmayan toplum kimliğiyle gündemde olmamaları son derece normaldir. Kafkas toplumunun talebi, dilini ve kültürünü yitirmeden, Kafkasya ile ilişkilerini koparmadan var olmaktır. Bu talebini de çatışma yoluyla değil, ülke bütünlüğünü koruyarak yapmaya özen göstermektedir. Bu da Kafkas toplumunun gündemde olmaması için yeterlidir. Çünkü gündemde olmak için kavga etmek gerekiyor. Bizim ise nasıl olursa olsun, yeter ki gündemde olalım gibi bir çabamız ve önceliğimiz de yoktur.

Gerçek Gündem: Ülke gündemine kimlik tartışmalarında veya seçim süreçlerinde gelen Türkiye'de yaşayan Kafkas halklarının sorunları ve hükümetten beklentileri nelerdir?

Cihan Candemir: Türkiye'de yaşayan Kafkas halklarının ana sorunu dilini ve kültürünü yitirme-

sidir. Bunun kaybolmasının kimseye yararı yoktur. Aslında yiten kaliteli insan olma normlarıdır. Bununla çok farklı bir insan değerlerinden oluşan yaşam modelini ve bunu oluşturan geleneklerimizi kastediyorum. Kafkas halklarının tarihi, gelenekleriyle yeterince tanınmaması ikinci sorundur. Bunun da nedeni Türkiye'de tek tip vatandaş görme olgusuna bağlıyorum. Birbirinin farklılıklarını anlamayan, bu farklılıklara saygı göstermeyen Türk vatandaşlarının birlik ve bütünlük temel anlayışıyla, barış içinde yaşaması nasıl mümkün olabilir. Öncelikle bu sorunun çözümüdür hükümetlerden beklediğimiz.

Seçim süreçlerinde ise daha çok kaliteli insanımızın değişik partilerden de olsa parlamentoda yer alması dileğimizdir. Partiler bizim insanlarımıza seçilme şansı verilerse, Kafkas kökenli hemşerilerimiz parti farkı gözetmeden destekleyecek siyasi olgunluğa erişmiştir.

Gerçek Gündem: Kürt, Laz, Rum, Ermeni, Çerkes, Alevi sıralamasında azınlık olarak gösterilen Kafkas kökenli vatandaşlar, bu durumdan şikayetçi midir?

Cihan Candemir: Azınlık sözcüğünden kasıt Lozan'da konulan tanım ise Kafkas kökenliler azınlık unsurlardan değildir. Böyle bir sınıflamaya bu güne kadar hiç muhatap olmadık. Ama bu sözcüğü sayısal azlık olarak soruyorsanız, gerçek nüfusumuzdan daha gösterilmekten elbette şikayetçiyiz. Türkiye öz güvenini kazanmak zorundadır. Bunun için de hiç korkmadan gerçek bir nüfus sayımı yapılmalıdır. Bu durumda kimsenin yanları yanlış iddiada bulunacağı şüpheli rakamlar ortada olmayacaktır.

Gerçek Gündem: Kafkas kökenli vatandaşlar olarak Türkiye'nin özellikle Rusya, Gürcistan, Azerbaycan, Ermenistan, Çeçenistan ve Kafkasya bölgesi ile dış politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cihan Candemir: Özellikle Kuzey Kafkasya bölgesine yönelik politikaların olmadığını düşünüyoruz. Bu bölgeyi yok sayan bir anlayışla Rusya, Gürcistan politikalarının da gerçekçi olmadığına inanıyoruz. Türkiye'nin bölgeye yönelik politikaları kısaca büyük ve güçlü bölge devleti politikalarını yansıtmamaktadır ■

İslamey ve Elbruz'un Türkiye turnesi coşkulu geçti

Adıgey Cumhuriyeti Devlet Halk Dansları Topluluğu "İslamey" ve Ankara Kafkas Demeği Halk Dansları Ekibi "Elbruz", ortak bir programla 6-22 Nisan 2007 tarihleri arasında bir dizi tume düzenlediler.

Ekipler sırasıyla Düzce, İstanbul, Gönen, Kayseri, İzmir, Eskişehir, Konya, Sivas, Turhal, Samsun ve Ankara'da yaptıkları gösteriler ve nefis müzik dinletileriyle izleyenlerin beğenisini kazandılar. Gösteri ve konser yaptıkları bölgelerde halkın yoğun ilgisiyle karşılaşan İslamey ekibi, tume bitiminde Nalçik'e döndü.

Turnenin ilk durağı olan Düzce'de yaklaşık 600 kişi tarafından izlenen İslamey ekibinin, 4 kadın 3 erkek solistten oluşan müzik grubu büyük ilgi gördü.

Yine beğeniyle izlenen İstanbul gösterisinden sonra Gönen'de sahne alan İslamey ve Elbruz ekipleri burada Biga, Bandırma, Balıkesir, Karacabey, Susurluk ve M.Kemalpaşa derneklerinin organizasyonu ile geceye katılan çok sayıda izleyici ve önemli sayıda bir protokol davetlisine unutulmaz gösteriler sundular.

Kayseri, İzmir, Eskişehir ve Konyadan sonra 17 Nisan'da Sivas'ta Atatürk Kültür Merkezi'nde yapılan gösteride de coşku ile izlenen ekiplerin Tokat ve Samsun'dan sonra son durağı Ankara idi.

Ankara'da Anatolia Showland'de yapılan gösteriye katılım yüksek oldu. Oldukça coşkulu geçen gecenin başlangıcında Ankara Kafkas Demeği'nin hazırladığı Türkiye'de Çerkesler konulu belgeselden kısa bir bölüm gösterildi. Elbruz'un güzel oyunlarından sonra İslamey müzik grubu sahne aldı. Halk dansları ekipleriyle müziklerini birleştirerek seyirciye nefis bir gösteri sunan grup seyirciden büyük alkış aldı.

Gösteri sonrası "İslamey" ve "Elbruz"a bu turneyi unutmamaları ve yaşadıkları böylesi coşkulu bir program için ahşap oyma tekniği ile Yismeyl Nevzat Özbay'ın yaptığı birer tablo armağan edildi. İslamey grubuna hediyesini Kafkas Demekleri Federasyonu Genel Başkanı Cihan Candemir verdi. Candemir yaptığı konuşmada böylesi coşku dolu bir gece yaşadıkları için her iki ekibe teşekkür ederek, İslamey grubu ile hepimizden anavatana kucak dolusu selam götürmelerini istedi.

Elbruz grubuna ise hediyesini Ankara Kafkas Demeği Başkanı Bahattin Şen takdim etti. Şen yaptığı konuşmada her iki ekibe tume boyunca gösterdikleri performansdan dolayı şükranlarını sunarken, geceye katılanlara da ayrıca teşekkür etti.

Dünya Çerkes Birliği yönetim kurulu toplantısı Nalçik'de yapıldı

ORHAN ÖZMEN

Dünya Çerkes Birliği (DÇB) yönetim kurulu toplantısı 14 Nisan 2007 Cumartesi günü Kabardey Balkar Cumhuriyeti'nin başkenti Nalçik'te yapıldı. Toplantıya Türkiye heyeti olarak Kafkas Demekleri Federasyonu Başkanı Cihan Candemir, DÇB yönetim kurulu üyesi lerimizden Orhan Özmen ve DÇB Delegates Kuşha Doğan Özden katıldılar.

DÇB yönetim kurulu toplantısına Türkiye'nin yanı sıra Adıgey Cumhuriyeti, Karaçay Çerkes Cumhuriyeti, Suriye ve Almanya'dan da temsilciler katıldılar.

Toplantı gündemi okunarak ve bazı ilaveler yapılarak başlanan toplantıda ilk olarak DÇB Başkanı Dzamiha Kasbolat yaptıkları faaliyetleri anlattı.

Daha sonra komite başkanları, çalışmalarını ilgili raporlarını yönetim kuruluna sundular. Tarih Komitesi Başkanı bir süredir devam eden Adige Ansiklopedisi çalışmasının tamamlandığını söyleyerek, ansiklopediyi üyelere tanıttı. Bu çalışmanın diğer çalışmalara da kaynak olacağını belirten başkan, Adige hikayeleri için de benzer bir çalışma yapacaklarını söyledi. Yayın ve Enformasyon Komitesi Başkanı Hafitsa Muhammed, Meşbeşe İshak'ın Ridade ve Adıgey kitaplarının basıldığını, ayrıca diasporada yaşayan önemli insanlarımızla ilgili "Diasporada parlayan yıldızlar" isimli çalışmanın yeniden basıldığını söyleyerek, gerçekleştirmek istedikleri diğer projeleri anlattı. Kafkasyaya dönmek isteyenlerin sorunlarını çözme ve diaspora ile kültürel bağlantıları sağlama komitesi adına Berzko Barasbiy mevcut durumla ilgili açıklamalarda bulunurken, parlamentoda geri dönüş işleri ile ilgilenmesi için "Yurtdışı ilişkiler komitesi" adı altında bir komite kurulduğunu bildirdi. Necdet Hatam ise konuya ilave olarak, dönüşle ilgili enformasyon eksikleri olduğunu, geçici oturum izni almak için yaşanan ülkelerdeki konsolosluklara müracaat edilebileceğini, Türkiye için Kaf Fed Genel Başkanı Cihan Candemir ile elçiliğe giderek konuyu görüştüklerini söyledi.

Gençlik Spor ve Turizm Komitesi adına Şapsığ bölgesinden Çaçuh Mecid, uluslararası bir kültür festivali ile güreş sporu dalında uluslararası bir turnuva yaptıklarını bildirdi. Çocuk turizminin gelecek için önemine değinen ve Türkiye'den yaz kampına giden çocukları Maykop'ta üç gün misafir ettiklerini de söyleyen Mecid, dil çalışması ve her bölgeden gelen çocukların birbirleriyle tanışıp kaynaşmalarını sağlamak için Şapsığ'da büyük bir okul inşaatına başlatıldığını, bu okul bittiğinde tüm çocukları orada ağırlayabileceklerini belirtti. Dil Komitesi adına Necdet Hatam, parlamentoların desteği olmadan bu konuda bir şey yapılamayacağını söyleyerek, yapılması gerekenleri anlatan bir bildiri sunarken, Kaf Fed Genel Başkanı Candemir, federasyonun Türkiye'de dil konusunda yaptığı çalışmaları anlattı. Candemir, kurslarda kullanılmak üzere Kaf Fed tarafından düzenlenerek bastırılan alfabe ve materyal kitapları tanıttı. Kaf Fed başkanı ayrıca hazırlanmakta olan Çerkesler'i anlatan belgesel film ile ilgili bilgi vererek Kabardey Balkar ve Adıgey Cumhuriyetleri kültür bakanlıklarından

bu konuda destek istedi.

Daha sonra dil konusundaki hükümet programını anlatan hükümet görevlisi Seyfuddin özetle şunları söyledi: "Rusya'da yürütölmeye çalışılan farklı politikalara karşı mücadele ediyoruz. Hala 60'lı 70'li yıllardaki kitaplarla eğitim veriyoruz. Onları yenilememiz gerekiyor. Adigey'de 11 sınıfta sosyal kuralları öğretene kitaplar var, bizde ise yok. Bunu biz de uygulamalıyız. Dil kurallarını tek hale getirmeliyiz. Dil konusunda radyonun, televizyonun, parlamentonun, üniversitenin yapacağı çok şeyler var." Bilimsel Araştırma Enstitüsü'nden toplantıya katılan Biş'o Baris ise dilin tek dil haline gelmesi için üç cumhuriyette de güzel yasalar olduğunu ve bu yasaların hayata geçirilmesi gerektiğini anlattı. Ardından DÇB Başkan Yardımcısı Prof. Dumen Hasan, "İki programımız olmalı. Birisi anavatan için bir program. Diğer yurt dışında yaşayanlar için. İki diyalekti birleştirmek gerekir. Her iki dilde de kelimeler aynı" diyerek söylenenlere katkıda bulunurken, Başkan Kaspolet, "Dili tek dil haline getirmek zaman alsa bile, internet için ortak bir alfabe oluşturmamız gerekiyor" önerisini sundu. Bu konuşmalar sonunda bir dil konferansı yapılmasına karar verilerek, konuyla ilgili Hafitse Muhammed, Necdet Hatam, ve Sayın Seyfuddin'e görev verildi.

Daha sonra Demografya Komitesi aile ve çocuklara yönelik bir sayım çalışması projesini, İş ve Ekonomi Komitesi, KBC'de bir ekonomik örgütlenme yapmaya çalışıldığından, bu örgütlenmeye dış ülkelerdeki işadamları katılmasının hedeflendiğini, Rusya

Federasyonu'ndaki Derneklerarası Koordinasyon Komitesi adına Karaçay Çerkes'den Aslan Ali ise Karaçay Çerkes'de Türkiye'den gelen çocukları ağırladıklarını anlattı.

Komitelerin raporlarından sonra yurtdışındaki yurttaşlarımızın çocuklarının yaz tatillerini tarihi anavatanlarında geçirmelerinin organizasyonu hakkında görüşüldü. Gündemin bu bölümünde tatile gelen çocukların dil bilmemesinin büyük sorun olduğu belirtilirken, Başkan Kaspolet, gelen çocukların yanında dil bilen iki kişinin ve yanlarında yeteri kadar paranın olması gerektiğini söyledi. Konuyla ilgili söz verilen Kültür Bakanı Zaur Titov ise "Dil konusunda programlar yapalım. Bunun için para bulunabilir. Çocuklar için filmler yapılmalı. Yapacağımız Adigece fimleri video ve audio olarak çoğaltır her tarafa dağıtabiliriz" diyerek, ellerindeki dokümanter filmleri toparlayacaklarını ve bize ulaştıracaklarına söz verdi. Bakan ayrıca dil konusunda televizyonda Adigece programlara eskiye göre daha çok zaman verildiğini, köy isimlerini de bundan böyle iki dilde yapacaklarını anlattı. Kaynak sıkıntısından bahseden bakan "Her Çerkes kazandığının bir bölümünü halkı için verebilmeli" diyerek sözlerini bitirdi.

Kültür tatili için anavatanı giden çocuklarımızın evlerde mi, yoksa devlet sanatoryumlarında mı kalmalarının daha yararlı olacağı konuları görüşülürken, Türkiye heyeti şu açıklamayı yaptı: "Çocuklar iki üç yıldır anavatanı geliyor. Önceki deneyimlerimizle biz, buraya gelmeden onlara gerekli eğitimi vereceğiz. Buraya gelenler topluca geliyorlar. Kabardey'de bu

Nalçık seyahat notları...

/ Kuşha Doğan Özden

14 Nisan tarihinde Nalçıkte yapılacak DÇB yönetim kurulu toplantısı için, DÇB Başkan Yardımcısı, İstanbul Uzunayla Derneğimizin Başkanı Sayın Orhan Özmen ve DÇB Yönetim Kurulu üyesi Sayın Doğan Özden ile birlikte, uçak seferlerine tabi olarak 12 Nisan Perşembe günü İstanbuldan Nalçık'a uçtuk. Bu defa diğer yönetim kurulu üyemiz Sayın Nahit Serbest işleri nedeniyle aramızda bulunamadı. Canberk Aydemir kardeşimizin yardımlarıyla uçağa rahat şekilde bindiğimizi ve yerlerimiz ayarlanmış olduğunu özellikle belirterek kendisine teşekkür etmek istiyorum. Zira Nalçık uçakları sürekli dolu olduğu için yer bulmak, yer bulsanız da

havaalanında uçağa binmek son derece zor. Hemen hemen tümü kadın olan yolcular İstanbul'a ticaret yapmaya hafta başı geliyor ve hafta sonu bu uçakla dönüyorlar. Yolcular yüklerinin bir bölümünü (fazla bagaj ücreti ödememek için) el bagajı halinde yanlarına aldıklarından ve Rus uçaklarının baş üstü bagajları çok dar olduğundan, hemen hemen tüm el bagajları koltukların ve ayakların altına konuluyor ve uçakta kıpırdamak dahi imkansız hale geliyor.

Böylesine dolu bir uçağa önden alınarak yerlerimize oturduk ve saat 14.30'da havalandık. Yaklaşık 2.30 saatlik bir uçuştan sonra Nalçık şehrine indik. Burada da bizi Tole Kozoko

bir sisteme dönüştü ve düzenli olarak işliyor, sorun olmuyor. Maykop'ta da iyi oldu. Çocuklara program içerisinde günde iki saat dil öğretilse çok iyi olur. Buradan da çocukları Türkiye'ye bekliyoruz. Kayseri ve İstanbul'da hazırlıklarımızı yaptık. Kabardey ve Karaçay Çerkes'den 20 çocuğu Kayseri'ye, Adıgey ve Şapsığ bölgesinden de 20 çocuğu İstanbul'a davet ediyoruz. Başlayan bu güzel programı kesintiye uğratmayalım".

Bu konuşmadan sonra DÇB'nin 2006-2007 dönemi edebiyat, bilim ve eğitim, sanat ve kültür ödülleri'nin takdim edilmesi ile adaylıkların açıklanması hakkında görüşmeye başlandı. Başkan Yardımcısı Sayın Dumen Hasan yaptığı açıklamada, bugüne kadar topluma hizmet edenler için madalya ve teşekkür yazılarının hazırlandığını, Shalaxo Abu için hazırlanan plaket ve madalyanın kendisine verildiğini söyledi. Hasan Türkiye heyetinden de 2006-2007 yılları için üç aday bildirmesini istedi. Heyet olarak daha sonra yapılan toplantı sonunda merhum İzzet Aydemir, dernek emektarlarını temsilen Süleyman Yançatoral ve eski Kaf Fed, şimdiki Kaf Dav Başkanı Muhittin Ünal'ın isimlerinde mutabık kalındı. Akla gelen birçok diğer isim de sonraki yıllar için aday

gösterilmek üzere zihinlerde saklandı.

Ardından yönetim kuruluna Denetim Kurulu Başkanı Anatoliy Kodzokov tarafından sunulan Denetim Kurulu raporu ile Tole Kazoke'nin çalışma raporu incelendi. Çıkarılması düşünülen ancak geciken Çerkes Dünyası Dergisi ve Nart Gazetesi hakkında Hapsiriko Hızır tarafından verilen bilgiler dinlendi. Yayınların hangi dilde çıkarılacağı tartışması sonunda İngilizce olmasının yararları ağırlık kazandı. Konuyla ilgili Hafitsa Muhammet ve Hapsiriko Hızır'ın çalışmaları kararlaştırılırken, Necdet Hatam Kaf Fed'in yayın organı Nart Dergisi'nde çıkan haberlerle bu yayınlardakilerin değiştirilmesi önerisini getirdi. Daha sonra Avrupa ve Amerika'daki demeklerin durumu ve sorunları görüşüldü. Bir toplantıya bu kurumların yetkililerinin çağırılması kararlaştırıldı.

Anadilin yaygınlaştırılması, Kabardey Balkar'daki olaylarda ölenlerin cenazelerinin ailelerine verilmesi, DÇB'nin kendi binasının olması gerektiği gibi dilek temenni konuşmalarından sonra toplantıya son verildi. Toplantıdan sonraki gün Türkiye heyeti DÇB yöneticileri ile geri dönenlerin sorunları, diaspora demekleri ile ilişkilerin geliştirilmesi gibi konularda detaylı görüşmeler yaptılar

DÇB Başkanı ve Türkiye heyeti KBC Devlet Üniversitesi Rektörü Karamırza'yı ziyaret ettiler. (Soldan sağa) Kaf Fed Genel Başkanı Cihan Candemir, DÇB Başkanı Dzemiha Kasbolat, Rektör Karamırza, DÇB Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Orhan Özmen ve DÇB delegesi Doğan Özden.

karşıladi ve o sayede beklemeden pasaport kontrolundan geçtik ve Cumhurbaşkanına ait olan Sindika Oteli'ne götürüldük. Nalçık ile Türkiye arasında 1 saatlik zaman farkı olduğundan, otele indiğimizde saat 20.00 olmuştu. Akşam

yemeğini yerken, öğrenci temsilcimiz Fırat otele bizi görmeye geldi. Kendisine Türkiye'den getirdiğimiz emanetleri teslim ettik ve Pazar günü tüm öğrencileri saat 10.00'da DÇB merkezine toplamasını söyledik.

Arşiv çalışmaları

13 Nisan boş günümüz olduğu için sabahtan DÇB merkez binamıza uğradık. O gün arşiv çalışması için Türkiye'ye geleceği bildirilen kişileri Dijin Çurey kardeşimiz bizimle tanıştırdı. Kabardey Balkar Cumhuriyeti (KBC) Cumhurbaşkanlığı'ndan gelen bir yazı üzerine Arşiv İdaresi ile Bağlarbaşı Derneği Başkanımız Sayın Rahmi Tuna temas etmiş, KAFFED ve KAFDAV işbirliği ile Osmanlı arşivlerindeki belgelerin temini için çalışmalara başlamış idi. Biz de Osmanlı arşivleri için yaptığımız çalışmalar hakkında kendisine ve DÇB başkanımız Tarih Profesörü Dzemiha Kaspolet'e bilgi verdik. Bu çalışmamızı DÇB bünyesi içinde yaparak Osmanlı arşivleri ile Rus arşivlerini kurumlarımız vasıtasıyla

araştırmacılarımıza kazandırmak konusunda mutabık kaldık. (Not: Arşiv çalışması için KBC'den gelecek heyet daha sonra çalışmalarını kendi olanakları ile yapmak istediklerini belirtmişlerdir. KAFFED ve KAFDAV olarak arşiv temin çalışmalarımız devam etmektedir.)

DÇB Merkezinde yaptığımız bu görüşmelerden sonra saat 16.00 da KBC Devlet Üniversitesi rektörünün verdiği randevuya icabet ettik. Rektör Sayın Karamirza ile üniversitede okuyan öğrencilerimizle ilgili yararlı bir toplantı yaptık. Toplantıda sonra otele döndük. Ertesi günkü yönetim kurulu toplantısına katılacak heyet mensupları da otele gelmişti. Akşam onlarla birlikte sohbet ettik ve erkenden odalarımıza çekildik.

14 Nisan, Cumartesi günü DÇB yönetim kurulu toplantısı saat 10.00'da başladı ve öğleyin verilen kısa bir aradan sonra 17.00'ye kadar devam etti. Toplantıya yönetim kurulu dışında KBC Kültür Bakanı Zaur Tutov, Adıgey Cumhuriyeti Kültür Bakanı adına Sweta Şhalaho da katıldılar. Kültür ve dil konusunda cumhuriyetlerinin politikalarını anlatarak, DÇB programındaki çalışmalara yapılacak destekleri anlattılar. Kendilerinin katılmaları bizim açımızdan da çok yararlı oldu. Özellikle Federasyonumuzun AB destekli "Çerkes Kültürünü Tanıtım Belgeseli" projemizden bahsederek bu konuda materyal desteklerini talep etmek fırsatını buldum. Toplantı sırasında Sweta Şhalaho Adıgey Cumhuriyeti Kültür Bakanı Adam Tleser'i telefon ile arayarak beni görüştürdü. Hem belgesel, hem de tiyatro ekibini davetimizle ilgili konuları iletme fırsatını buldum. Her iki cumhuriyetimizin kültür bakanlarından projelerimize destek sözü aldık.

Toplantı sonrası otele birlikte geçtik ve akşam yemeğini tüm heyet beraber yedik. Yemek sonrası sohbetlerimiz geç vakte kadar devam etti.

Öğrencilerle görüşme

15 Nisan Pazar sabahı heyet mensupları otelden ayrıldılar. Biz de DÇB merkezinde öğrencilerimizle buluşmaya gittik. Öğrencilerimizin çoğunluğu toplantıda hazır bulundu. Toplantıya, Türkiye'den Kafkasya'ya geri dönüş yapan, Adıge Wune'nin sahibi ve öğrencilerimizin her derdi ile yakından ilgilenen

Abdülmecit (Teber) arkadaşımız da katıldı. Öğrencilerimizi DÇB Başkanımız ile tanıştırdık ve toplantıyı onların da katılımı ile yaptık. Biz Rektör ile konuşmamızı anlatarak öğrencilerimizi bilgilendirdik. Ne gibi sorunları olduğunu sorduk. Memnuniyetle belirlediğimiz husus bu yıl yaptığımız düzenlemelerden sonra öğrencilerimizin kayda değer şikayetlerinin olmadığı idi.

Sorunlar...

Konuştığımız sorunlar kısaca şunlar oldu:

Para transferi sorunu: Öğrencilerimiz Türkiye'den para transferinde yaşanan sorunları anlattılar. Bu konuda yeni kurulan bankomat sisteminden yararlanılabileceği belirlendi. Gelecek yıl bankomat hesabı ile para çekilebilmesi için hazırlıklı gelinmesi halinde sorun asgariye inmiş olacaktır.

Yurtların düzeni: Yurtların kalitesinden öğrencilerin şikayeti olmadığı belirlendi. Ancak yaz tatilinde yapılan tamirat ve temizliklerin geç bitmesi nedeniyle ilk dönüşte sıkıntı yaşanmaması için bir hafta önceden gerekli tedbirleri alma konusunda mutabık kalındı.

Öğrencilerin sağlık sigortası: Bu konu üniversite yönetiminin talebi olarak önümüze getirildi. Hastalanan öğrencilerin masrafları üniversiteden talep edilmekte ve üniversitenin sağlık masrafları için kaynağı olmadığı için sorun olmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerimizden grup sağlık sigorta poliçesi yaptırmaları talep edilmiş ve bunun için uygun koşullar sağlanmıştır. Her öğrenci yaklaşık

100 USD'yi Haziran ayında ödeyecek, üniversite de gelecek sömesterde Eylül ayından başlamak üzere bir yıllık poliçelerini temin edecektir. Bu sayede hastalanan öğrencilerimizin hastahane giderleri güvence altına alınmış olacaktır.

Öğrencilerin oturma izni alabilmeleri konusunda talepleri de tarafıza iletilmiştir. Ancak "öğrenci vizesi" ile tahsile gidenlerin yasal olarak böyle bir hakkı olamayacağı anlatılmıştır. Bilmediğimiz bazı istisna şartları var ise bunların öğrenilip bizlere iletilmesi talep edilmiştir.

Dil Öğrenimi: Öğrencilerimizin derslerde ve yurtlarda sürekli bir arada oldukları, dolayısıyla sürekli Türkçe konuşmaları nedeniyle eğitim dili Rusçayı zor öğrendikleri ve Adigece'yi ise öğrenemedikleri tespit edilmiştir. Kendilerine karışık sınıflara dağılmaları, daha çok sosyal aktiviteye katılarak yerli ve diğer ülkelerden gelen hemşerilerimizle kaynaşmaya özen göstermeleri gerektiği hatırlatılmıştır.

Anavatanına dönenlerin sorunları

Öğrencilerle toplantıdan sonra DÇB Başkanı ve Tole Kazoko ile Geri dönüş yapan Türk vatandaşlarının sorunları ve çözüm çarelerini konuştuk. Toplantı sırasında dönüş yapan hemşerimiz Sayın Nazmi Sabancı'da şahit olduğu sorunları anlattı. Türkiye'den dönüş yapmak isteyenlerin, geçici oturma izni almak için çektikleri sıkıntılar, işlerini yürütürken çıkarıcı kişilerce istismar edildikleri, yanlış yönlendirildikleri konuşuldu. Sonuç olarak bu konuya DÇB bünyesinde çözüm bulma zorunluluğumuzu anlatarak, DÇB'de bu konu ile ilgili bir uzman kişinin istihdamı halinde her ay ücretini Türkiye'den karşılamak istediğimizi belirttik. KAFFED dönüş yapmak isteyen kişileri bilgilendirmesi, doldurulacak belgelerin teminine yardımcı olması, ve bir referans mektubu vermesi konularında görev üstlendi. DÇB ise uygun bir elemanın istihdamına çalışacak ve KAFFED referansı ile gelen hemşerilerimize işlemleri sırasında yardımcı olacaktır. Bu konuda yapılacak çalışmalar ve gelişmeler üyelerimize ayrıca duyurulacaktır. Bu dar kapsamlı toplantılarımız sırasında diğer ülkelerdeki derneklerimizin sorunları da görüşülerek, birlikte yapılacak çalışmalar konusunda mutabakat sağlanmıştır.

Tiyatro ekibiyle akşam yemeği

Toplantı dan sonra heyetimizi Sayın Nazmi Sabancı bizleri yemeğe davet eden Tiyatro grubunun yanına götürdü. Bilindiği gibi bu yıl ülkemize KBC'den Şocencuk Ali tiyatrosundan bir ekip gelerek "TATU ve SATU" oyunlarını 11 ilde sergilemişlerdi. Ziyaretleri sırasında gördükleri sıcak ilgiden çok mutlu olan tiyatro ekibi bizleri özel olarak yemeğe davet ederek, Türkiye'de ki tüm tanıdıklarına selam ve sevgilerini ileterek, tekrar gelmek arzularını ilettiler.

Tiyatro ekibi ile geçirdiğimiz keyifli saatleri, otelde bizimle görüşmek isteyen Türkiye'den dönmüş arkadaşlarımızla buluşmak üzere kısa kesmek zorunda kaldık. Otele gelen Türkiyeli dostlarımızla sohbet edip dertleşme fırsatı bulduk. Bu gelişimizde kısıtlı zamanımızı öncelikli olarak öğrencilerimize ayırmıştık. Bir dahaki seyahatimizde dönüş yapmış hemşerilerimize daha çok zaman ayıracağımızı kendilerine anlattık.

16 Nisan sabahı ayrılış günümüz idi. Uçağın kalkacağı zamanı ve kaçta hava altında olmamız gerektiğini doğru dürüst öğrenememiştik. Öğleyin 12.00 de havaalanında olduk. Çıkış işlemlerimiz daha uzun sürdü ve uçağın kalkışını dar bir salonda bekledikten sonra uçağa alındık. Yine ticaret için gelen Çeçen, Kabardey, Balkar ve Rus kadınların çoğunluğu teşkil ettiği yolcu kalabalığı ile 15.00 te Nalçikten İstanbul'a uçtuk. Bir Kafkasya seyahatimiz daha böylece su gibi akıp geçti.

Geri kalan bir dizi haber ve kucaklar dolusu selam ■

BİRLEŞİK KAFKASYACI HAREKETİN KIRILMA NOKTASI

Dr. ÖMER AYTEK KURMEL

Birleşik Kafkasyacı (BK) hareketin kırılma noktası birinci Çeçen savaşıdır. Aralık 1994'den itibaren bir yol ayrımına sürüklenen hareket kaçınılmaz şekilde pasif bir döneme girmiştir. Buna bir yenilgi dönemi de denebilir. O zamandan beri hareket açısından hiçbir şey eskisi gibi olmamıştır.

Birleşik Kafkasyacı Hareketin Entelektüel Mirası

Bazı abartılı yorumlar BK hareketi imamlar dönemine kadar izlese de "modern" temeller üzerine oturmasının miladı 1917-1918 yıllarıdır. BK hareketi besleyen miras Mayıs 1917'de ilk ve tek defa devletleşmiş, Mayıs 1918'de de bağımsızlığını ilan etmiştir. BK hareketi cisimleştiren Dağlılar Cumhuriyeti kendi bekasını Kuzey Kafkasya, Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'dan oluşacak bir Kafkasya Konfederasyonu'nda görüyordu. Dönemin ruhuna uygun olarak bağımsız bir Kuzey Kafkasya'nın yanında dört üyeli bir Kafkas Konfederasyonu'nu da savunuyordu. Ne var ki Güney Kafkasya devletlerinin yayılmacı emelleri sebebiyle bu konfederasyon kurulamadı. BK hareket Mart 1921'de Kafkasya'nın bolşevikleşmesinin ardından siyasi muhacirlerin şahsında ülke dışına çıktı. Artık Avrupa'da idi. 1918-1939 yılları arasındaki iki savaş arası dönemde Avrupa'daki siyasi muhacerete çift kutuplu bir denge egemendi. BK söylem her iki kanada da hâkimdi. Hem Sait Şamil'in Kafkas Dağlıları Halk Partisi hem de Dağlılar Cumhuriyeti'nin eski dışişleri bakanı

Haydar Bammat'ın Kafkas Dergisi çevresi 11 Mayıs 1918'de ilan edilen bağımsızlığın ihyası yanında Kuzey Kafkasya, Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'dan oluşacak bir Kafkas Konfederasyonu'nu hedefliyordu. İkinci Dünya Savaşı bu çift kutuplu dengeyi sona erdirdi. 1942 baharından itibaren siyasi muhacirlere giderek daha fazla ilgi göstermek zorunda kalan Nazi Almanyası fazla bağımsızlık yanlısı bulduğu için BK hareketin taleplerine sıcak bakmadı.

1945 sonrası oluşan Soğuk Savaş koşullarında siyasi muhaceret yeniden örgütlendi. Bu defa farklı bir kompozisyon vardı. Nazi-Sovyet savaşıyla Avrupa'ya sürüklenmiş, adına "yeni" denen bir muhaceret dalgası vardı. "Eski" muhacirlerden farklı olarak "yeni" muhacirler için düşman etnik Ruslar değildi. Düşman her etnik gruptan unsurları içeren, halkı ezen ayrıcalıklı bolşevik sınıfı idi. Soğuk Savaş döneminin siyasi muhacereti, bazı istisnalar hariç, bu eski ve yeni muhaceret çizgilerinde şekillendi. Eski muhaceret Prof. Magoma ve Alihan Kantemir liderliğindeki Kuzey Kafkasya Milli Komitesi etrafında örgütlenirken yeni muhaceret "kızıl profesör" lakaplı Abdurrahman Avtorhanov'un önderliğindeki SKANO örgütünde biraraya geldi. İki örgütün bir ortak paydada buluşmasını engelleyecek çok sayıda ideolojik ve psikolojik etken olmakla birlikte her iki grup da Dağlılar Cumhuriyeti'nin ihyasını talep ediyor ve dört üyeli Kafkas Konfederasyonu'nun kurulmasını hedefliyordu.

Beklenenin tersine, Stalin'in ölümünün ardından

milliyetler meselesi Soğuk Savaş'ın gündeminde alt sıralara indi. ABD bir yandan SSCB ile ilgili bilgi kaynaklarında muhacirlere bağımlılığını azaltmaya çalışırken bir yandan da "banş içinde birarada yaşam" vaadeden Kruşçev'e şans veriyor ve Sovyet sisteminin iç çelişkilerini analiz ediyordu. BK hareketin sıkı sıkıya bağlı olduğu milliyetler meselesinin güncelliğini kaybetmesi bir yana, entelektüel omurgasını oluşturan "eski" muhaceret giderek yaşlanıyordu. Nitekim 1961-1965 yılları arasında Magoma, Jabağı, Kosok, Kantemir, Namitok ve Bammat gibi eski muhaceretin birinci sınıf politikacıları ardı ardına öldüler. Giderek seyreden ve daha da seyrelecek safların doldurulması için Milli Merkez (komite adı 1962'den itibaren bırakılmıştı) altmışlı yılların başından itibaren kapılarını diaspora doğumlu unsurlara açmıştı. Ama bu hamle çok geç ve çok sınırlıydı.

Entelektüel Mirasın Sorunları

Diaspora ile ilişkiler kurulması için iki şey yapılmıştı. Bunlar İstanbul'dan Dr. Vasfi Güsar, Ankara'dan Mustafa Zihni Hızal'ın Kuzey Kafkasya Milli Merkezi'ne üye yapılması ve 1964 yılında diaspora doğumlular tarafından Birleşik Kafkasya Dergisi'nin çıkarılması idi. Dava kitlelere mal edilmeye çalışılıyor, diasporaya bir yol haritası çizilmek isteniyordu. Konu artık Kafkasya doğumluların tekelinden çıkmıştı. Fakat vakit çok geç idi ve girişimin kapsamı diasporanın tamamını toparlamaktan çok uzaktı. Geçmişinde siyasi kariyeri olan Jabağı, Kosok ve Namitok ile hayatı boyunca siyaset yapmış Magoma, Kantemir ve Bammat diasporaya yol gösteremeyecek durumdalardı. Zaten bunu sağlıklarında da yapmamışlardı. Çünkü eski göçmenler Kafkasya doğumlu olmayı bir ayrıcalık olarak görüyorlardı. Yapılan girişimlerin kapsamı sınırlı ve diasporanın gerçeklerini karşılamaktan uzaktı. Kafkasya doğumlu BK hareketin diasporaya açılımında üç temel handikapı vardı. Birincisi, hareket fazlasıyla 11 Mayıs 1918'e saplanıp kalmıştı. Mayıs 1918 ruhunun içinden gelenlerin hayatlarını bu davaya adanmaları normal olmasına karşın hareketin diaspora doğumlu sıradan bir Çerkes'e hitap etmesi olası değildi. Hareketin gündemi 1918 devletinin yıkılması, Karaçay-Balkar ve Çeçen-İnguş sürgünlerinden ibaretti. Bunca trajediyi barındırmasına rağmen 1864 Adige ve 1878 Abhaz sürgünlerinden hiç bahsetmemesi yaman bir çelişkiydi. İkinci handikap hareketin asimilasyon ve kültürel var oluş çabaları gibi diasporanın güncel sorunlarına uzak

durmasıydı. Sistematiik olarak kültürel çabaları dışlıyor ve politik bir çizgi izliyordu. Kapıları diasporaya açmak kitleyi anti-Sovyet çizgide politize etmek hedefinden ibaretti. Hareketin üçüncü handikapı Sovyet dönemi kazanımlarını sistematiik olarak görmezden gelmesiydi.

Oysa 1917 devrimi dağılı halklara kendi adlarıyla devletleşmeden kendi dillerinde eğitime kadar bir dizi hak tanımıştı.

Bu görmezden geliş özellikle dünyada sosyalizmin prestijinin arttığı altmışlı yıllarda hareketi gençlik kitlelerinden uzaklaştırdı. Hareket, adı Birleşik Kafkasya olmasına karşın fazlasıyla doğu Kafkasya'nın dinamiklerinden besleniyordu. Bu da hareketi daha çok "sağ"ılaştırıyordu. Hareket sağılaştıkça doğu Kafkasya dinamiklerinden besleniyor, doğu Kafkasya dinamiklerinden beslendikçe daha da sağılaşıyor, bu kısır döngü böylece sürüp gidiyor, batı Kafkasya ve diasporaya açılım yapamıyordu.

Coşku ve Sönümlenış

Varlığını, büyük ölçüde diaspora unsurlarının yaşattığı bir göçmen ideolojisi olarak sürdüren BK hareket tarihindeki ilk ve tek atılımını 1993-1995 arasındaki üç yıllık dönemde yaptı. Adını taşıdığı dergiye atfen "Yedi Yıldız" süreci olarak bili-nen bu parantezde hareket ideoloji, kitle ve imaj gibi avantajlara sahip oldu. Bu coşkunun temelinde başta eski Sovyetler Birliği'nde olup bitenler ve Abhazya zaferi olmak üzere bir dizi dinamik vardı. BK hareketin yeniden doğuşu doğal olarak Kafkasya'ya odaklı idi. Ancak diasporayı ilgilendiren kodlar bu defa farklıydı. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte diasporada da "sağcı Birleşik Kafkasyacılar" ile "solcu dönüşçüler" (bu sağ ve sol kavramları ayrıca tartışılmalıdır) arasındaki suni denge bozulacak, 11 Mayıs ile 21 Mayıs aynı çatı altında anılacak ve kutlanacaktı. Sağ-sol değil ulusalcılık öne çıkacaktı. BK söylem geleneksel Terek-Dağıstan nüfuz alanından çıkılarak Adigeler ve Abhazlar'ı da kapsayacak şekilde batıya doğru genişletilecekti. Dönüş BK söylemin temel direklerinden biri haline gelecekti.

Bu cüretkar hedeflerin esin kaynağı Kafkasya'da seksenli yılların sonundan bu yana cereyan eden gelişmelerdi. Bu gelişmelerin en önemlisi Ağustos 1989'da (o zamanki adıyla) Dağılı Halklar Asamblesi'nin Sohum'da kurulmasıydı. Asamble'nin en acil hedefi Gürcü baskısı altında bunalan Abhazya'yı desteklemektir. Kafkasya'da Asamble gibi bir halk iradesinin ortaya çıkması diasporadaki BK hareketin meşruluğu açısından çok önemliydi. Nitekim BK

hareket var oluşunu Asamble'nin (sonradan Kafkas Halkları Konfederasyonu) varlığına bağladı. Konfederasyon'un kuruluşu gibi yükseliş dinamiği de Abhazya üzerinden oldu. 14 Ağustos 1992'de Tiflis cuntasının Abhazya'yı işgalinin hemen ardından Konfederasyon'a bağlı gönüllüler Abhazya direnişinin yardımına koştu ve zaferin kazanıldığı 30 Eylül 1993'e kadar belirleyici rol oynadılar. Abhazya'da laik bir zafer kazanılmıştı. Abhazya'daki çoğulcu yapıyı temsil eden değişik dillerden ve dinlerden halklar omuz omuza işgalci Gürcü şovenizmini püskürtmüşlerdi. Abhazya zaferi Konfederasyon'un prestijini artırdığı gibi BK hareketin de önünü açmıştı. Artık BK hareketin gündeminde Abhazya'nın bağımsızlığının korunması, diaspora ve Kuzey Kafkasya'nın Abhazya'daki savaşın yarattığı duyarlılık üzerinden politize olması vardı. Her yerde milliyetçi, konfederasyoncu çizginin işbaşına gelmesi gibi bir beklenti vardı. BK hareket her türlü öngörünün ötesinde çok ani büyümüşü. Ne kadro, ne de finansal altyapısı bu abartılı hedefleri karşılamaya yeterli idi. Buna rağmen birinci Çeçen savaşına kadar ivme kendiliğinden yükselmeye devam etti.

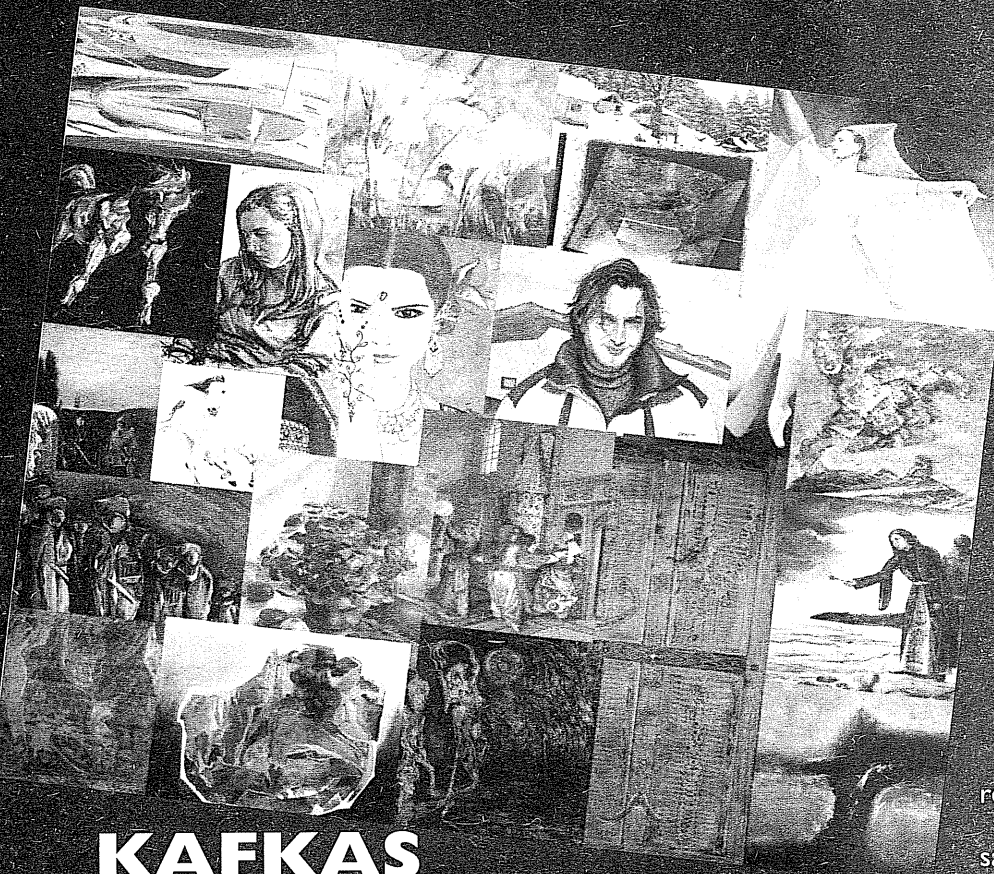
Aralık 1994'de başlayan birinci Çeçen savaşında konfederasyon kendisinden beklenen çıkışı yapmadı, belki de yapamadı.

Mesele konfederasyonun birkaç bin gönüllü seferber etmemesi değildi. Sorun sonuçlarda değil, sebeplerde idi. Abhazya Gürcistan ile savaşmıştı. Oysa şimdi Çeçenistan Rusya ile savaşıyordu. Konfederasyon'un Abhazya örneğinde olduğu gibi askeri yardım göndermesi hiç de kolay değildi. Bu Kuzey Kafkasya'nın tamamını hedef haline getirebilirdi. Konfederasyon politik çözüm ve sivil itaatsizlik gibi yumuşak yöntemleri savunuyor ama bunlar savaşan Çeçenistan'ı tatmin etmiyordu. Çeçen bağımsızlığı duyguları okşasa bile savaşan Çeçenistan son kertede yalnızdı. İnguşlar dahil hiçbir halk Rusya Federasyonu'na karşı ayaklanmayı göze alamazdı. Dahası, Rus halkına ve devletine karşı aynı nefret duygularını paylaşmıyor, geleceklerini Rusya Federasyonu içinde görüyor olabilirlerdi. Konfederasyon'un bağımsızlık yanlısı olup olmadığı konusu yanlış okunmuştu. BK hareket diasporalara özgü duygusalılık içinde Kafkas Halkları Konfederasyonu'nu Mayıs 1918 geleneğinin yerine koymuş ve konfederasyon örgütünün bağımsızlık yanlısı olduğunu varsaymıştı. Halbuki konfederasyonun hedefi, üyelerinin dayanışması ve ezilmemesiydi. Çok net tarif edilmiş bir bağımsızlık hedefi hiçbir zaman olmamıştı. Çelişkiler

daha Gürcü-Abhaz savaşında başlamıştı. BK hareket konfederasyonun gücünü fazla abartmış, Rusya Federasyonu'nun istemediği takdirde hiçbir gönüllüyü sınırdan geçirmeyeceği gerçeği göz ardı edilmişti. Bu hatalar ancak zaman geçtikten sonra fark edilebildi.

Kuzey Kafkasya halkları kadar diaspora da Çeçen savaşına uzaktı. Bunun da önemli nedenleri vardı; **Birincisi**; Adige ve Abhaz diasporalarının vicdanını kanatan Abhazlar'ın azlığı meselesi daha kalabalık Çeçenler için söz konusu değildi. **İkincisi**; savaşların acı sonuçlarını büyük oranda ana vatandan sürülmek suretiyle yaşamış olmaları nedeniyle savaşın başarılı olacağına inanmıyor, tüm Kafkasya'nın savaştan zarar göreceği, bir bakıma eldekini de yitirecekleri endişesini taşıyorlardı. **Üçüncüsü de**, Adige ve Abhazların yakın duruşuna kıyasla, dini ve siyasi açıdan Çeçenlerin daha mesafeli oluşu idi. Özellikle ikinci ve üçüncü nedenlerin anavatan ve diaspora arasında ortak etkileşimle ortaya çıkması da doğaldı. Abhazlar'ın yalnız olmasına karşılık Türkiye ve dünyadaki İslamcı hareketler maddi manevi Çeçenler'in yanındaydı. Dahası, Çeçenler de onları tercih etmişti. Laik ulusal çizgide başlayan bağımsızlık savaşını makas değiştirip radikal İslamcılığın en köktenci versiyonuna bürünerek, Avrasya'da oynanan "Büyük Oyun"un nesnesi haline gelecekti. İşte kırılma noktasını derinleştiren bu İslamcılaşıma damarı oldu.

BK hareket, Konfederasyon'u savunmak ile Çeçen bağımsızlığına sahip çıkmak arasında ikilemde kalmıştı. Çeçenistan BK hareketin hem en önemli silahı, hem de yumuşak karnı idi. Sonuç kimin kimi kontrol ettiğine bağlı idi. Konfederasyon-Çeçenistan ilişkisi her zaman çetrefilli oldu. Çeçen yönetimi halkının sayısal çokluğuna ve toplumsal dinamizmine bakarak kendisini Kuzey Kafkasya'nın doğal önderi gördü. Birleşik Kafkasya onun için amaç olmaktan çok Kafkasya'ya hakim olmanın aracı idi. Çeçenistan, Konfederasyon çizgisine tabi olmak yerine kendi yolundan gitmeyi, hatta Konfederasyonu peşine takmayı tercih etti. Neticede Konfederasyon Grozni ve Moskova arasında kalarak yok oluşa sürüklendi. Varoluşunu Konfederasyon'a bağlamış olan BK hareket de çok geçmeden sönmüldü. BK hareketin sahneden çekilmesiyle inisiyatif radikal İslamcılara geçti. BK hareketin içinden geçtiği yenilgi dönemi uzun süreceği benziyor. Çünkü ne Kafkasya'da ne diasporada BK hareketin yaşaması için gerekli koşullar mevcut. Dahası, BK hareket var olsa bile kendisini güncellemesi ve açılım yapması gereken yığınla konu var. Kim bunları nasıl ve ne zaman yapacak? ■

KAFKAS ASILLI RESSAMLAR BULUŞMASI-III

■ MÜNEVVER MİNE BAĞ

Istanbul Bağlarbaşı'ndaki Kafkas Kültür Derneği'nin sanatsal etkinlikleri çerçevesinde, 22 Nisan - 6 Mayıs 2007 tarihleri arasında "Kafkas Asıllı Ressamlar Buluşması III" gerçekleştirildi. Daha önce "Türk Resminde Kafkas Asıllı Ressamlar" adı altında birincisi, amatör sanatçıların katıldığı, "Kafkas Asıllı Ressamlar Sergisi" adıyla ikincisi yapılan serginin, bu yılki üçüncü sergi ile artık gelenekselleştiğini söyleyebiliriz. Üçüncü resim sergimiz çoğunluğu profesyonel olan 43 sanatçının katılımı ile bu kez tam bir sanat şölenine

dönüştü. Önceden belirlenmiş bir tema ve tarz söz konusu olmadığı için çok çeşitli konu, boyut, materyal ve tekniği kapsayan eserler, bu çeşitlilik ile aslında izleyicilere farklı bir zenginlik sundular.

Sergimizin açılış kokteyli yüzlerce sanatseverin katılımı ile gerçekleşti ve bizi onurlandırdı. Açılış kokteylimizde ressam İhsan Şurdum'a, Türk resim sanatına ve camiamıza

katkılarından dolayı şükranlarımızı ifade eden bir plaket sunuldu. Bizi üzen tek şey, elimizdeki eserlerin tümünü sergileme olanağı bulamamamız oldu.

Eserlerin 50 adedi derneğimizdeki galerimizde sergilenirken, 70 kadarı da sıra beklemek durumunda kaldı. Aslında belki 1 ay kadar sonra onlarla yeni bir sergi düzenlemek heyecanlı olabilir.

Dileğimiz bu değerli eserleri Eskişehir, Ankara ve Düzce'ye de taşıyarak bu illerdeki sanatsever hemşerilerimizle de paylaşmak. Bu konuda bizim ve bölgelerdeki arkadaşlarımızın hazırlıkları sürüyor.

"Ethem Bey" dosyasını bitirirken...

Ethem bey konusu, şahsı aşan niteliğinden dolayı dergimizin zaman zaman değineceği bir dosya konusu olmaya devam edecektir. Özellikle tanıklıklar ve yeni ortaya çıkan belgeler gibi materyallerle, toplumun fikir dünyasına etki eden aydınların, sivil toplum kuruluşlarının, yayın organlarının ve tabii ki resmi kurumların konuya yeni bir boyut getiren görüşlerini sunmaya devam edeceğiz. Ancak, bu konuda açmış olduğumuz dosyayı, yayıncılığın gereklerine uygun olarak şimdilik kapatıyoruz.

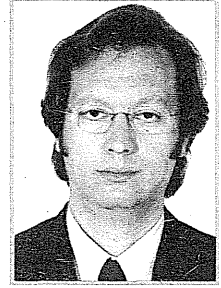
Ethem bey sorunu hakkında yazılanların kısa bir özetini sunarak, toplumsal barışa her zamankinden çok ihtiyaç duyulan bir dönemde Çerkes toplumunun beklentilerini aktararak bildirelim.

Sorunun genel nedenleri:

1- Emperyalizm. İki koldan etkili olmuştur. Birincisi, İngiliz, Fransız ve Alman emperyalizminin Batıdan Osmanlı'yı savaşlar ve ulus devlet modeli ihracı ile yıkması, ikincisi, Rus emperyalizminin Osmanlı'ya Kuzeyden saldırırken, Kafkasya'yı da işgal ederek Çerkes halkını Osmanlıya sürmesidir. Bu süreç, varolmak için savaşan 600 yıllık bir devleti ve onun unsurlarını "Çerkez" Ethem bey figürü ile bir araya getirmiştir.

2- Balkan savaşı ve birinci dünya savaşının ardından işgale uğrayan ve yok edilme noktasına kadar gelen ülkenin kurtarılması için silahlı mücadelenin yanında önemli bir sivil mücadele vardı.

1919 sonunda seçilen ve doğal olarak devletin başkenti olan İstanbul'da toplanarak bu sivil direnişin odağı olan parlamentonun basılarak, önemli sivil

HAKAN EKEN

A.Ü. Sosyal Bilimler
Enstitüsü M.A. İktisat

idarecilerin Malta'ya sürgün edilmesi, direnişin çok sesliliğini önemli ölçüde kaybetmesine yol açarak Ethem beyi de içeren tasfiyeler sürecinin başlamasına neden olmuştur.

3- Emperyalizmin hegemonya savaşında zayıf düşen Rusya'da patlak veren sosyalist devrimin beklendiği gibi birkaç yıl içinde yıkılmayıp, varlığını sürdürmesi üzerine, Batı'nın Anadolu'da çatışmadan kaçınması, Sovyetler Birliği'nin de yakın çevresinde ideolojik mücadeleden uzak durması, bu konjonktürde Anadolu'da güçlenen iktidarın muhaliflere daha güçlü bir biçimde baskın gelmesine olanak sağlamıştır.

4- Osmanlı'yı yok eden ana sorunu, diğerlerinden çok, "ulusal ve dini kökenlere dayalı ayrılık hareketleri" olarak gören yaklaşımın, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde hakim olması ile, tüm farklı kimlikler potansiyel şüpheli olarak görülmeye başlanmıştır. Yüzlerce yıl hatta bin yıl birlikte varolan farklı halkların bu varlığı ve bunların doğal etkinlikleri yok sayılmıştır. Sanki yalnızca 1919 -1922 yılları arasında ortaya çıkmış, dolayısıyla bölücülük yapmış unsurlar gibi algılanmış ya da öyle gösterilmeleri uygun görülmüştür.

Sorunun özel nedenleri

1- Anadolu'da topyekun Çerkes denen Kuzey Kafkasya kökenli halklar, ortak kültürel değerlere, benzer dillere sahip olmalarına, Rusya Çarlığı'na karşı direniş tarihlerine ve sürgünden doğan güçlü bir kader birliği duygusu taşımalarına rağmen, hemşehricilikten öteye geçmeyen bir ortak kimliğe sahiptirler. Bu da yeterince tanınmayan bu sürgün halkın dışarıdan yekpare hareket eden bir ulus gibi algılanmasına yol açmıştır. Bu nedenle, 150 yıldır ne olduğu ve/veya olması gerektiği üzerinde daha hala uzlaşılammış bir Çerkes kavramı ortada dururken, "yekpare" bir Çerkes milleti daha 1920'lerde varsayılarak, Ethem bey de onun milliyetçi bir lideri gibi gösterilebilmiştir. Sıradan insanların düşebildiği bu yanılgı, aslında resmi tarih tarafından yukarıda değinilen tasfiye hareketine aranan kolay bir gerekçe olarak kullanılmıştır.

2- Anadolu direnişinin liderliğinin sivil kanattan askeri kanada kaymasının yanı sıra; sivil – gönüllü katılımının da yaygın bir şekilde mümkün olduğu kuvvayı millîye unsurlarına karşı, zayıflatılmış Osmanlı ordusunun Büyük Millet Meclisi'ne bağlanarak yeniden örgütlenmesinin neden olduğu komuta ve strateji değişikliği, tasfiyenin diğer önemli nedenlerinden biridir.

Bu genel nedenlerden sonra, Çerkes toplumunun bu konudaki beklentilerini ele alalım.

Ethem bey elbette Türkiye'de yaşayan Çerkes toplumunun yetiştirdiği milyonlarca bireyden biridir. Ama bunların kaçı, mahallesinde, okulunda, işinde, kamuoyu önünde Çerkes Ahmet, Çerkes Mehmet, Çerkes Ayşe, Çerkes Fatma olarak tanınmaktadır. Yeri geldikçe hatırlanmaktan başka hiçbir. İstisnaları ise, günlük hayatında bu kimliği ile tanınmayı bizzat istemiş ve bunu benimsemiş olanlardır.

Ethem beyin yaşamına baktığımızda ise, yukarıda değindiğimiz hemşehricilik duygusu dışında Çerkes milliyetçiliği yönünde tespit edilmiş bir örgütlülüğü veya eylemi olmamıştır. Üstelik aktif olduğu yıllarda pek çok Çerkesin canına ve malına zarar

verdiği için, en çok Çerkesler tarafından eleştirilmiştir. Kendisi de anılarında bu durumu inkar etmemektedir. Esasen askeri ve siyasi kimliği nedeniyle tasfiye edilen Ethem beyin, özellikle Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte Çerkes sıfatı ile adlandırılmaya başlanması, o dönemde yeni devletin "ulus devlet" olarak inşası sürecinde, meşru olmasa da kaçınılmaz bir uygulama olarak "anlaşılabilir" bir durumdu. Ancak, bunun bugün de ısrarla sürdürülmesi, hem bir Çerkes kimliğini var kabul ederek tek ulusa dayalı ulus devlet mantığına ters düşmekte; hem de aslında inkar etse de var olan Çerkes toplumunu, resmi tarih görüşü açısından zararlı gördüğü bir tek kişiyle özdeşleştirerek toptan rencide etmekte ve yine kendisine zarar vermektedir.

Ethem bey resmi tarih ne derse desin, kimine göre kahraman, kimine göre çakır, kimine göre şahan, kimine göre bir devrimci, kimine göre pşevu, kimine göre eşkıya, vs.dir. Bugün artan yayınlar, gelişen iletişim olanakları, vb. kişilerin kendi görüşlerini oluşturmalarına olanak vermektedir. Toplumun giderek büyüyen bir kesimi resmi görüşün kendisine sunduğu tablet bilgileri aynen yutmayı reddetmektedir.

Üstelik Çerkes toplumu da, Osmanlı döneminde, Kurtuluş savaşı yıllarında ve Cumhuriyetin inşası sürecinde hep olumlu katkılarıyla tanınmış, ancak Çerkes kimliği resmi tarih tarafından saklanmış, kamuoyunun öğrendikçe "aaa o da mı Çerkesmiş" diyebileceği kadar çok sayıda sivil ve asker karakteri, geniş bir kampanya ile Türkiye ve dünya kamuoyuna kolaylıkla lanse edebilir.

Ancak sorun bu değildir. Kurtuluş savaşı yıllarında ortaya çıkan iki kutuplu dünyanın verdiği avantajlarla, üstü örtülen ve on yıllarca yanından geçilmeyen toplumsal olguların, içine girdiğimiz globalleşme denen kararsız ve riskli dönemde, Türkiye Cumhuriyetinin ve vatandaşlarının barış içinde ve birlikte yaşamasına katkıda bulunacak şekilde, üstünün açılarak yeniden sağlıklı bir biçimde tanımlanmasıdır. Hatta bazı şeylerin de illa tanımlanmak zorunluluğu varmış gibi ele alınmasından vazgeçilmesidir.

Ethem bey de yaşadığı dönemde etkin olmuş onbinlerce karakterden biridir. Gün geçtikçe de o döneme ilişkin yeni belgeler, yeni kaynaklar, yeni bakış açıları ortaya çıkmaktadır. O dönemde suçlanmış, dışlanmış hatta sürgün edilmiş birçok kişi daha sonra toplum içinde saygın yerlere gelmiştir. O dönemdeki karakterleri ve yaşanmış kimi olayları yargılamaktan vazgeçen ve yorumu tarihçilere bırakmak gerektiğini söyleyen resmi tarih, Ethem beyi de yargılamaktan ve tanımlamaktan vazgeçmelidir.

Aksi tutum, giderek Türkiye'yi demokrasi, barış ve insan hakkı isteyen herkesi vatan haini, emperyalizmin işbirlikçisi, bölücü ve yıkıcı olarak görme noktasına getirmektedir.

Toplumda egemen ideoloji adeta galeyanizm, istenen rejim ise linçokrasi haline gelmektedir. Karikatürize etmeye çalıştığımız galeyan hissi ve linç girişimi giderek meşru görülmeye başlanmıştır. Farklı olana tahammülsüzlük ve farklı

olanı inkar, sorunları çözümsüz hale getirmektedir. Farklı olan bir de hain olarak biliniyorsa, farklı olanın yaşam hakkı pamuk ipliğine bağlı hale gelmektedir. Farklılığın olmadığı bir toplum ise ancak totalitarizm üretir.

Etnik ve dini farklılıklar gibi "hassas" olarak yaftalanan farklılıkların tasfiyesinin çoğunluğa kabul ettirilmesi çok zor bir şey değildir. Ancak süreç işlemeye başladıktan sonra, olağan kabul edilen diğer farklılıkların da sıraya girmesinin önünde bir engel kalmayacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının çoğunluğunun her şeye rağmen bu tuzağa düşmeyeceğinden umutlu olmaya devam etmek zorundayız. Kolay iktidar, kolay rant peşinde koşanların pompaladığı farklılıklara hoşgörüsüzlük politikası güdenlere karşı, farklı kültürlerin bu topluma, bu coğrafyaya neler kattığını ve katabileceğini her fırsatta hatırlatmak yapabileceğimiz en basit başlangıç adımı olabilir ■

Çerkes Ethem

(Yazarın, 10 Aralık 2007 tarihli Zaman Gazetesi'nde yayınlanan yazısıdır.)

21 Eylül'de Çerkes Ethem'in ölüm yıldönümü münasebetiyle bir yazı yazmıştım. Millî Mücadele'de önemli hizmetleri olan bu gerilla önderinin, iktidar mücadelesini kaybettiği için, galipler tarafından yazılan tarihin mağdurları arasında yer aldığından bahsetmiştim.

Yakın tarihimizin bu sembol isminin üstündeki gölgenin kadirşinaslık gereği kaldırılmasını ve mezarının Ürdün'den doğup yetiştği memleketi Bandırma'ya nakledilmesini ve oraya bir heykelinin dikilmesini önermiştim. Oğuz Berk'in inisiyatifi ile 'www.uzunyayla.com'da Çerkes Ethem'in mezarının nakli için bir imza kampanyası başlatılmış ve imza sayısı 3.500 civarına ulaşmış. Bu teşebbüs canlı reflekslere sahip olduğumuzu gösteriyor. Çerkes Ethem'e yapılan haksızlığın düzeltilmesi, tarihe ve hakikate saygının gereği. Tarihini imar edenlere, kendisine hizmet edenlere haksızlık eden bir toplum hiçbir yere varamaz. Cumhuriyet'i doğru ve yerinde bir kararla, büyük çabalarla kurduk; ancak gözlerini tarihe Cumhuriyet'le açmış bir toplum değiliz. Cumhuriyet öncesini, özellikle Osmanlı mirasını Türk tarihinin saflığını bozan karanlık bir dönem olarak görmek; bu dünyada ve bu çağda yaşamayı reddetmek, çocukluk evresini yaşayan bir toplum olmaya kendi kendimizi mahkûm etmek demektir. Bugün, bir imparatorluğun vârisi olduğumuzu bilmek, imparatorluk kültürünü ve adabını hatırlamak, karşı karşıya olduğumuz sorunları daha kolay çözebilmek demektir. Cumhuriyetle sınırlı bir tecrübeyle yetinerek hiçbir sorunumuzu çözemediğimizi anlamalı, tarihle barışmalıyız. Millî Mücadele'nin gerçekte nasıl başarıldığını anlamamız için, Çerkes Ethem'in mezarının Bandırma'da olması, Bandırma meydanına bir heykelinin dikilmesi ve heykelin altında da, Büyük Millet Meclisi'nin "Kuvva-yı Seyyare ve Kuvva-yı Tedbiye Kumandanı"nı "münci-i millet" olarak alkışlayan cümlesinin yer alması gerekir. Millî Mücadele ortak bir çabanın ürünüdür. Dağılan imparatorluğun ayakta kalan "gayr-ı nizamî harp" örgütü olan Teşkilat-ı Mahsusa, Yunan işgaline karşı bir gerilla savaşı

**Prof. Dr.
MÜMTAZER TÜRKÖNE**

Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi
Zaman Gazetesi yazarı

planlamıştır. Direnişin başına Çerkes Ethem geçmiştir. Asıl savaş cephenin içinde verilmiştir. Millî Mücadele bir yönüyle bir iç savaştır. Ankara Hükümeti'ne karşı İstanbul Hükümeti'nin safında yer alanlar ve otorite boşluğundan yararlanarak ortalığı haraca kesenler, Ankara için Yunan ordusundan daha büyük bir tehdit oluşturmuştur. Ethem Bey'in komutasındaki Kuvva-yı Milliye birlikleri, Düzce'de, Yozgat'ta bu isyanları bastıran güçtür. Gerçek ortada: Çerkes Ethem'in Salihli Hattı'nda Yunanlılara, Düzce ve Yozgat'ta İstanbul Hükümeti yanlılarına karşı kazandığı başarılar olmasaydı, Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin toplanması bile muhal olurdu. Bu hükmü veren ben değilim; o gün Ankara'da Ulus'taki Meclis binasında Çerkes Ethem'i "münci-i millet" olarak ayakta alkışlayan Büyük Millet Meclisi üyeleridir. Mustafa Armağan, "Küller Arasında Yakın Tarih'te, Cumhuriyet tarihini, birbiriyle çekişen kliklerin tarihi olarak okumamız gerektiğini ima ediyor. Atatürk'ü bile etkisiz hale getiren ekiplerden bahsediyor. Yeni bir devletin kuruluşu aynı zamanda bir iktidar mücadelesidir. Birlikte aynı davaya baş koyanlar, sıra iktidarı paylaşmaya gelince düşman olmuşlardır. Çerkes Ethem'in 1920'nin sonlarında başına gelenler, 1925'te harbi yöneten paşaların başına gelmiştir. İzmir suikastı sonrasında tasfiye edilenler, iktidar klığının içine giremeyen İttihatçılardır. Çoğu zaman karşımıza Atatürkçülük veya Kemalizm adıyla çıkan şey gerçekte İnönücülükten ibaret. Çerkes Ethem'in iktidar savaşını kaybettiği kişi ise Cumhuriyet'e giden trene en geç binen kişilerden biri olan İsmet İnönü'den başkası değil. Çerkes Ethem, bir gerilla lideriydi. O zamanın Kuvva-yı Milliye'sine özenen bugünün çetecilerinin de, Çerkes Ethem'i doğru tanımaları gerekir. Gücü, elinde tuttuğu silahla sınırlı gerilla romantizmi ile; sabır ve öngörü gerektiren, uzun vadeli düşünebilen devlet aklı arasındaki fark dün olduğu gibi bugün de önemli. Bandırma'da Çerkes Ethem'in mezarı önünde bir fatiha okuyabilenlerin, heykelinin altındaki kitabede "münci-i millet" ibaresini görenlerin daha sağlıklı, güçlü ve dirayetli bir toplumun mensupları olacakları aşikar. Kanatlarımızı açıp yükseklerle çıkabilmek için tarihle barışmak ve itibarımızda payı olanların itibarını iade etmek zorundayız ■

Çerkesler hakkında her şey...

TARİH ve SÜRGÜN

Ş'EJOQWUE ZAFER

“ Sürgünler söz konusu olduğunda halkların kaderi hiç değişmiyor. Tarihi belgeler, Hindistan'dan Afganistan'a, Polonya'ya, Mısır'dan Balkanlar'a kadar birbirinden uzak ve ilişkisiz gibi görünen birçok ülkenin halklarının aşağı yukarı aynı kaderi paylaştıklarını ortaya çıkarıyor. Aslında koskoca bir sürgün veya vatansız bırakmanın tarihi, insanın vicdanını kamçılıyor... Kitap bir anlamda kolonyalizmi, emperyalizmi ve uygulamalarını

sergileyen, yargılayan bir küçük dava dosyası özelliğindedir.

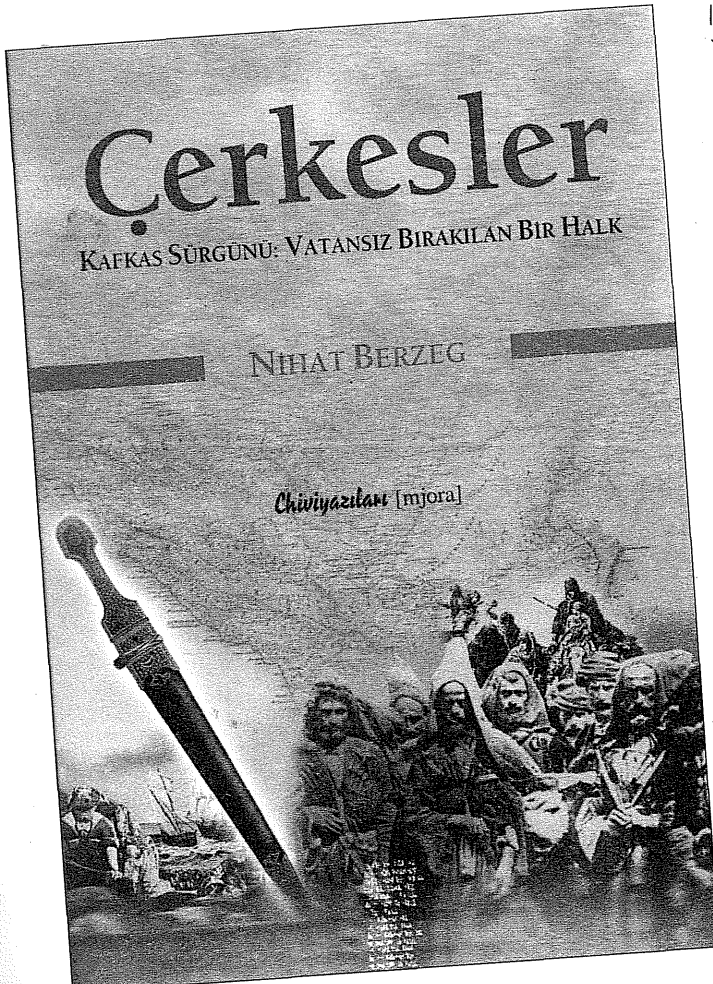
Kafkasya'nın işgali ve yerli halkı olan Çerkeslerin sürgünü tam da bu yöntemlerin uygulandığı yerdir. Bugüne kadar yalan ve çarpıtılmış haberlerle: "Zor durumda kalan Çerkesler kaçmış! Osmanlı Devleti de bu din kardeşlerine kucak açmış!" görüntüsü yaratıldı. Halen sürgünün gerçek nedenleri anlatılmış veya yazılmış değil. Çerkeslerin topluca bulundukları Türkiye, Suriye, Ürdün, İsrail ve Yugoslavya'da konu halen etraflıca bilinmiyor. Türkçe yazılmış bir iki makale ve verilmiş konferansların adı hep "Çerkes göçü" olarak anıldı ve kayıtlara da öylece geçti... Bu çalışma gerçek nedenleriyle bir sürgünün anatomisini gözler önüne seriyor."

Yukarıdaki alıntı, Nihat Berzeg'in "Çerkesler" adlı Chiviyazıları'ndan çıkan kitabının arka kapağından. Özellikle bir noktaya dikkat çekmekte yarar var:

"Türkçe yazılmış bir iki makale ve verilmiş konferansların adı hep "Çerkes göçü" olarak anıldı ve kayıtlara da öylece geçti... Bu çalışma gerçek nedenleriyle bir sürgünün anatomisini gözler önüne seriyor."

Çerkesler ve Çerkes Sürgünü'nün gerçek nedenlerinin topluma anlatılamayışının temel nedenlerinden biri, bu konuda yazılmış bilimsel eserlerin azlığıdır. Yazılanların genellikle bilimsellikten uzak, daha çok öznel bakış açısı ile kaleme alınmış olması, tek yönlü bakış açısı birçok konunun yeterince anlaşılmasına sebep olmuştur.

Berzeg'in çalışması bu alanda çok önemli bir boşluğu kapatmaya aday bir kimlik taşıyor. Çok kapsamlı inceleme-

lerden damıtılarak kaleme alınmış bir eser "Çerkesler".

Söz konusu eserin farklı bir özelliği de daha önce Arapça olarak yayımlanmış olması. Türkçe olarak yayınlanırken genişletildiğini ve birçok belgenin eklendiğini de belirtelim.

Çerkesler kitabı, on bölümden oluşuyor. Birinci bölümde "Çerkesler Kimdir?"e cevap aranıyor.

"...Rusya'nın kenarında Asya'nın kalbine uzatılmış bir köprü..." olan Kafkasya'nın önemi kitabın ikinci bölümünü oluşturuyor. Üçüncü ve dördüncü bölümlerinde "Kafkas Tarihi Özeti" veriliyor.

Beşinci bölüm, 19. yy.'da çıkarılan Kafkasya üzerine çıkan üç emperyalin (Osmanlı-Rusya-İngiltere) sürgündeki rolleri üzerinedir. Ardından Kafkas Sürgünü'nü doğuran sosyo-ekonomik, politik ve

tarihi nedenler tartışılıyor. Sürgünü durdurmaya çalışanları, sürgün sonrası Çerkesler'in var olma mücadelesini ve döneme ilişkin Çerkeslerle ilgili önemli belgeleri merak ediyorsanız, mutlaka okumanız gereken bir kitap "Çerkesler".

"Vatanlarından zorla çıkarılmış ulusların, işgalcilere boyun eğmemek için canlarını vermiş yiğitlerine ve sürgünde yaşayan ulusların kendi kaderlerini kendi vatanlarında belirlemeleri için mücadeleyi sürdürenlere..." adanmış Nihat BERZEG kitabını. Çerkeslerin var olma mücadelesindeki önemli katkılarından tanıdığımız Berzeg'i ve Chiviyazları'nı bu önemli eseri Türkçe'ye kazandırdıkları için kutluyoruz.

AVUCUMUN İÇİNDEKİ GÖZYAŞLARI

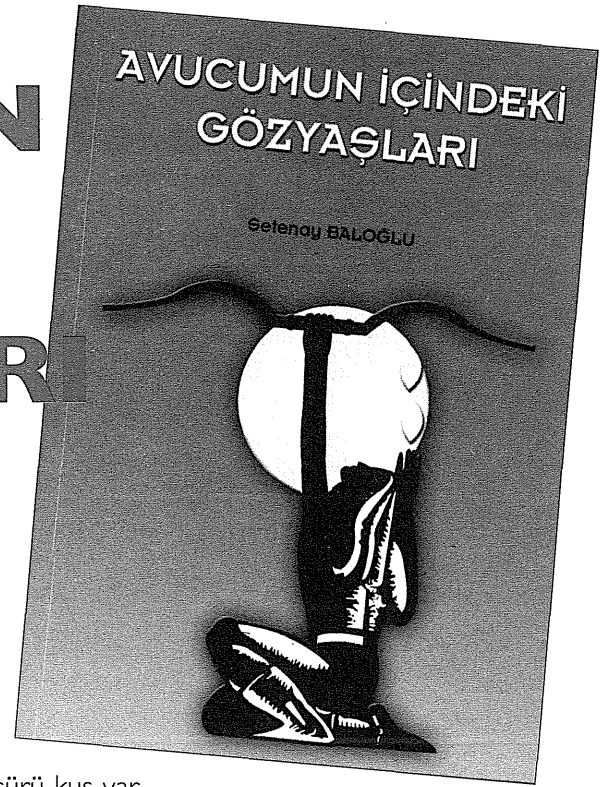
" Gözyaşı acıya akar, sızıya akar, bazen mutluluğa, bazen sancıya akar, özleme heyecana, kızgınlıklara, kırgınlıklara... Ama hep ellerimize akar. Cefasını avuçlarımız çekerler.

Gözünden düşer, ellerine akar. Tanrı açar avucunu bakar, sayar gözyaşlarını, tutar hesabını. Avucunun içinde gözyaşları kalır.

Bir dikenli tel kalır içinde, kanı kalır, dikenini Tanrı sayar. Avucunun içinde şiirler ağırlar, her şiiri okur, zehirini aktırır; "Avucumun İçinde Gözyaşları"nın".

Böyle başlamış şiir kitabının girişine Setenay Baloğlu. Henüz 1986 doğumlu olmasına rağmen, ikinci şiir kitabını çıkardı. İlk kitabı "Başla Döneceğim" 2001 yılında, kendisi 15 yaşındayken okurlarıyla buluşmuştu.

"Avucumun İçinde Gözyaşları" 59 şiirden oluşan, zaman zaman sayfalarında karakalem Çerkes figürleri ile sizi karşılayan bir kitap. Elinize aldığınızda, "... Gerçekten doğruysa, / Kavganın insanı yaşlandırdığı, / Yaşlanan insanın olgunlaştığı / Cevabı yoktur hiç bir sorunun ... / Açıklanması zor bir gece tarifi, / Gündüzleri yok olan..." mısralarıyla yaşamı, "... Bir

sürü kuş var sanırdım gökyüzünde, / Aynı kuşlar önüp duruyormuş, / Bu kadar mı özgürlüğü insanın, ..." sözleriyle özgürlüğü sorguluyor, sayfaları çevirdikçe aşk, ayrılık, şefkat, öfke, acı buluyorsunuz her bir şiirde. Sonra "Ağlama Artık Tha" ile sürgünü yaşıyor, başka bir sayfada umudu yakaluyorsunuz. Kısacası tek bir temaya, bir duyguya saplanıp kalmamış şair. Her ruh halinize uygun bir şiir bulabilir, her anınızda elinize alıp okuyabileceğiniz akıcı şiirlerle, güzel betimlemelerle hazırlanmış şiirlerle dolu bir kitap. Severek okuyabilirsiniz. Setenay Baloğlu'nu kutluyor,, yeni şiirlerine hazırlıyoruz kendimizi.

90 yıl önce kadınlarımız

Çerkes Kadınları Dayanışma Derneği, Diyane ve Beşiktaş Örnek Kız Okulu

PAPAPHA MAHİNUR TUNA

Demeklerimiz her yıl "Kadınlar Günü"nü yıllık programlarına alır, sonra da bir bahaneyle iptal ederler, ne yalan söyleyeyim, bu güne kadar tadı damağımda kalan, bir kadınlar günü kutlaması görmedim. Nedendir bilmiyorum, bizim demeklerimiz "Kadınlar Günü"ne pek itibar etmez.

Yapılan kadınlar günü kutlamaları da kadın sorunlarından çok Çerkes kadının methiyesiyle sona erer, galiba bizde "kadın" ve "sorun" birbirine yakışmayan iki söz gibi algılanır, çünkü Çerkes kadını sadece güzel, kibar, saygılı, terbiyeli, söz dinleyen, az konuşan, çok çalışan, sorun yaratmayan, xabzeye uyan, erkeğin iki adım gerisinde duran, sorunu varsa da asla belli etmeyen biri olmalıdır.

Bu yaklaşım abartılı görünse de gerçek payı vardır, kadınlarımız son yıllarda adeta Bermuda Şeytan üçgenine düşmüş gibi "iş, eş, çocuk" tan başka hiçbir işle uğraşmaz oldular, bu rahatsız edici bir durum, evet birinci görevleri bu olabilir, ama yanı sıra sosyal ve kültürel alanda görevleri yok mu?

Çerkes kadınları Nartlar'dan sonra değişime uğradılar, hatta epey sindiler, o yüzden ben M.Ö. yaşıyan, o anlı şanlı kadınları özliyorum. Nerede o Sataney Guaşa; 100 çocuk yetiştiren, yediren, içiren, giydiren, aklıyla, bilgeliğiyle hepsini yöneten.

Gerçi onun işi de kolay olmamış, kendi öz kızı Nartlar'ın biricik kız kardeşi Güzel Gunda hiç de annesine çekmemiş, bırakınız üretkenliği, yiyeceği lokmayı bile ağzına kendi götürmemiş, erkek kardeşleri onu yedirip içirip sırça köşkte oturtmuşlar, el bebek gül bebek bakmışlar, ama ondan da iki önemli şey istemişler:

Birincisi; güzel olmak, etrafa ışık saçmak.

İkincisi; kendini korumak, gerekirse dövüşmek, savaşmak.

İşte bu anlamda, Gunda Pışdza ilk Amazon sayılır. Çünkü "Beni yenemeyen erkeklerle evlenmem" diye meydan okur, demek ki kadın o zaman fiziksel güç bakımından erkeklerle eşitlik bir yana, daha bile üstündür, efsaneye göre yüz delikanlıyı pestil gibi yere serer.

İlk feminist, minik Zılha'dır, dediğim dediğim diyen yaman bir kız, destana göre Astanlar cücedirler, Nartlar ise boylu boslu yakışıklı, Astanlar cüce ama çok güçlü, yetenekli, kişilikli, tannya bile kafa tutan insanlar. Nart delikanlısı Atsanların güzel kızı Zılha'ya aşık olup onunla evlenmek

isteyince, kız şart koşar: "Benimle ve ailemle asla dalga geçmeyeceksin, yoksa hemen boşanırım " der, delikanlı söz verir, ama sözünü tutamaz, bir gün ağzından kaçırır, "Kendin kisasın, ama hazırlanman çok uzun sürüyor" der, orada iş biter. Hamile olan Zılha kamındaki bebeği bir bıçakla yarıp çıkararak kocasının önüne atar; "Al senin olsun, artık seninle hiçbir ortak yanımda kalmadı" der, babasının evine çekip gider. Bütün Nartlar bir olur ama onu geri getiremez. Demek ki MÖ ki kadınlar bizden güçlü. Neyse, mitolojiye dalarsak çıkamayız, en iyisi konumuza dönelim.

Bundan 90 yıl evvel de hanımlarımız, sosyal ve kültürel alandaki etkinlikler nedeniyle Nart kızlarından geri kalmamışlar, birçoğu o günlerin ilkleri arasında yer almış; ilk ressam, ilk güzel, ilk jokey gibi şan şöret sahibi olmuşlar. Şimdi hanımlarımız daha eğitilmiş, daha geniş özgürlüklere sahip, ama adları yok.

O zamanki İstanbullu hanımlar önce bir "Çerkes Kadınları Dayanışma Demeği" kurmuşlar, hemen ardından (1918) Beşiktaş, Akaretlerde bir "Ömek Çerkes Kız Okulu" açmışlar, "Beşiktaş İnas Terakki Mektebi" denen bu okulu açanların başında Hayriye Melek Hunç, Makbule Berzeg, Emine Raşit Zalike, Seza Pooh ve Faika Hanım gibi değerli hanımlar varmış, bu hanımların çoğu paşa kızı yada karısı, ama paşa paşa bir köşede oturmamışlar, çalışmışlar, demek kurmuş, okul açmış, dergi çıkarmışlar.

Bu hanımların kurduğu demeğin yayın organı "Diyane" nin ilk ve tek sayısını değerli ağabeyim Fikri Tuna günümüz Türkçe'sine çevirdi, ben de As-Yayın olarak yayımladım, bu tek sayı bile bize o dönem kadınları hakkında çok değerli bilgiler verdi.

Benim en merak ettiğim Beşiktaş'taki "Ömek Kız Okulu" idi. Oradan her geçişimde acaba, bu okulun öğretmenleri ve öğrencileri kimdi, okulun müfredatı neydi, binası nasıldı, öğrenciler ve öğretmenler ne giyiyordu, bu okuldan mezun olan kimse var mıydı, gibi sorular kafama takılır dururdu.

Geçen yıl, Avukat Perihan Şenses, As-Yayın fotoğraf arşivine birkaç fotoğraf hediye etti (*). Bunlardan bir tanesi Beşiktaş'taki bu okulun öğretmen ve öğrencilerini okulun önünde gösteren bir fotoğrafı, pek sevindim, fotoğraftan büyük bir

fotokopi yaptırıp masama yaydım, bütün yazılı bilgileri elime alıp düşünmeye başladım.

Fotoğraf beni öylesine içine çekti ki 90 yıl öncesine gittim, sorularının çoğuna yanıt buldum, öncelikle bu fotoğrafta; insanların gayet temiz ve şık olduklarını gördüm, giysilerin bir kısmı modern Batı, bir kısmı Osmanlı, bir kısmı da mahalli Kafkas giysileri biçimindeydi, demek ki Çerkesler o dönem üç kültürün etkisi altındaydı, Osmanlı, Batı ve Kafkas kültürü.

Kız öğrencilerin hiç birinin başı kapalı değildi, işin ilginç okulu, kız okulu ama fotoğrafta erkek öğrenciler de var, belki de bu kız okulu Osmanlı döneminin ilk karma okulu. Erkek çocukların bir kısmı fesli, bir kısmı kalpaklı, bir kısmının da başı açık. Önde oturan üç bayan öğretmen çarşafli. Bu öğretmenlerden birisi kesinlikle Zekiye Janset Venje (Berkok), ama hangisi bilemiyoruz. Burada müdür olarak Seza Pooh da bulunmalı, fakat çok genç olduğu için hangisi olduğunu çıkaramıyoruz, çarşafı nakışlı olan hanım dikiş-nakış hocası Saime Beşuk Hanım olabilir diye düşünüyoruz.

Buradaki erkek öğretmenlere baktığımızda, tek askeri giysili kişi binbaşı Sait Nehuş olabilir, sağdan dördüncü kalpaklı, koyu renk ceketli öğretmeni de Bütba Mustafa'ya benzettik. Başı açık gözlüklü bey Muhlis Sabahattin olabilir, diye düşündük, bunlar hep tanmin, dileriz okuyucularımızdan bunları aydınlatacak kişiler çıkabilir.

Burada dikkati çeken diğer bir özellik de öğrenciler gibi öğretmenlerin de karma oluşu. Demek ki Çerkesler Osmanlı döneminde kaç-göç yaşamamışlar. Köylerde hiçbir zaman kaç yaşamadıklarını biliyorduk, gördük ki İstanbul'da da böyle yaşamışlar.

Buradaki hanımlar hem dernekte hem de okulda görev yapıyorlardı. Belki yardımlaşma demeğini sırf kadınlar kurmuştu ama diğer işlerin tümünü birlikte yapıyorlardı. Açtıkları okulun öğretmenleri nasıl karma ise çıkardıkları derginin yazarları da karmaydı.

Okulun tüm öğretmen ve yöneticilerini sıralayacak olursak:

Hayriye Melek Hunç: Demeğin başkanı, "Diane" dergisinin baş yazarı, bu değerli hanım 1911-1914 yılları arasında "Guaze" gazetesinde de yazıyor. Halide Edip'in yanı başında ülke savunması için düzenlenen mitinglere katılıyor.

Seza Pooh: General Nazmi Paşa'nın eşi. Demeğin Sekreteri, Okulun Müdiresi, o da kültürlü bir hanım.

Makbule Berzeg: Milletvekili Mazhar Müfit Bey'in eşi.

Emine Raşit Zaliye: General Raşit Paşa'nın eşi. Demeğin Sekreteri.

Faika Hanım: Mısırlı Çerkes İshak Paşa'nın kızı. Lami Jankat, Başöğretmen, aynı zamanda Kafkas Dili, Tarihi ve Coğrafya Öğretmeni,

Hilmi Tsey: Çerkes Dili ve Edebiyatı Dersleri Öğretmeni.

Zekiye Janset Venje: (General İsmail Berkuk'un eşi) Türkçe Dersleri Öğretmeni.

İhsan Bey: Okul Yöneticisi

Lütfullah Şav: Fransızca Öğretmeni.

Namık İsmail Zeyf: Resim Dersleri Öğretmeni

Blenav Harun: Çerkesce Dil ve Tarih, Coğrafya öğretmeni.

Prof. Hege: Müzik Öğretmeni.

Avukat Şemi Tümer: Çerkesce Telaffuz Dersleri Öğretmeni.

İkbal Hanım: Solfej Dersleri Öğretmeni. Saime Beşuk Hanım (Ahmet Aznavur'un kızı) Nakış-Dikiş Bölümü Öğretmeni.

Binbaşı Sait Nexuş: Beden Eğitimi Öğretmeni. Meliha Hanım: Ermeni kökenli olup Modern Danslar Öğretmeni.

Yukarıdaki değerli öğretmenlerin son derece çağdaş bir eğitim yapmak üzere bir araya geldiklerini görürüz. Öyle ki 90 yıl önce modern dans öğrenme gereksinimi duyuyorlar, bırakın modern dansları mahalli dansları bile bilmiyoruz.

Okulun öğrencileri arasında bildiğimiz iki erkek ve bir kız öğrenci var. Erkek öğrencilerin adı Mümtaz ve Şevket Büyüközden, Kaberdeylerin Kudeberdokua ailesinden, Handan Perihan ve Femiha'nın babası Kemal Büyüközden'in amca çocukları, ikisi de bu okulda okumuşlar. Öğretmenleri Zekiye Berkok ile daha sonra hep görüşmüşler. Zekiye Hanım "Onlar benim öğrencimdi. Beşiktaş'ta Akaretler'den yukarı çıkarken tam köşedeki bina bizim okulumuzdu, ben onları okuturdum." demiş.

Kız öğrenci ise, Zeynep Aksoy'un yaptığı araştırmaya göre Aziz Meker'in kızı Fazilet Gorbon imiş. Bu okulun öğretmenleri arasında Bütba Mustafa Bütbay'ın adı niye yok anlayamadım. Oysa

onun Abhazca bir alfabe hazırladığını ve burada öğretmenlik yaptığını çok iyi biliyoruz.

Biz de ne yazık ki araştırma kültürü ve bilinci yok gibi. 90 yıl, yani bir asır, geriye dönüp baktığımızda Met İzzet, İsmail, Berkuk, Fetgeri, Hayriye Melek, Seza Pooh gibi klasiklere, Ömer Büyüka, Vasfi Gûsar gibi kendini bu kültüre adanmış kişilere, ekleyecek fazla da insanımız yok, üzücü olan budur. Kadın erkek demeden kültür, sanat, bilim alanında çalışmalar yapmalıyız. Bir Kafkas Araştırmaları Enstitüsü konusunda ne kadar geç kaldığımızın farkına varmalıyız. Kafkasya'yı sadece stratejik öneminden ötürü politik alanda değil, tarih, kültür, sanat ve bilim açısından da ele almalıyız.

Çerkes kadınına gelince, özetle söyleyecek olursak.

Orijinal Çerkes kültüründe (xabze) kadına hiçbir zaman cinsel obje gözüyle bakılmadı ve algılanmadı. Kadının sosyal yapısı göz önünde bulundurularak fiziksel ve kültürel formunu geliştirmek ve güzelleştirmek için doğuştan itibaren özel eğitimler verildi; özel beşik, özel korse, özel kemer, özel yürüyüş, özel giyim gibi. Böylece kadın toplum içinde en görkemli, en saygın, en ayrıcalıklı yerini aldı, hak ve değer anlayışında eşitlik ilkesine önem veren Çerkesler birçok sosyal olayda kadını ön plana geçirerek onu bir barış sembolü haline getirdiler.

O nedenle, ben bu yıl "Dünya Kadınlar Günü"nde bütün dünyanın kadınlarına "Savaş Olmasın!" dileğinde bulunmak istiyorum. Çünkü diğer sorunların üstesinden geleceklerine inanıyorum ■

Kadınlarımız baştacımızdır!..

İnsanoğlunun var oluş sürecinde en ağır yükü omuzlayanların kadınlar olduğunu hangimiz yadsıyabiliriz?

Kadınlarımız, yaşamımızı anlamlandıran en önemli unsurdur. Kadının toplumlardaki konumu uygarlığın en önemli göstergesidir.

Çerkes kadını ise Seteney Guaşe'den beridir toplumun gizli önderi, yol göstericisi, öğretmeni, geleceğinin mimarıdır. Kültürün, dilin, kısacası yaşamın taşıyıcısıdır. Dünyanın dört bir yanına dağıtılmış bir toplum olmamıza inat, Anadolu'da, Arap çöllerinde, Amerika'da, İsrail'de ve dünyanın birçok yerinde, bir araya gelip anlaşmışçasına hala aynı dili, aynı örf ve adetleri yaşatabiliyorsak bu, Çerkes kadınının başarısıdır.

Peki sevgili kadınlarımız, sizin göreviniz tamamlandı mı? Asıl göreviniz şimdi başlıyor. Tarih boyunca üstlendiğiniz

misyonu devam ettirme kararlılığınıza, şimdi her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var. Kültürün ayakta kalabilmesi ve geleceğe taşınabilmesi için çocuklarınıza ana dilinizi öğretmeniz, bunda ısrarcı olmanız, toplumunuzun sizden beklediği bir görevdir.

Tarih boyunca diğer konularda olduğu gibi, kadına verilen, hak ettiği ayrıcalıklı önem konusunda da diğer toplumlara örnek olan Çerkes halkı, çok şey borçlu olduğu kadınlarını her zaman baş tacı etmiştir, etmeye de devam edecektir.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü kutluyor, dünyada kadına yönelik negatif ayırmcılıkların, aşağılamanın, tecavüzlerin, dayak ve töre cinayetlerinin son bularak, örf ve adetlerimizde Çerkes kadınlarına verilen önem ve değerın tüm kültürlerle örnek olmasını diliyoruz.

KAFKAS DERNEKLERİ FEDERASYONU

Hiç düşündünüz mü?

YEMİN BERZEG ŞÜKRÜ İNCİ

“ Bizim kuşağımız için ‘thamade’ konumunu kabullenmek, tıbbın ‘yaşlı’ tanımını kabullenmekten daha zordur. Thamade olmak yaşlı olmaktan öte, anlamlı sorumluluklar yükler bireye.

Benim çocukluk ve gençlik yıllarım, orijinal yaşam kültürümüzün doğal bir yaşam tarzı biçiminde yaşandığı o tadına doyumaz yıllara denk gelir. Hendek bazında ve Ankara ekseninde...

Hayatımın ilerleyen yılları gerek iş ve gerek özel yaşamımda, daima büyük bir titizlikle taşıdığımı inandığım Çerkeslik kültürel motifi üzerinde işlenmiştir.

Bunu bugün bile onurla sürdürmenin huzuru içinde olduğumu ifade etmek, farklı bir mutluluk verir bana.

Mensubu olduğum Çerkes kültürü ile mayalandırıldığım iş hayatımın zorlu dönemlerini de içeren bir kitap çalışması hemen hemen son aşamasına gelmiş durumda. Yayınlamak kısmet olursa, bizim ve bize yakın kuşakların belli bir kısmının kendi kültür geni imzalarının, bu kitapçığın satırları arasında kolaylıkla bulacaklarından hiç kuşku yok. Bizi biz yapan, bizi Çerkes yapan o insancıl tutkudan bahsediyorum.

Otantik Çerkes yaşam felsefesi, bireyin yaşlılık dönemini, toplumun sosyal yapısına anlamlı bir geri besleme süreci olarak kabul ettiğinden, diasporada yaşamakta olan kültürümüzü ve onu yaşatmaya çalışan toplumumuzu eksilmeyen bir ilgi ile izledim. Acı ve mutlu törenleri, değişen yaşam koşullarını kurumlarımızı, yıldönümü ritüellerimizi vs.

Gözlem ve deneyimlerimden oluşan bilgilerimi sonraki kuşağa aktarmanın, thamadeliliğin bana yüklemiş olduğu gürültüsüz ama en anlamlı görevlerden biri olduğunun pek çok thamade arkadaşlarım

gibi ben de ayırdındayım.

thamadelik yaşamdaki icraat yeteneğinin nitelikli bir ‘bilme’ haline dönüştüğü dönemdir. Yaşantınız ne kadar çalkantılı geçmişse o denli hayat bilgisi birikiminiz var demektir.

Ben de bugünün thamadesi olarak gittikçe asimile olan Çerkes kültürüne etkin ve farklı bir bakış ve düşünüş açısı getireceğine inandığım gözlemlerimi, sıkı bir okuyucusu olduğum NART Dergisi vasıtasıyla değerli hemşerilerimle paylaşmak istedim. Kesinlikle kimselere öğretmenlik yapmak gibi bir savım yok. Hepimiz biliriz ki, gerçek öğretmen toplumdur. Çünkü toplum tarihsel uzun bir dönemde oluşmuş kolektif bir hafıza ve aklı taşır, o nedenle de hemen her şeyi bilir. Öğretme, özellikle eğitime gücü toplumumuzun karakteristik bir niteliğidir. Bizim konumuzda olanlar, öğrendiklerini topluma geri döndürerek toplumun varolan değerlerine, kendi deneyimsel birikimlerini bir özsu, bir ekstre gibi katarak, yaşamın paha biçilmez değerlerini beslemek durumundadırlar.

Ben de yaşamım boyunca dikkat ve ilgi ile sürdürdüğüm izlenimlerimi düşündürücü olmaları temennisi ile bir thamade ses tonu ile dile getirmeyi yeğledim.

Hiç düşündünüz mü?

* İnsanlığın ortak kültürünü araştıranlar, tarihi Çerkes sosyal yaşamına niçin hayranlıkla bakıyor?

* Milenyuma girdiğimiz bugün dahi çoğunluk dünya devletleri kadın hakları konusunda sınıfta kalmışken, tarihsel süreç içinde, ulu meşeler altında kurulan meclislerde kadın ve gençlerimiz hiç eksik oldu mu?

* Adıge, Ubıh, Abhaz ayrımı niçin gereksiz

noktalara çekiliyor?

* Sayın thamadeler, ayhabılar; gençlerin size gösterdiği saygıyı hangi nedenle otoriteye dönüştürmektesiniz?

* Siz gençler, çok istemenize rağmen fikirlerinizi büyüklerinize neden rahatça paylaşamıyorsunuz?

* Her şeye rağmen artık benim gibi, gençlere güvenerek geleceğe ümit ve güvenle bakmak gerekmiyor mu?

* Evrensel ölçülerdeki müzik, folklor ve sosyal yaşam tarzımızı, modern hayatta sürdürmenin yolları yok mu?

* Diasporada yaşayan ve bulundukları ülkelerde koşulsuz hizmet veren insanlarımız, niçin kendi yararlarının bahse konu olduğu yerlerde ve anavatanlarında birlikteliği göz ardı ederler?

* Arzu ettiğiniz ama gerçekleştiremediğiniz birliktelikler için, sihirli 3S (Sevgi, Saygı, Sezgî) formülü neden uygulanmaz?

* Nasıl oldu da 143 yıldır sınırlı sayıda dernek mensup ve yöneticisi asimilasyona kişisel çabası ve maddi katkısı ile karşı koyabildi?

* Derneklere geldiğinizde gördüğünüz, konuştuğunuz ve hatta hizmet beklediğiniz o insanlar sizden biraz önce demeğe gelen insanlardı. Onlardan hizmet beklemenin nasıl bir mantığı olabilirdi?

* Hizmet alanların bilinçli ve düzeyli eleştirilerinin yanı sıra, hizmet verenlerin de kırgınlığa meydan vermeden uygarca cevap vermelerinin doğal hakları neden yok sayılsın?

* Her şeyden önemlisi herkesin her şeyi yapabileceği varsayımının nasıl bir mantığı olabilirdi?

* Her şeye rağmen birbirimize hoşgörü ile yaklaşarak ortak kültürümüze daha yapıcı bir anlayışla sahip çıkamaz mıydık?

* Gece rüyasını görüp, sabah yeni bir dernek tabelası asmanın toplumu aymazca parçalamaktan başka ne anlamı olabilirdi?

* 'Ben' yerine 'biz' diyememe inadını hala sürdürecektir miyiz?

Geliniz kişisel egolarımızdan ve ayrışmaktan vazgeçerek, kurumlarımızı yükselterek, yitip gitmeden, dayanışan ve gelişen bir toplum olma bilincine hep birlikte varalım. ”

Rusya Federasyonu'nun mimarlarından Boris Yeltsin öldü*

Rusya Federasyonu'nun ilk devlet başkanı Boris Yeltsin yaşama veda etti. Yeltsin, 1 Şubat günü 76 yaşını geride bırakmıştı.

Boris Yeltsin, 1990 yılında Rusya Sovyet Federasyonu Halk Başkanlığına seçilmiş, aynı yıl içinde Komünist Partisi'ndeki görevinden ayrılmıştı.

12 Haziran 1991 yılında Rusya Federasyonu'nun ilk Devlet Başkanı olarak halk oylamasıyla seçilmişti. O zaman gerek ekonomideki gelişmeler, gerekse demokrasi alanındaki açılımlar Yeltsin'in adı ile anılır hale gelmişti. Rusya, o dönemde en zor günlerini yaşıyordu. 1991 Temmuzunda Boris Yeltsin, Ukrayna ve Belarusya Devlet Başkanları ile bir araya gelerek Bağımsız Devletler Topluluğu'nu kurmuşlardı. Bu aynı

zamanda SSCB'nin tarihten silinmesi anlamına geliyordu.

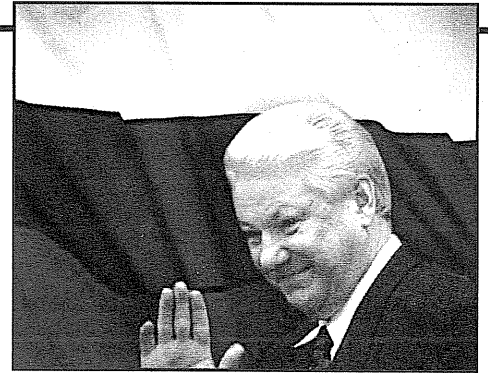
3 Ağustos 1996'da halkın oylarının %54'ünü alarak yeniden devlet başkanlığına seçildi.

1999'da Yeltsin, görev süresi dolmadan, kendi isteğiyle görevinden ayrılarak, yerine şu anki Devlet Başkanı Putin'i görevlendirmişti. Boris Yeltsin görevi bırakmasının nedenini halka şöyle açıkladı:

"Yeni bir asra, yeni politikalarla, yeni açılımlarla girmek gerekiyor. Bunun için de, iktidarı yıllardır yürüten bizler yerine yeni kuşakların, taze beyinlerin görevde olması gerekir".

Yeltsin'in yayımlanmış üç kitabı vardı.

* Haber Adigepsale Gazetesi'nden çevrilmiştir

Дыгъуасэ Дуней Адыгэ Бзэрэ ТхэкIэрэ Махуэт

ŞOGEN BERSİS / Шогэн Бэрсис

“ Псоми ди лъэныкъуэкIэ Оуэху нэхъ узтэгүзэвэхъыну ыщтыр, ди Адыгэбзэр, ди анэдэлъхубзэраши, дыгъуасэрей махуэм сэри абы тэхуауэ псалъэ зы тIу жыслэну сыхуеш.

Адыгэхэр Ц-Ц мин бжыгъэ йъандэрэ дунейм тетщ, абы лъандэрэй АдыгэбзэкIэ мэлпсалъэхэр, Адыгэ-Урыс зауэм Урысыр Адыгъэм зэрытекIуэу, Адыгъэр хэкум кырахури, къэрал куэдым тращэщ. Апхуэдэ зэрыху, Адыгэ лъэбкыр, мы дйнейщхуэм икъухау псэуну амэлынщэу къэнэжаш. Абы лъандэрэ Адыгэ пъэбкыр, ибзэмрэ и хабзэмрэ ихъумэжыну, хэкужым игъээжыну яуж итщ. Яуж ит щхъэ, псори зэрыхуем хуэдэ хъуакъым. Нобэ Адыгэ зыдэпсоу дэтхэнэ къэрэлыгъуэми, Адыгэхэр ябзэр шыгъупщэжу, я хабзэр зырамышъэжу хуежаш. Сытхудизу мы къэзбжахэр дыхъумэжыну яуж дитами, икIир къэс, Iейми фIыни зыдхъумэжами, мыхэр дыгъэкIуэу, бзэнщэу, хэбзэнщэу дыкъэнэнкIэ, Адыгэ лэбгъыр, дунейм кIуэдыкIеурэ текIуэдыкIижынкIэ дыщынэ дыхъуаш. Нобэ хасэкIэй,

фэдэрасионкIэй сыт дыщIэми, мы мыхъуныфэр хъухыфэм зэдзэкIын палщIэщ.

мы Iуэхум ехъэллауэ адыгэбзэ курс ягъэхъазырыми, курсым и закъуэу ди Iуэху йригъэфIуэну сигугъэркъым. Сыт щхъэ жылIэмэ, бзэ егъэшIэныр унагъуэмрэ жылагъуэмрэ кыщызублэ Iуэхуш.

Алэхым Адыгэ лъпкыр, мыухыгъуэкIэ дунейм тыригъэт. Дибзэри, ди хабзэри ихъумэ. ИкIир къэс, дисэр дыхъумэжыну яуж дитами, икIи нэуж дибзэр хэдгъэхъуэжу, АдыгэбзэкIэ дызэпсалъэу, дызэрытхэу дишI.

Мы гупсысэм кыхэкIу псоми анэдэлъхубзэм пщIэ хуэфшIынкIэ, фырипсалъэу фхъумэнкIэ сынывольэу.

Зэи тшымгъупщэнур араши, “щыху мащIэ зэрыпсалъэракъым, зыщIэхэр зэрымпсалъэраш бзэр зыгъакIуэдыр”.

ГуфIэгъуэкIэ, Узынщэу. ”

Anadilinde okuma yazmayı iyi bilenlerimizin gözünden kaçmayacak eksik ve yanlışları olan yukarıdaki yazı, dil öğretme çabasında olduğumuz insanlarımızın aynı cesaretle yazı yazmaya yönelmelerini cesaretlendirmek amacıyla yayınlanmıştır. Bersis arkadaşımıza bu nedenle teşekkür ediyor, yazmaya devam etmesini rica ediyoruz.

**Tarihçenin
mutfağından...**

Kafkas dağlılarının Türkiye'ye kara yolu ile göç etmelerinin yasaklanması için alınan tedbirler

*17 Nisan 1860 - V.V. Orbeliani'nin
N.İ. Yevdokimov'a Cevabı*

Dün çağrım üzerine köy sahipleri ve ileri gelenleri ile onlarla birlikte Türkiye'ye göç etmek isteyen çok sayıda kişi bende toplandılar.¹ Grozni'de bana verilen Siz Ekselanslarının talimatlarına ve Sizin 11 Nisan tarihli mektubunuzda belirttiğiniz kurallara dayanarak onlara en güçlü ve ikna edici ifadelerle Sağ Kanat'tan ² Türkiye'ye göç eden Dağlıların perişan durumunu, Kafkas Dağlılarının Türkiye'ye yerleşebileceğini ilan eden şimdiki hükümetin, orada yarattıkları başıbozukluk sonucunda artık bunu istemediğini ve onların perişanlığından üzüntü duyan hükümetimizin insanseverliğini ve alicenaplığını anlattım. Daha sonra şunları bildirdim:

I. Yola çıkma izni almış olan 450 aileden

isteyenler bu izinden yararlanabilir. Fakat hiç kimse kara yoluyla gönderilmeyecektir, mutlaka Taman'dan deniz yoluyla gideceklerdir. Gitmek isteyenler yola çıkmak için hiç oyalanmayacaklar ve 10 Mayıs'tan önce okrugtan ayrılmış olacaklardır; bu süreden sonra bu yılki izin haklarını kaybetmiş olacaklardır.

Sadece koyu fanatiklerin deniz yoluyla gideceğini ve ılımlılardan hiçbirinin Kabardeylerin çok korkutucu bulduğu deniz yolculuğunun tesadüflerine ailesini teslim etmeye cesaret edemeyeceğini umarak onlara hükümetimizin göç etmelerini engellediğini söylemedim. Kısa süreyi ise, bu okrugların halkından göçmenler için bu yıl sürenin böyle olduğu gerekçesiyle açıkladım. Böylece

¹ 1860'ların başında, Rusya'ya uzun zaman önce bağlanmış olan Kabardeyler ve Osetler arasında Osmanlı topraklarına yerleşmek için kitlesel bir hareket başladı. Bunun nedenleri arasında ilk planda sadece ekonomik nedenler, en başta da toprak ve serflik sorunları öne çıkıyordu. Rusya'da uygulanan köylü reformundan ve köylerdeki sınıf mücadelesinin şiddetlenmesinden korkan feodaller, kendilerine bağlı serfleri de sürükleyerek Osmanlı'ya göç etmeye başladılar.

² 1856 yılında yapılan idari düzenlemeyle Kafkas Hattı (Kuzeybatı Kafkasya toprakları) Sağ Kanat ve Sol Kanat olarak ikiye ayrıldı. Hattın Kuban havzasını içine alan bölgesi Sağ Kanat, bütün Terek ve Malka havzasını içine alan doğu yarısı da Sol Kanat idi. 1860 yılında Sağ Kanat "Kuban Oblastı", Sol Kanat da "Terek Oblastı" oldu. (Ç.N.)

göç edenlerin sayısını daha fazla sınırlandırmayı düşündüm, zira çok az kişi bu sürede yolculuğa tamamen hazır olabilir.

2. Bu 450 aileden bu süre zarfında yola çıkamayanlar, keza izin almadığı halde Türkiye'ye gitmek isteyenler bu yıl gönderilmeyeceklerdir ve gelecek yıl izin almak zorundadırlar.

3. Sağ Kanat'tan göç eden Dağlıların Türkiye'deki feci durumu hakkında fikir sahibi olmaları için onlara, bu süreden sonra Kabarda'da kalanların kendi seçecekleri bir heyeti Türkiye'ye yollamalarını, heyetin gerçekten buna kani olabileceğini söyledim.

Beni dinledikten sonra, göç etmelerine izin verilenler aralarında birkaç görüşme yaptılar ve kara yoluyla gitmelerine izin verilmesi ricasıyla, özellikle göç etmek isteyenler arasından birkaç kişinin Siz Ekselanslarına gönderilmesine izin verilmesini istediler. Oysa onlara Kafkas ötesindeki bütün toprakların özel mülkiyet olduğunu ve yolcuların birlikte götürecekleri büyük miktardaki hayvanların çiftçilerde hoşnutsuzluk yaratacağını, hayvanlar için yiyecek bulamayacaklarını anlatarak kara yoluyla gidişe izin verilmeyeceğini açıklamıştım. Fakat bununla birlikte, bu talimatın Siz Ekselanslarından geldiğine ikna etmeyi isteyerek yanınıza gelmelerine izin verdim. Bu ricayla size takdim olmak için seçilen kişilerin halkı yönlendiren ve tahrik eden fanatiklerin bizzat başı olduğunu ayrıca ifade ederim.

Göç etmek isteyip de henüz izin almamış olanlar da, bizim sözlerimize göre Türkiye'de onları bekleyen şartlara kendileri kani olmak için Türkiye'ye göndermek üzere bir heyet

teşkil etme niyetlerini bildirdiler... * Eğer beklentilerimin aksine 450 ailenin hepsi bu süre zarfında yola çıkmaya hazırlanırsa, sahiplerine gidenleri alıkoyma haklarını kullanmalarını bildirmeyi gerekli görüyorum, ki böylece ben de içlerinden sadece fanatikleri gönderebilir, diğerlerini ise sahiplerinin izin vermediği gerekçesiyle tutabilirim. Gönüllü olarak göç edenlerin sayısını sınırlandırmak için başlıca tedbirlerden biri sürenin kısalığı olduğundan, siz ekselanslarından bu süreyi değiştirmemenizi rica ediyorum. Tayin edilen sürede kimse hazırlanamazsa, o zaman buradaki sadık sahiplerin göstermesiyle iflah olmaz fanatiklerden 60 ila 100 aile seçerim ve onları baharda deniz yoluyla ve konulan süreden sonra da gönderirim. Kara yoluyla gitmelerine izin vermemenizi rica ediyorum, zira deniz yolculuğuna pek kolay cesaret edemiyorlar.

Son olarak, 450 aileden 10 Mayıs'a kadar göçe hazır olacaklar dışında kimsenin bu yıl için izin verilmesini beklememesi ve herkesin çiftlik işleriyle ilgilenmesi tarafımdan herkese bildirildi. Arz ederim.

ЦІАКБР (Kabardey-Balkar Cumhuriyeti Merkezi Devlet Arşivi), f 2, op. 1, d. 465, l. 3

Kaynak: Tragiçeskiye posledstviya Kavkazskoy voynı dlya adıgov, vtoraya polovina XIX-naçalo XX veka (Kafkas Savaşı'nın Adıgeller İçin Trajik Sonuçları; 19. Yüzyıl İkinci Yarısı - 20. Yüzyıl Başı), Nalçik 2000, s. 18-20

Çeviren: Murat Papşu

* Burada sayfanın bir kısmı yırtılmış.

Ailede sosyo-kültürel değişme*

Yrd. Doç. Dr. MEHMET ESER

Cumhuriyet Üniv. Eğitim Fak. Eğ. Bil. Böl.

Çerkes topluluklarının yaşam sürecinde göç; iradi olarak kendi istekleri dışında, kendilerine dayatılan zorlama ve baskılar sonucunda, yani sürgün biçiminde gerçekleşmiştir. Bizim burada sözünü edeceğimiz göç ise, birçok etkenin tekil ya da birlikte etkisi ile de olsa, zor ve baskıya dayalı olmayan göç biçimidir.

Konu Köylerden Kentlere yönelen Göçün Çerkes ailelerinin toplumsal yaşamlarındaki değişmelere etkisi ile sınırlandırılmış, bununla birlikte bu çalışmada en yakın zamanda gerçekleştirilen ve yayın haline getirilen "Doğu Akdeniz'deki Çerkesler"¹ adlı çalışmada yer alan verilerden yararlanılmıştır.

"Doğu Akdeniz'deki Çerkesler" çalışmasında; "Çerkeslerin Anadolu'daki deneyimleri büyük çoğunlukla kırlarda gerçekleşmiştir". Denirken yine aynı çalışmada "Doğum yerleri itibariyle bireylerin (Toplam 8489 kişi) %60,3'ü kır doğumlu iken %39,7'si kent doğumludur". "Türkiye'nin kentleşme süreci diğer etnik grupları etkilediği gibi Çerkesleri de etkilemektedir. Bugün Çerkes köyleri, nüfuslarının yarısından fazlasını kentlere göndermiştir". Türkiye'nin kentleşme süreci, Doğu Akdeniz'deki Çerkeslerin geleneksel döneme ait geniş aile yapısını etkileyerek çekirdek aile yapısına doğru

çok hızlı bir şekilde değişmesine neden olmaktadır... İşte geniş aile ortamında üretilmiş olan geleneksel Çerkes yaşama biçimi ve kimliği, çekirdek aileye geçişle beraber asimile olmaktadır (Aslan; 2005. 31.19.120) tespitinde bulunmaktadır.

Türkiye'de 1950'lerde başlayan ve son yirmi yıllık süreçte hızlanan köylerden kentlere yönelik göç hareketi ile kırsal bölgelerin nüfusunda önemli oranda bir azalma gerçekleştiği söylenebilir. "Öyle ki, demografik değişimin başladığı, 1950'de %70 köylü ve %30 kentli görünen nüfus yüzyıl sona ererken %30 köylü ve %70 kentli olacak" (Güvenç; 1997.24) varsayımında bulunmaktadır.

Her göç; bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine, coğrafi bir bölgeden başka bir coğrafi bölgeye ya da ülkeye olduğu gibi, göçenlerin köklerinden uzaklaşması, kopması, göçülen yer ve çevreye yeniden kök salması, aittik duyması, yeniden uyumları gibi, insanların (göçmen bireylerinin) yaşamlarında Ekonomik, Psikolojik, Sosyal ve Kültürel alt-üst oluşları içermektedir.

Köylerden kentlere göçün nedenleri şöyle sıralanabilir:

* Bu metin 8-9 Nisan 2006 Bağlarbaşı-İstanbul "Dünden Yarına Çerkes Göçleri Sempozyumu"nda sunulan metnin değiştirilmiş şeklidir.
1 ASLAN, Cahit; Doğu Akdeniz'deki Çerkesler, Adana Kafkas K.Der. Yayınları, No:2, Serdar Yayınevi, Adana, 2005.

1. Kent olanaklarından yararlanma isteği, bu olanaklar; daha iyi eğitim, iş, daha yüksek yaşam standardı, ulaşım, sosyal ve kültürel olanaklardan yararlanma, kentin çekiciliği vb.dir.

2. Köylerde tarım ve hayvancılık alanlarındaki hizmet ve üretim etkinliklerinin azalması ve güçleşmesi, üretim ve ortaya çıkartılan şeylerin değer kaybına uğraması, her iki alanda ülke genelinde yaşanan gerileme, toprağın aile bireyleri arasında bölüşülmesi, tarımda makineleşme, pazar ekonomisi ile bütünleşme, uygulanan sosyal ve ekonomik politikalar.

3. Göçün ortaya çıkmasında ve köyde yaşayanların kente yönelmesinde; İnsanların ihtiyaçlarındaki değişme, ihtiyaçları değişen koşullara göre daha iyi karşılama isteği, bilgi birikimi ve bunun pratiğe aktarılması isteği, coğrafi değişiklikler, nüfus durumundaki değişme, toplumsal değer ve düşüncelerdeki değişme, yeni teknolojik gelişmeler, vb. etkenlerden söz edebiliriz.

Göç kararında öncelikle genç nüfus; okuma, çalışma ve kent olanaklarından yararlanabilme gerekçeleri ile kentlere yönelirken, köylerde geleneksel düzenlerini korumak isteyen ailenin yaşlı bireyleri kalmaktadır.

Konumuz olan Çerkes toplulukları açısından bakacak olursak, Köy yaşamında açık, anlaşılır ve katılımı paylaşılacak sosyal ilişkiler süreci, kültürün yaşatılması ve yeniden üretilmesinde önemli bir ortam ve süreçti. Bu ortamı sağlayan "Köy yerleşmeleriyle Çerkesler geleneksel dil ve kültürlerini koruyabilmişlerdir".

Kişilerin içinde yetiştiği sosyal ve kültürel çevrede etkili olanlar, aile, akraba, komşu ve ortak geçmişe sahip köy ortamındaki diğer bireyler topluluğudur. Toplumdaki konum ve sınıf farklılaşması, uzmanlaşma, iş bölümü, iletişim ve ulaşım alanındaki gelişmelerden etkilenen toplumsal değişme, bireyleri yeni arayışlara yöneltmiş bu yönelim kırdan kentlere doğru göçü hızlandırmıştır.

Göç köylerin boşalmasına neden olurken, köy örüntüsünde süregelen toplumsal/ kültürel ilişkileri de çözmüştür. Daha önceleri bir arada yaşamın kazandırdığı avantajları kullanarak gerçekleştirilen, paylaşılan ve yeniden üretilen; kültürel toplumsal alış-veriş bu anlamda kesintiye uğramış, değişmelere

daha kolektif biçimde karşı duran, direnç gösteren kültürel/sosyal ilişki kendini üretemez hale gelmiştir.

Köy yaşamında açık ve yüz yüze sürdürülen ilişki ortamında birey adeta doğal bir sosyalleşme süreci de geçirmektedir. Yaşlı kuşak geleneksel ilişkilerini Çerkes kültürü normlarını öne çıkartarak sürdürürken, genç kuşak gözlem ve pratiklere dayanarak bir edinim halindedir. Bu sosyokültürel ortamda; topluluğu oluşturan yaşlı-genç, kadın-erkek, anne-baba-çocuk her birey açısından paylaşılmış/düzenlenmiş, sınırlılıkları tanımlanmış roller ve değerler bulunmaktadır. Bu değerler dizgesinin oluşturduğu düzenli işleyişin temelinde sahip olunan kültürel kimlik belirleyicidir. Bütün bunların gözlemlenerek, katılarak yaşandığı koşullar bireyin gelişiminde bir eğitim süreci olarak da değerlendirilebilir.

Köy sosyokültürel ortamında gerçekleştirilenler, ilgili bireylerin tekil olarak kendilerince alınan kararlarla değil, aile, akraba ve köy ortamında bulunan/yaşayan diğer yaşlı bireylerin ortak katkı ve katılımı ile olur, bu yönüyle de kararlar bir anlamda demokratik, uygun ve uygulanabilir niteliktedir.

Günümüzde kitle iletişim araçlarının etkileri ve görüntüleri ulusal-coğrafi bir boyutu aşmış, evrenselleşmiş düzeydedir. Bu anlamda kırsal kesimde aile yapısının hızlı bir değişim gösterdiğini, bu değişimi de kitle iletişim araçlarının –özellikle TV- süreci etkilemekte başat olduğu bir gerçektir (Aziz; 1984.234). Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve kırsal alanların da pazar ekonomisi ile bütünleşmesi, aile yapısını da etkilemektedir. Aile içi ilişkiler ve tüketim alışkanlıklarındaki değişme sonucunda aile küçülerek çekirdek aileye dönüşmektedir.

Kentin sosyo kültürel ortamında Aile

Bireyin sosyalleşmesi kişilik oluşumunda pek çok etkenle birlikte Aile ve sosyokültürel çevre en önemli ve etkili olanlardandır.

Kentlere gelenler, kırsal yerleşmelerde sürdürdükleri sosyal ve kültürel kaynaklarından koparken, kentlerde yeni sosyal ve kültürel değerlerin etkisine girmektedir. Bu anlamda doğa

ortamında kazandığı kültürel kazanımlardan beslenemeyen, bunlardan kopan, kökleri köylerde kalan fakat kentlerde yaşamak zorunda kalan aile ve bireyler bir anlamda kültürel uyum, bütünleşememe durumuyla da karşı karşıyadır. Bireylerin "Sosyal davranış" biçiminde kazandıkları, çevresindekilerden etkilenimleri, grup davranışlarına uyma durumunu sürdürülebilirlik koşulları farklılaşmakta, yine bireylerin köy koşullarında sürdürülebilir olan uyma davranışları kent koşullarında ortamsal farklılaşmayla birlikte değişime uğramaktadır.

Kent göçmenlerinin kırsal temeli sürekli korumaları ve burayı sık sık ziyaret etmeleri, güvenlik açısından toprağa güvenmekten çok tam bir asimilasyona karşı güvence olarak görülebilir (Andrews;1992.40), Fakat bu ziyaretler süreç içerisinde azalmakta, kent ve içinde yaşanan çevreye uygun eğilimler (tatil, uğraşı vb.) ortaya çıkmaktadır.

Birey için Kültürel alan, bir yaşama biçimi olarak ele alındığında, kimliklerin somutlaşma ve yansıma alanıdır. Kimlik, somut yaşamdan, gündelik yaşam ve pratiklerinden kopuk bir kavram değil, aksine hem yansıma olarak hem de kaynak olarak doğrudan bu alanlara bağlı bir kavramdır.

Bireyler önceleri, benzer kültürel kimliğe/donanıma sahip aile ve bireylerden oluşan sosyal ve kültürel bir çevrede/ortamda yaşamını sürdürürken, geldikleri kente/çevreye uygun yeni ilişkiler geliştirmek durumundadır. Bu ilişki ise kendi ürettiği ya da ait olduğu kültür değil, yeni ve uyum gerektiren bir kültürel ortamdır. Önemli bir oranda etkisinde kaldığı kitle iletişim araçları bireyler için yeni değerler- kent yaşamı ve değerleri- içermektedir. Bu anlamda bir kuşak kopması da yaşayan aile ve bireyler bu yeni ortamda çalışma ve yaşamını sürdürme güçlükleri ile de baş etme durumundadır. Yeni ortamda yaşamını sürdüren bireyler için, aile yapısındaki değişime de paralel olarak bir yaşam biçimi oluşturma sorumluluğu da doğmaktadır. Çünkü köy koşullarında ve ortamında geniş aile yapısı içinde sürdürdüğü yaşamı, eş ve çocuklarından oluşan küçük aile biçimine dönüşme durumundadır.

Küçülen aile ve ailedeki birey sayısı yaşanan ortama ilişkin koşullar dikkate alındığında, kentte

karar alma ve uygulama sürecine katılan birey sayısı azalmakta, ihtiyaçlar ve durum dikkate alınarak en kolay ve geçerli olana ilişkin uygulamalarda bulunmaktadır, bu da kent ortamında sahip olunan kapasite ve olanaklarla sınırlı kalmaktadır.

Refah düzeyinin yükselmesi ve sosyoekonomik olanakların artması ile birlikte, insanların yaşam koşullarındaki iyileşmeler. Ulaşım, teknolojik gelişme, iletişim, hizmetlerin elde edilebilmesindeki kolaylıklar vb. etkenler Kent de ailenin küçülmesini de beraberinde getirmektedir. Çekirdek aile tipi olarak adlandırılan aile tipinin yaygınlaşması geleneksel kırsal toplumlardan modern endüstriyel topluma geçişle açıklanmaktadır.

Çerkeslerde geleneksel olarak ataerkil özelliklere sahip geniş aile, çekirdek aile şeklinde bir değişim sürecine girmiş, bu durum daha önceki aile ilişkilerini yeni baştan düzenleme gereği doğurmuştur. Ailelerin küçülmesi biçimindeki bölünme, akrabalık ilişkilerini, aile içerisindeki bireylerin statüleri ve üstlendikleri görevleri yeniden belirlemektedir (Eser;1999.99).

Gerçekte, anne-baba, büyük anne-baba ve torunlar gibi birçok kuşağın bir arada olduğu, aynı çatı altında yaşadığı geniş aile, tarım ekonomisinin hakim olduğu toplumlarda fonksiyonel olan bir ailedir. Oysa çekirdek aile kentleşmenin hakim olduğu sanayi üretiminin temel üretim girdisi olduğu toplumlarda fonksiyoneldir. Veriler, Çerkes ailelerin çok yüksek bir oranının (%84,0) çekirdekleştiğini göstermektedir (Aslan; 2005.33). Ailedeki küçülme sonucunda aile içindeki yeni görevleri Baba ve Anne karşılamak durumundadır, küçülen ailede çocukların yetiştirilmesi ile ilgili sorumlulukları, ailenin temsili ve görevlerini kendi başlarına karşılamak durumundadır. Köyde akrabalar arasında varolan ekonomik ve toplumsal dayanışma, birlik, kent koşullarında azalmakta/ortadan kalkmaktadır.

Ayrıca ülkede uygulanan neo-liberal ekonomik politikalar sonucunda piyasa ilişkilerinin yayılması ve buna paralel olarak toplumda artan bireyci-bencil eğilimler, kişilerin içinde bulunduğu mevcut aile ortamındaki ilişkiler ve dinamikleri etkilemektedir. Göç edenler, kentte kurdukları çekirdek ailenin, hem de köyde bıraktıkları geniş ailenin,

yardımı ve desteğini görse de, akrabalık ilişkileri ve toplumsal kontroller zayıflamaya başlamıştır.

Aile, elbette içinde bulunduğu toplumun ayrılmaz bir parçası olarak onun dünya görüşünü ve değer yargılarını yansıtır (Kağıtçıbaşı; 1984.137) ve halen Aile bireylerin güvenlik gereksinimlerini değişik biçimlerde yerine getirmektedir. Aile; az çocuklu anne-babaların oluşturduğu ailelere dönüşürken, Ailenin yapısı, düzen ve işlevlerinde değişimler, Eğitim durumu/düzeyindeki değişimler, Aile üyelerinin ilişki ve rollerindeki değişimler, Kadının dışarıda ücretli işlerde çalışması ve kadına sosyal ilişkilerini düzenleme vb. yeni roller yüklenmesi, Anne-babanın çocukların yetiştirilmesine ayırdıkları sürenin azalması, Aile dışındaki çevre ve okulun etkisini arttırmakta geleneksel çocuk yetiştirme alışkanlıkları değişmektedir.

Köy ortamında ailedeki çocukların yetiştirilmesinde aile üyelerinden başlayarak akraba, çevre gibi içinde bulunulan ortama uygun geniş bir insan topluluğu tarafından gerçekleştirilen "sevgi çevresi" örüntüsüne sahipken, Kent yaşamında çocuk yetiştirme görevi; aile üyeleri, eğitim kurumları ve kitle iletişim araçları aracılığı ile gerçekleşmektedir.

Bununla birlikte, Gençlerin daha çocuk yaşlarda aile dışındaki kurumlarda özel eğitim görmeleri, ailenin sosyalizasyonla ilgili işlevlerini görel olarak zayıflatmaktadır (Özbay; 1984.38). Yine Kent ortamında; barınma, ulaşım, iletişim, üretim, tüketim vb. fizik koşullar yanında, iş ortamı, komşuluk, akrabalık, arkadaşlık ilişkileri, kentin ve çevrenin sağladığı sanat, edebiyat, kültür ortamı, eğitim kurumları, kitle iletişim araçları vb. olanaklar açısından değişme, farklılaşma yaşamakta, bireylerin eş seçme ve evlilik tercihleri de değişmektedir.

Halen Ana-Babalar yetişkin çocuklarla birlikte yaşıyor ve yaşlılara ait kurumlara (Huzurevi vb.) gönderilmeleri toplum tarafından hoş görülmesi de, Aile üyelerinin statülerinde; eğitim, işgücüne katılma, cinsiyete dayalı görev dağılımının farklılaşması vb. etkilerle gerçekleşen değişme yanında, üretimde bulunmayan/katılmayan yaşlıların aile içindeki roller yanında aile içi kararların alınmasına etkileri de azalmaktadır. Oysa Çerkes topluluklarının yoğun olarak yaşamış olduğu Uzun-

yaşla bölgesindeki Çerkes köylerinde yapılan araştırmada aile içi kararların alınmasında en etkili olanlar %66,2 ile ailenin en yaşlısı, ve %60,7 oranında da danışılan kişiler şeklindedir (Eser; 1999.128-129).

Göçlere, konum kaymalarına, yaşam tarzı değişikliklerine rağmen, Türkiye'de büyük kentlerde hala kişileri kollayan, değişerek uyum sağlayan, en çok ve sıkı ilişkilerin sürdürüldüğü toplumsal kurum herkes için ailesi olmaktadır (Kıray; 1984.78). Bu tespit Kentlerde yaşayan Çerkes aileleri içinde geçerlidir. Çerkes köylerinde toplumsal ilişkilerin süregiden kurumsallaşmış geleneksel bir yapısı vardı bu yapının büsbütün ortadan kaldırılarak yerine yeni ve başka bir yapının konulması olanaksız olsa da, Kent ortamında bu kurumsallaşmış yapının değişim etkenlerinin gücüne ne kadar süreyle dayanacağı da şüphelidir.

Kuşaklar arası ilişkiler maddesel bağımlılık içermese bile duygusal boyutta bağımlılığını korumaktadır. Ana-babalar yetişkin çocuklarıyla beraber oturmayı, en azından onlara yakın olmayı yeğlemekte, aile bireyleri arasında ayrışma değil, beraberlik devam ettirilmeye çalışılmaktadır. Böylece dikey etkileşimde bireysel bağımsızlığa geçiş değil, karşılıklı duygusal bağımlılığın devam ettiği görülmektedir (Kağıtçıbaşı; 1984.137).

Sosyokültürel yapının en temel öğelerinden olan dil, kültürel birikimin kazanılması yanında kültürün gelecek kuşaklara aktarımında en etkili ve temel araçlarından biridir. "Dil bildiğimiz iletişim aracı, toplumu bir arada tutan harç; kültürü taşıyan ortak bir hazine, toplumu yansıtan bir ayna; bireyler, gruplar ve kümeler arasındaki ilişkileri düzenleyen hakem, hakim veya hekim oluyor. Kültürün gelişmesiyle dil, dilin gelişmesiyle kültür gelişir ve zenginleşir" (Güvenç; 1997.47-48). Dilin gelişim olanağı kısıtlanınca bilincinde gelişimi kısıtlanır.

Uzunyaşla bölgesindeki araştırma verilerinde; köy ortamında yaşayan aile bireylerinin %99,5'inin aile içinde Çerkesce konuştuğu, bu dili %91,9 aile içinde öğrendiği, aile içinde ve günlük ilişkilerinde %95 bu dili kullandığı şeklinde (Eser; 1999.120-121-122), olmasına karşın, "Doğu Akdeniz'deki Çerkesler" araştırması verilerinde, aile içerisinde anadilde konuşma %56,7, anadil bilme oranı

%58.9'dur (Aslan; 2005.120). Aileler içerisinde anadillerini kullanma sıklığının azalması, her yeni kuşağın anadillerini daha az bilerek yaşamlarını sürdürüyor olması yanında, kültürün sürdürümüne de önlenemez düzeyde "negatif etkide" bulunmaktadır.

Koşulları değerlendirilerek (oluşturularak) bilinçli şekilde gerekli önlemler alınıp planlı olarak uygulanmaz ise; önümüzdeki süreçte Çerkes topluluklarının binyıllardır kullandıkları anadilleri "birkaç kuşaktan itibaren Anadolu topraklarından gelip geçmiş diller olarak tarih kitaplarında yerlerini alacaktır" (Aslan; 2005.121).

Ayrıca Kültürleme, toplumların kendisini oluşturan bireylere belli bir kültürü aktarma, kazandırma, toplumun istediği insanı eğitip yaratma ve onu denetim altında tutarak, kültürel birlik ve beraberliği sağlama, bu yolla da toplumsal barış ve huzuru sağlama sürecidir (Güvenç; 1997.85). Kültürleme yoluyla bireylerin edindikleri yeni kültür kalıplarına dönüşür.

Kültürleşme sürecinde, iki ya da daha çok kültür, karşılıklı etkileşim sonucu değişime uğrar ve yeni sentezler, dinamik bileşkeler yaratırlar. Bu anlamda kültürleşme, toplumun kendi içinde gerçekleşen kültürlenme sürecinden dış dünyaya, yabancı dil ve kültürlerle açılmasıdır. (Kültürlerin ya da kültürleri yaşayan bireylerin ve grupların doğrudan doğruya etkileşime girmeleri şart değildir), (Güvenç; 1997.87).

Çerkes topluluklarında bireyin kültürlemesini sağlayanların en önemlileri; Aile (tekil anlamda geniş aile yanında, aynı soydan olanların oluşturduğu topluluk), sosyal çevre, akrabalık ilişkilerinden oluşan çevre, içinde yaşanan çevre vb.dir. Sosyal değişim ve toplumsal gelişim, aileyi, yapısında ve sisteminde değişikliklere yol açarak etkilerken bireyin kültürleme sürecini de etkilemektedir.

Bağlılık kültürüne sahip Çerkes topluluklarında, bireyci davranışlar daha az görüldüğü için sosyo-ekonomik gelişmelerden daha yavaş etkilenmektedir. Çerkes topluluklarında aile ve insan ilişkilerinde kuşaklararası bağımlılık, ailenin devamı için gerekli olmanın yanında, aile mutluluğu ve şerefi açısından da değerli görülür.

Bilinmektedir ki, bireyler açısından, en önemli

ve etkili toplumsallaşma aracı aile ya da akrabalık grubudur. Toplumsallaşma sürecinde birey içinde yaşadığı topluluğa ilişkin sürekli bir öğrenme süreci içerisinde. Topluluk içerisinde yaşamını sürdüren birey düşünce ve davranışlarında, paylaştıkları, tekrarladıkları, öğrendikleri davranış kalıplarına sahiptir. Toplumsallaşma aynı zamanda, kültürün kuşaklar arasında aktarılması, topluma yeni katılan bireylerin yaşam düzenine uydurulması işlevi de görür. Topluluk davranış kalıpları paylaşılma, süreklilik, tekrarlama ve öğrenilme özelliklerine sahip davranışlardır. Bu davranış kalıpları toplumsallaşma sürecinde öğrenilmiş ve kişiliğin bir parçası haline gelmiştir.

Başarısız bir toplumsallaşma ya da toplumsallaşma sürecinin uygun biçimde işlememesi sonucunda, daha sonra öğrenilenlerin çelişmesi, kültür isteklerine uygun hareket edememe vb. şekilde çatışması "kültür şoku"na neden olmaktadır. Toplumsal yaşam içerisinde birey gerek gözlemleyerek, gerekse katılarak kültürel süreçten etkilenmekte bu etkileşim kültürel kimliğin oluşumuna temel oluşturmaktadır, aynı zamanda her birey içinde yaşadığı toplumun kültürünün taşıyıcısıdır.

Çağımızın hızlı bilimsel ve teknolojik gelişimi tüm dünyada ve ülkemizde sosyal yapının değişmesine yol açmıştır. Bu süreç içinde insanların toplumsal ve kişisel davranışlarını düzenleyen norm ve değerler sistemi de büyük ölçüde değişmiştir (Başaran; 1984.145). Maddi kültür değişimleri; fiziki yerleşme mekanının değişmesi, ev şeklinin değişmesi, günlük yaşamda kullanılan ev eşyalarının değişmesi, meslek değişmesini içermesi yanında, Manevi kültür değişimleri ise; değer hükümlerindeki değişimler, zihniyet ve davranışlardaki değişimler ile sosyal ilişkilerdeki ve davranışlardaki, tüketim alışkanlıklarındaki değişimleri içerir.

Sonuç ve öneriler

Çerkes toplulukları kent yaşamına katılırken kentlilik kültürüne katacakları renklilik ve zenginlik kent çehresini de değiştirmede etkilidir, çünkü kültür ancak toplumla birlikte anlamlı biçimde varolabilir.

1950'lerden itibaren alındığında Kente göçte gelen süreçte ikinci ve üçüncü kuşak kentte

doğmuştur. Kentli kuşak olarak nitelenen yeni kuşaklara yönelik politikalar üretilmelidir.

Köy ve Kentte yaşayanlara yönelik kültürel etkileşim, kültüre erişme, katma/katılma, yaşama araçları ve ortamları yaratılmalıdır.

Değişen ve gelişen yaşam koşullarına uygun, çağcıl olanakları kullanan ve doğru biçimde değerlendiren uygulamaların (kitle iletişim araçları, teknoloji, edebiyat, sanat, vb.) koşulları oluşturulmalı, yeni gereksinimlere yanıt olabilecek proje ve uygulamalar ivedilikle yaşama geçirilmelidir.

Anavatan ile iletişim, ilişki ve aktarım karşılıklı ihtiyaçlar dahilinde planlı ve programlı bir şekilde yürütülmelidir.

Günümüzde kitle iletişim araçlarının sağladığı; toplumlar, ülkeler, kıtalar arasındaki sınırsız iletişim ve karşılıklı aktarımın içeriğine yapılacak doğru müdahaleler ve yönlendirmeler farklı coğrafyalarda yaşayan Çerkes topluluklarının kültürel varlık ve birikimlerinin ortaklaşması çoğalış zenginleşmesi yanında etkilerinin yaygınlaşarak kapsamının genişlemesini de sağlayacaktır.

Demek, vakıf vb. siyasal, ekonomik, kültürel, sanatsal sivil örgüt ve organizelerin işlevleri artırılarak devam ettirilmelidir.

Değişen ya da kaybolma sürecine girmiş Kültürel değerlerin-öğelerin yeniden kazandırılması, sürdürümü, bilimsel bir tutumla gerçekleştirilmelidir.

Katılım ve katkı, Çerkes kültürünün özünde var olan biçimiyle demokratik, dayanışmacı bir biçimde gerçekleştirilmelidir.

Kişilerin davranışları aynı anda hem psikolojik gereksinimlerine hem de sosyal, kurumsal rol beklentilerine yanıt vermektedir. Ve bu davranış kalıpları bireyler tarafından aktararak devam ettirilir, bu aktarımın zayıflaması ya da kesintiye uğraması kültürel anlamda başkalaşmaya yol açar. Çerkes topluluklarının kültürel değerleri olan, gelenek ve göreneklerinin -Xabze- toplumsal ilişkilerinde sürdürülebilirliğine önem verilmeli, uygulanma koşul ve ortamları oluşturulmalıdır. Nikah, Düğün (ön hazırlıkları, yapılaş biçimi, işleyiş düzeni, mekan, gelinin

getirilmesi ve ev içindeki törenler, yemek vb.) Cenaze, Thamadelik kurumu ve işleyişi, Gençlerin sosyalleşme sürecinde en etkili olanlardan Zexes, Kaşenlik vb. ilişkiler, Aile ortamında bireylerin rolleri, Birey kimliğini belirginleştiren farklılıklar vb. Xabze'nin içeriğine uygun biçimde toplumsal katkı ve katılımla işlenmelidir.

Çerkes kimliği ve kültürünün sürdürümünde; Nitelikli ve bağlayıcı bir örgütlülük esas alınmalı, Basın-yayın ve kitle iletişim araçlarını oluşturma (teknolojik olanakların etkisini olumlu anlamda kullanma) çabaları hızlandırılmalı, Dilin kullanımı ve aktarımı koşulları, ortak bir alfabe acilen yaşama geçirilmelidir.

Günümüz koşullarında kültürel varlık ve birikimlerinin aktarılmasında eğitim/öğretim kurumları olmayan Çerkeslerin kültürlerini sürdürme ve yaşatabilme kurumlarından olan aileye yönelik planlı/programlı uygulamaları yaşama geçirmek Çerkes topluluklarının örgütlülüklerinde önceliklerden biri olmalıdır.

* Bu metin 8-9 Nisan 2006 Bağlarbaşı-İstanbul "Dünden Yarına Çerkes Göçleri Sempozyumu"nda sunulan metnin değiştirilmiş şeklidir.

KAYNAKLAR

1. ANDREVS, Peter. A.; Türkiye'de Etnik Gruplar (Çev. Mustafa Küpüşoğlu), ANT-Tümzamanlar Yayıncılık, İstanbul, 1992.
2. ASLAN, Cahit; Doğu Akdeniz'deki Çerkesler, Adana Kafkas Kültür Derneği Yayınları, No:2, Serdar Yayınevi, Adana, 2005.
3. AZİZ, A.- BAŞARAN, F.- KIRAY, M.- ÖZBAY, F.- vd; Türkiye'de Ailenin Değişimi, Toplumbilimsel İncelemeler, Türkiye Sosyal Bilimler Derneği, Ankara, 1984.
4. ESER, Mehmet, vd. ; Türkiye Çerkeslerinde Sosyo-Kültürel Değişme, Uzunyayla Bölgesindeki Çerkes Köylerinde Sosyo-Kültürel Değişme, Kaf Der yayınları. II.Baskı. Ankara, 1999.
5. GÜVENÇ, Bozkurt; Kültürün ABC'si, Yapı Kredi yayınları, İstanbul, 1997.
6. GÜVENÇ, Bozkurt vd; Toplum ve Göç, Göç Olgusu ve Türk Toplumu, DİE ve Sosyoloji Der. Yayını. Ankara, 1997.
7. KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem; Kültürel Psikoloji, Kültürel Bağlamda İnsan ve Aile, YKY. I.Baskı, İstanbul, 1998.
8. KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem; İnsan ve İnsanlar, Beta Yayınları, İstanbul, 1985.

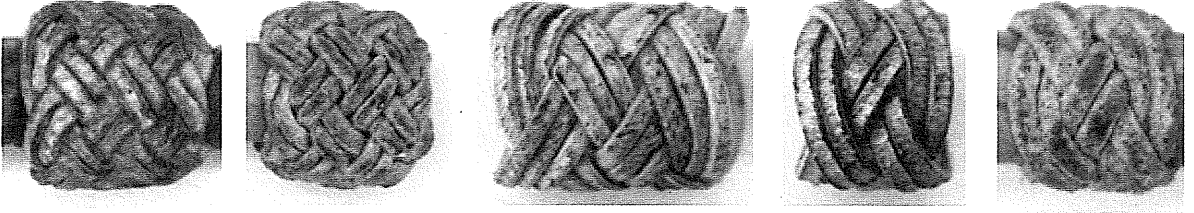
El Sanatlarımız

FEDEN - 2

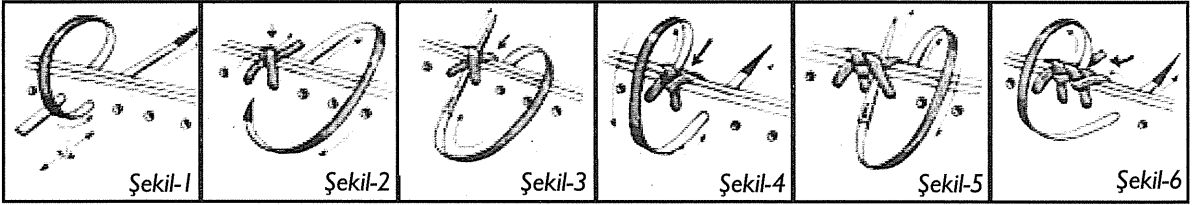
Hazırlayan: ABAZE SÜLEYMAN

“El Sanatları” bölümümüzün ikinci dersi yine geleneksel fedenlerimizle yaptığımız el işleriyle ilgili. Unutmamamız ve unutturmamamız gereken el sanatlarımızı, elinize alacağınız değişik malzemelerle, hocalarımızın tarifine ve şekildeki tariflere bakarak, yazılı açıklamalarla birlikte yapmayı deneyebilir, siz de bilmeyenlere öğretebilirsiniz.

(*)Feden: Deriden dikiş amaçlı olarak kesilmiş ip gibi ince uzun sırama verilen isimdir.

Sırım ile yapılan değişik düğüm örnekleri

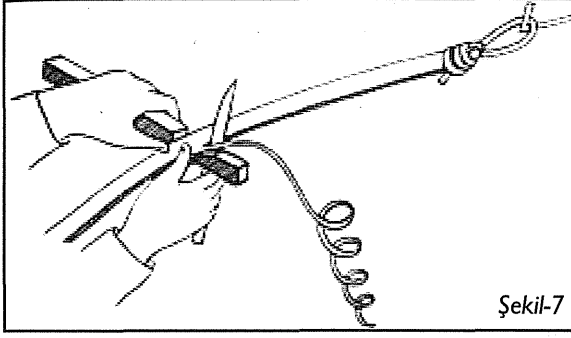
Kamçının örme kısmı ile içinin kamçı sapında birleşeceği yerin kenar dikişleri

Kenarlarından biz yardımı ile yan yana sıkı delikler delinmiş iki kat deriyi, bir sırm parçası ile birbirine dikme yöntemini öğreneceğiz ve bunu sık sık deneyerek el alışkanlığı kazandıktan sonra, önceki sayıda kaldığımız yerden devam edeceğiz.

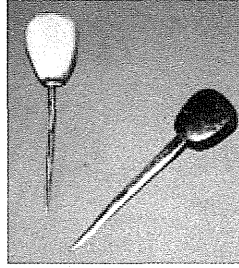
Kamçı yapımında en önemli malzememiz deridir. Günümüzde derilerin tabaklama teknikleri değişik kimyasallar vasıtasıyla yapılmakta, bunun sonucunda eskiden kullanılan tekniklere göre derinin sağlamlık ve kalitesi düşmektedir. Uzun uğraşlar sonucu deri-

cilerde satılmakta olan, davul derisine benzer fakat biraz daha kalın olan deriyi, kamçı yapımı için en ideal deri olarak kabul ettim. Eski teknikleri uygulayarak ham derinin işlenmesi, günümüz şartlarında maalesef bizim becerimiz dışında kalmakta.

Bir tabaka keçi derisi tedarik ettikten sonra, derinin sırt kısmından ikiye düzgün bir şekilde bölüyoruz. Kestiğimiz kenarı baz alarak, yaklaşık ikişer santim genişlikte olacak şekilde, uzun şeritler halinde birkaç parça kesiyoruz. Daha sonra bu şeritleri derinin arka

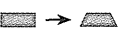

Şekil-7

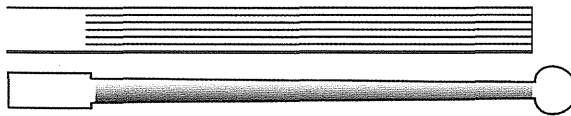

Eskiden kullanılan değişik "biz"ler ve sırm kesme aparatları (yanda) (Jankat Devrim arşivinden)

kısından baş kısmına doğru ince sınımlar halinde (Şekil- 7), en fazla ikişer milimetre genişliğinde kesiyoruz. Çalışmamızın bu kısmı, dikkat gerektirdiği kadar zor bir iştir. Derinin son kısmına yaklaştığımızda dört santim kadarını kesmeden, uç kısmını bütün olarak bırakmak gerekiyor (Şekil 8).

Kullanmış olduğumuz derinin kalınlığına göre sınımların kenarını şekilde görüldüğü gibi bir miktar incelterek kesersek, örme esnasında estetik bir görünüm de elde etmiş oluruz ().

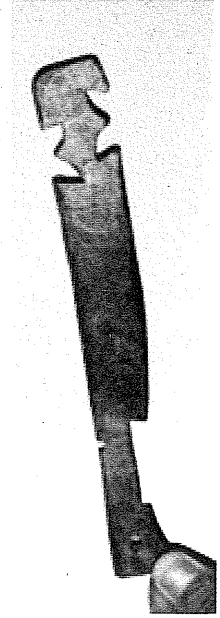
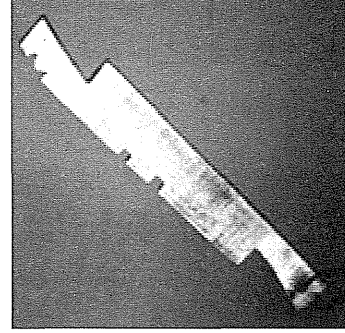
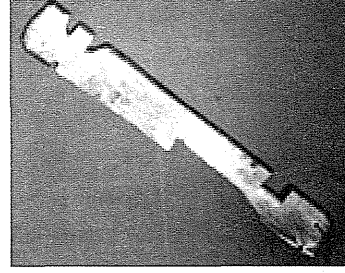
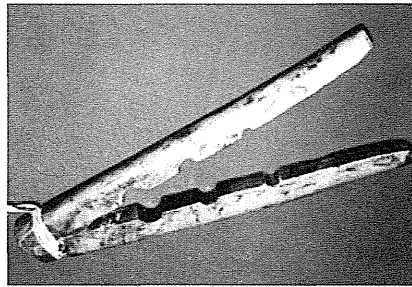
Kamçının içini, iç ve dış yüzeyleri düzgün bir şekilde temizlenmiş siğir derisinden yapıyoruz. Bir ucu bir buçuk santim genişliğinde olan, alt kısma doğru hafiften daralan bir şerit kesip, istediğimiz şekli alabilmesi için en az birkaç saat su içerisinde bekletiyoruz. İyice yumuşadıktan sonra, geniş kısmını sabit bir yere bağlayarak, ince kısmından iyice gerdiriyoruz.

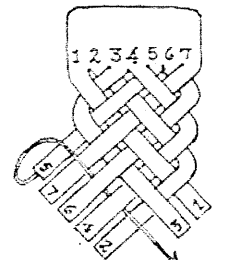
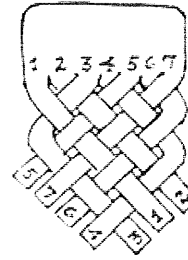
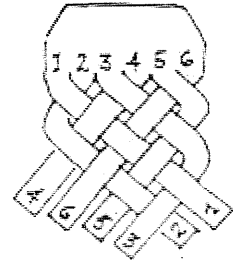
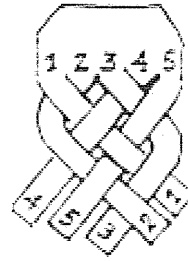
Şekil-8-9

Şekil-10

Kamçının iç kısmının yuvarlaklaştırılmasında ve örme işlemi sırasında, düğüm aralarının sıklaştırılmasında kullanılan alet örneği

Daha sonra (Şekil-10)'da gördüğünüz tahta alet yardımıyla kalın delikten başlayıp, üstten aşağıya doğru bir çok defa deriyi sıkıştırarak çekiyor ve yuvarlak bir şekil almasını sağlıyoruz.

Şekil-11

Yukarda bahsettiğim kenar dikişleri (Şekil-1-6) ile üstteki (Şekil-11) örme tekniklerini bir sonraki sayıya kadar biraz çalışmanız ve el becerinizin artmasını temin etmeniz gerekiyor. Örmeye en önemli husus, malzemeye simetrik ve estetik bir görünüm kazandıracak şekilde örmektir. Bu da ancak çok çalışıp ustalaşmak sonucu elde edilebilecek bir meziyettir. Bir sonraki sayıda el beceriniz biraz daha artmış olarak görüşmek dileği ile kolay gelsin ■

Zwingenberg Çerkes Kültür Derneği 20. yılını kutladı

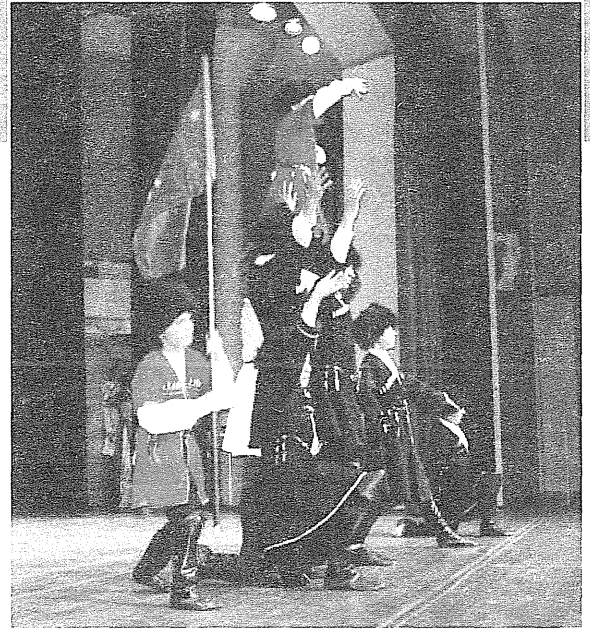
Almanya Zwingenberg Çerkes Kültür Derneği, kuruluşunun 20. yılını kutladığı görkemli gecede davetliler, birbirinden güzel müzik, oyun ve eğlencelerle kültürlerini yaşadılar.

CELALETTİN NARMAN

Zwingenberg Çerkes Kültür Derneği'nin müdavimleri olan bu insanlar, bundan yıllar önce Anadolu'nun her köşesinden hayat mücadelesi için ikinci diasporaya çıkarılarken, yanlarına demekçilik kültürünü de getirmeyi ihmal etmemişlerdi. Kendi kültüründen olan insanlarla bir araya gelip, ait oldukları o nadide kültürü bir nebze olsa da yaşamak, yaşatabilmek ve bu uğurda mücadele etmek için, 20 yıl önce bu derneği kurdular.

Geriye bakıldığında birbirinden ilginç olay ve anılarla örülmüş bir 20 yıl vardı ve bu 20 yıla yakışır bir gece hazırlamak için yaptıkları aylar süren çalışmalarla, her detayı büyük bir titizlikle düşünülmüş bir kültür gecesi ortaya koydular. Bu gecede onların coşku ve sevincini birlikte paylaşmak için Avrupa'nın en uzak köşelerinden gelen davetliler vardı.

Salonda son davetli de yerini alıp, heyecanlar

dizginlenemez hale geldiğinde perdeler açıldı yavaşça. Gecenin sunucuları akış programı hakkında kısa bilgi verdikten sonra, dernek başkanı Sayın İshak Bal, gecenin anlam ve önemini belirten konuşmasını yaptı. Konuşmasının ardından yapılan geçmişteki dernek faaliyetlerinin yer aldığı sinevizyon gösterisinde,

izleyenlerin birçoğunun yakın geçmişteki anıları tazelendi.

"Bir toplumu ayakta tutan, onu geliştiren en güzel mekanizmalardan biri de, o toplumun kendisine eleştirel gözle bakabilmesidir" şiarıyla sahnelen, köylerine gelen bir misafir kıza kendilerini beğendirmekte yarışırken, işlerini unutan gençlerin komik hikayesinin anlatıldığı oyunu izlerlerken, izleyicilerin çoğunluğu kendi geleneksel yaşamlarına uzanan bir yolculuğa çıktılar, zaman zaman da gülmekten kendilerini alamadılar. Ardından, gecenin sürpriz ismi Havva Karadaş'ın muhteşem sesinde ifadesini bulan ve her biri Kafdağ'ın ardındaki ulaşılmaz gizemi içeren ezgilerin eşliğinde, o esrarlı dünyada bir yolculuğa çıktılar.

Tabii ki davetlilerin çoğu, bu davete katılmak için uzun yollardan çıkıp gelmişlerdi ve onları daha fazla bekletmek olmazdı. Özenle hazırlanan yemekten ve özlem dolu muhabbetlerden sonra, bu kez geleceğimizin teminatı olan minikler müzik grubu, sahnedeki yerlerini aldılar ve söyledikleri birbirinden güzel wordler izleyicilerin gönlünde taht kurdular. Garmonların ahenkle açılıp kapanan körüğünden çıkan sihirli melodiler salonu doldurmaya başladığında, özlemini yüreğimizin derinliklerinde hissettiğimiz geçmişimizi anımsamanın hüzünlü heyecanı ile karşı karşıyaydık. Sonrasında çalınan "Kafe" müziğinin notalarında aynı hüznü, sahnede görünen Lyon

Derneği'nin halk dansları ekibi Sipse ekibi de, bakışlarındaki pırıltılar, vakur ve dingin duruşlarıyla paylaştı bizimle. Müzikle uyumlu, güzel koreografilerle, izleyenlerin gönlünde taht kurdular adeta. Söyledikleri şarkılarda olduğu kadar, danslarında da ne kadar başarılı olduklarını gösteren minikler ekibi ise bir kez daha coşkulu bir şekilde alkışlandılar.

Eskiden yapılan düğünlerimizi hatırlatmak amacıyla sahnelenen oyun Nisaşha ile devam eden gece, tüm davetlilerin katıldığı mahalli bir düğünle sonlandı. Gece bitip vedalaşırken hem misafirler, hem ev sahipleri, içlerinde yine kültürleri adına bir şeyler yapmanın huzurunu taşıyorlar, kültürleri adına yaptıkları faaliyetlerin bitmeyeceğine ve devam edeceğine olan inançları bir kez daha pekişiyordu.

“Dikkat edilmesi Gerekenler”e katkıdır

YAŞAR GÜVEN

“ Nart Dergisi'nin 52. sayısında Sn. Ö. A. Kurlmel'in 'Adige yolu ve dikkat edilmesi gerekenler' yazısını okurken aldığım notlara bakınca, düşüncelerimi yazıya dökme zorunluluğu hissettim. Sn. Kurlmel'in yazdıklarından alıntılar (italik) yaparak yazmaya çalıştım.

“Adige yolunun çizgilerinin netleştiğini artık görüyorsunuz. Adige yolunun beslendiği temel dinamik nüfus problemi ve dönüştür.”(Ö.A.K)

Sn. Kurlmel yazısının eksenine Adigey Cumhuriyeti'ni aldığı için bu yaklaşımda bulunuyor. Adigey için dahi olsa nüfus problemi ve dönüşün 'temel dinamik' olduğu yaklaşımına katılmamakla birlikte, yazarın Kabardey-Balkar ve Karaçay-Çerkes Cumhuriyetleri ile Şapsığa gibi, tarihsel topraklarının diğer kısımlarında yaşayan Adigeler için de 'temel dinamik' yaklaşımını öğrenebilmeyi dilerim.

“Adigeler'in kardeş Abhazlar gibi yaşadığı nüfus problemi, çoğunluğun Kafkasya dışında olmasından kaynaklanıyor. Bu durum sorunlar skalasında asimilasyon tehdidini öncelikli kılıyor. Buna göre diasporadaki bir Adige için mesele Kafkasya'nın Turanileştirilmesi, Müslümanlaştırılması, birleştirilmesi, bağımsızlaştırılması veya demokratikleştirilmesi değil, asimilasyonu bir numaralı sorun olmaktan çıkaracak miktarda bir nüfusun diaspora ülkelerinden Kafkasya'ya 'dönüş yapması', (...).”(Ö.A.K)

Öncelikle 'dönmesi gereken nüfus' tanımlanmalı. Görece bir durum söz konusu, ama adı konulmalı, 'en az' anlamında hiç değilse.

Ve aynı paragraf içinde sıralanan örneğin 'demokratikleştirme' ile dönüş birbirine koşut, birbirinin önünde şeyler değildir. Aksine asimilasyonu sorun olmaktan gerçekten çıkaracak olandır ve sadece anavatan için değil yaşanan her ülke için geçerlidir.

Nüfusun çoğunluğu anavatanda yaşıyor olsa idi, asimilasyona karşı nasıl bir garanti olacaktı? 150 milyonluk devasa RF (Rusya Federasyonu) içinde birkaç milyon nüfus yeterli mi olacaktı? Unutulmamalı ki bugüne kadar Adige varlığının Adigey'de yaşatılması 100 bin civarında nüfusa karşın "denklik yasası" gereği, pozitif ayrımcılıkla gerçekleşmiştir. Yani demokrasi ile, gerçek demokrasi ile.

RF nüfusu 2002'de 145.166.731; Ruslar (%79.83), Türkler (% 8.4), Kafkas kökenliler (% 3.3), Ural (% 1.9) ve diğer azınlıklardan oluşmuştur.

Kuzey Kafkas halklarının nüfusları:

Çeçen 1.360.253, Avar 814.473, Adigeler, Kabardey-Balkar'da 519.458, Adigey'de 131.769, Karaçay-Çerkes'de 60.517, Şapsığa'da 3.231 (resmi- tahmini ise 12 bin), Oset 514.875, Dargi 510.156, Kumuk 422.409, İnguş 413.016, Lezgi 411.535, Karaçay 192.182, Lak 156.545, Tabasaran 131.785, Balkar 108.426, Nogay 90.666, Abhaz-Abaza (Abazin) 49.308, Rutul 29.929, Agul 28.297, Tsahur 10.366. Buradan hareketle 'gerekli/yeterli' dönüş sayısına dair rakam ifade edilebilir mi?

“Adige yolunun şekli bu; ya özü? Adige yolu RF'de ve başta TC olmak üzere diasporada irticaya ve ayrılıkçılığa karşı çıkıyor. (...)Adigeler sadece kültürlerini yaşatmak istiyorlar. (...)Adigeler kültürlerinin yeryüzünden silinmemesini garantileyecek kadar bir nüfusun Kafkasya'ya 'dönmesini' istiyorlar. (...) Halkların iradesine saygı duyuyorlar. Dışardan müdahalede bulunmuyor, seçilen her Adige'nin diasporanın da doğal temsilcisi olduğuna inanıyorlar.”(Ö.A.K)

Soruyu yinelemek gerekiyor; 'Adige kültürünün yeryüzünden silinmemesini garantileyecek nüfus' nedir?

Çok eleştirilen 1917 sonrası Adigey örneğini temel aldığımızda, ortalama %20 nüfus oranı ile sağlananları bir anımsamalı. “İmdi geldiğimiz noktada ise, değişen ekonomik yapılanma zayıflayan bir demokrasiyi dayatıyor.

'Sadece' yeterli nüfus dönmeli, 'sadece' kültür yaşatılmalı derken, demokratikleşme dahi önemsizleştirilir ve ötekileştirilirken irticaya ve ayrılıkçılığa karşı çıkış 'öz' olarak vurgulanarak dönüşün yanına bir şey daha ekleniyor. 'Sadece dönüş' deyip kesip atılmıyor demek ki. Çok keskin değil bazı şeyler, toplumsal konularda hiç değil. Biri diğerinin karşısında olmadığı gibi, biri olmazsa diğeri olmaz gibi çözümü tıkayıcı reçetelere de gerek yoktur.

Sadece dönelim çağrısı yapılır ve dışardan mü-

dahale yok denirken, sorunların torbaya doldurulup dönülmesi ve orada açılması istenir gibi. 'Birşey söyleyeceksen oraya yerleş, öyle söyle' ipoteği oluşturulmak istenir gibi, ki asıl tehlikeli olan budur. Oy kullanmıyoruz zaten. Seçenlere ve seçilenlere saygı duyuyoruz tabi ki, ama yorum ve eleştiri hakkı her zaman saklıdır.

Diaspora-anavatan ortak akılla, konuşarak, birbirini eleştirerek ve birbirine kanşarak, ama haddini bilerek birlikte yürümelidir.

"Federasyon bugünkü yapısıyla bir Adige-Abhaz-Oset bloku görüntüsü vermektedir ki bu son derece sağlıklı bir duruştur. Somut sorunlarının çözümü Rus desteğinden geçen, RF ile gerilim yerine her konuda samimi diyalogu tercih eden ve birbirini yadırgamayan üç halk bir aradadır." (Ö.A.K)

İstanbul'daki DÇB (Dünya Çerkes Birliği) toplantısında, izleyici konumundaki Oset Sn. Halis Aşetey söz alarak bir soru yöneltmişti: "(...)Aynı yapılanmalara rağmen kardeşlik devam ediyor zannediyorum. Ancak bugünkü toplantıda bir şüphede kaldım. Kafkasya'dan bahsedilirken sadece Adigeler söz konusu edildi, Osetler ismen dahi anılmadı. Bunu sayın başkan açıklayabilir mi?"

Soruya divan başkanlığını yürüten Sn. Muhittin Ünal yanıt vermişti; "1991'de DÇB kurulurken Kafkasya'da nüfusa gereksinimi olan yerler dikkate alındı ve Adige-Abhaz ekseninde kuruldu. Ama bu durum diğer bölgelerin sorunlarını dikkate almıyoruz anlamına gelmez. Herkes federasyonlaşsın, Osetler, Dağıstanlılar,... sonra Kuzey Kafkasya Konfederasyonu oluşsun dileriz". Şimdi Kaf-Fed'in çizgisi mi değişiyor, Osetler de katılıyor mu?

Konfederasyon konusu hep aklıma takılır. Sorun erteleyici ve bazı sorgulamaları öteleyebilen bir formül gibi sanki. Diğer yandan konfederasyonu oluşturacak federasyonların temel özelliği de tanımlanmış oluyor. 'Somut sorunlarının çözümü Rus desteğinden geçen,...'. Kaf-Fed'in çizgisi de böyle midir? Yarın bir gün, Gürcistan'da RF'ye yakın bir iktidar söz konusu olur, Abhazya ve Güney Osetya zor durumda kalır ve üstelik RF ile çelişkisi artarsa? Adigey'in statüsü tartışmaları gündeme tekrar getirilir ve halk oylaması vb. yöntemlerle Krasnodar'a bağlanır ve Adigeyliler RF ile ters düşerlerse?

"DÇB gündemi Adige ruhunun ta kendisidir. (...)Kültürü yaşatmak ister. Dönüş için çalışır. Adigeler ile Abhazlar'ı aynı çatı altında bir araya getirir." (Ö.A.K) (Bu kısımda Osetler unutulmuş.)

DÇB 1997'deki girişimi ile doğru olanı hedeflemiş, önemli bir adım atmıştır. Bu girişim İstanbul DÇB toplantısında tekrar gündeme getirilmiş, takibi için gereğinin yapılması sonuç bildirgesine yansımıştır.

DÇB 7. Olağan Genel Kurul Sonuç Bildirisi'nden;

(..)7- (..)tüzük değişikliği, 1997 tarihli UNPO Genel Kurulu kararının yeniden takibi, (..) İstanbul, 06.05.2006

Bu karar, ciddi bir gecikme ile alınmış, olumlu bir karardır. 1997'den bugüne geçen 9 yıl kaybe-dilmiştir. O dönem yapılan girişim olumlu kararlar sonuçlanmasına karşın UNPO üyeliği gerçekleştiril-memiştir. Bu konu DÇB açısından özeleştirilme nedenidir. UNPO kararı çok kesindir. Uluslararası arenada ha-reket noktası bu olmalıdır. RF vatandaşlığı konusunda; vatandaşlığın özel durumları da kapsayacak şekilde şartlara bağlanması konusu pazarlık nedeni yapılmamalıdır. Durumumuz özeldir ve ağır şartlar (Rusça bilme, 5 yıl ikamet etme ve diğer vatandaşlıktan vaz-geçme) Çerkesler ve benzer konumdaki halkları içermemelidir.

Başka bir konuda Sn. Kurlmel'e soruyor ve açıklamasını diliyorum;

"Üçüncü akım şimdilerde yeni yeni belirlemektedir. Adige milliyetçiliği görüntüsü altında tutarsız talepler ileri sürülmekte, Adigeler'in durumu zora sokulmaktadır. Argümanlar zayıf, başvuru adresler yanıltıcı. Amacı üzüm yemekten çok bağcıyı dövmektir." (Ö.A.K)

Anlayamadığım için sormak durumundayım. Adige milliyetçiliği girişimi nerededir ve nedir zora sokan girişimler?

"...sorunları, RF ile ikili ilişkiler temelinde, samimi ve iyi niyetli diyaloglar yoluyla ortaya koymak, karşılıklı çıkar ilkesini gözetmektir." (Ö.A.K)

Diyalog her zaman gerektirir. 'Karşılıklı çıkar ilkesi' ise, ancak birarada-eşit yaşam ile özetlenebilir. Hak kırıntıları ile sonuçlanacak 'karşılıklı çıkar ilişkisi' anlayışı durumumuza denk düşmüyor gibi. Ayrıca hangi RF; faşist, demokrat, sosyalist, kapitalist ...? Acımasız dünyada bir 'abi' gerekliliği nedeniyle her ne olursa mı? RF'nin iyi bir şey olmasına katkı sunmayacak mıyız? Bu konuda düşüncemiz yok mu? Olmasın mı?

Son verirken;

Bireysel olanla toplumsal olanı da ayırmalı, toplumsal olan öne çıkarılmalı. Kapılar açıldığından bu yana, bireysel olan dönüşler görüldü ve devamının gelmesinde de sakınca yok tabi ki. Ancak bunun ilaç olmadığı öğrenildi ve bilindi diye düşünüyorum. Sorunun çözümüne katkı sunacak dönüş anlayışının içinin nasıl doldurulacağı önemlidir. Mevcut kötüleştirilmiş yasalara uyararak, sadece iyi ilişki, diyalog, kavga istemiyoruz vb. yaklaşımlarla, olanla yetinmek mi, DÇB'nin 1997 girişimine sahip çıkarak mı? 97'ye sahip çıkılmadığı sürece, istenebilecek sonuçtan uzak kalacağımıza inanıyorum. ”

UNPO (Birleşmiş Milletler'de Temsil Edilmeyen Halklar ve Uluslar Örgütü) 1997 Genel Kurul Kararı için
bkz: Nart Dergisi; 3 Ağustos-Eylül 1997

ŞEŞEN JANBOTEY (AŞAĞI BORANDERE)

Hazırlayan: ERDAL ASLAN

Aşağı Borandere köyü Kayseri'ye takriben 110 km. Pınarbaşı'na 15 km. mesafededir. Kayseri-Malatya karayolu üzerinde, Boran Deresi köprüsünden sağa döndükten sonra, 5 km. içeridedir. Bu yol ayrımından hemen sonra Malatya istikametine, Uzunyayla içlerine doğru dik bir rampa başlar. Köy adını, hemen içinden geçen Boran deresinden almaktadır (bu derede suyun bol olduğu aylarda lezzetli alabalıklar bulmak mümkündür).

Köy Çerkesce ismi olan "Şeşen Jambotey'i, köye ilk zamanlarda yerleşen Jambot adında sevilen bir şahıstan almıştır.

Köyün doğusunda 2 km. uzaklıkta eski bir Abhaz köyü olan Yukarı Borandere vardır. Şimdi bu köyde eskiden göçebe olan Avşarlar oturmaktadır. Batısında ise Çerkes Karaboğaz (Kabardey) ve Altıkeseşek

(Abhaz) köyleri mevcuttur. Kuzeyinde Eski Yassıpınar, güneyinde Yukarı Karagöz (Kabardey), Aşağı Karagöz (Kabardey) köyleri yer almaktadır.

Köyün nüfusu köyün kalabalık olduğu geçmiş günlerde 100 hanenin üzerinde iken, bu sayı bugün kış aylarında 40-45, yaz aylarında ise 50-55 haneye düşmüştür. Son resmi rakamlara göre ise köy nüfusu 144, hane sayısı 56'dır. Nüfusun azalmasında, ekonomik zorluklar, tahsil, daha iyi yaşam koşulları gibi nedenlerle başta Kayseri ve İstanbul olmak üzere büyük kentlere göçün önemli ölçüde etkisi olmuştur.

Ulaşım

Köye ulaşım; Kayseri otogarından Pınarbaşı otobüslerine bindikten sonra 1 saat 20 dakika sonra Pınarbaşı ilçesinde inersiniz. Yaklaşık 14 km. uzaklıkta bulunan Aşağı Borandere köyüne, Pınarbaşı ilçesinden taksilerle gidilebileceği gibi, çarşı içinden köye ait özel dolmuşlarla da (özellikle hafta içi her gün öğle saatlerinde) gidilebilir.

Tarihçe

Kuzey Kafkasya'daki topyekun savaştan sonra, 1864 yılında Ruslar tarafından sürgün edilen Kuzey Kafkas halklarının yeni yerleşim birimlerinden birisi de, Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesine bağlı Aşağı Borandere köyüdür.

Köyün kuruluşu 1860-1870 yılları arasındadır. Buraya yerleşen Çeçenler'den bir kısmı, daha sonra Yukarıhöyük (Sivas) ve Çardak (K.Maraş) gibi yerlere göç etmiştir. Kabardeylerin ise köye Çeçenlerden 10 yıl sonra gelip yerleştiği anlatılmaktadır.

Batıda o kadar kıymetli yerler varken, köye ilk yerleşen atalarımız niçin bu verimsiz ve kıraç toprakları tercih ettiler diye bir soru aklımıza geliyor. Rivayetlere göre bunun sebebi, köyümüzün ve Uzunyayla'nın o zamanlar ormanlık, yeşil, hayvancılık yapmak için çok müsait bir bölge olması imiş. Bize göre bir başka neden de, Kafkasya sürgünü sırasında denize pek çok kurban veren atalarımızın çoğunda deniz fobisi oluşması ve bu yüzden sahil şeridinde yerleşmeye pek sıcak bakmamaları olabilir diye düşünüyoruz.

Atalarımız bu köye yerleşerek, bu ülkenin en sadık bekçileri olmuşlardı. Ama acıları dinmemiş, bir vatan kaybeden bu bahtsız insanlar ikinci bir vatanı da kaybetmemek için kurtuluş savaşı sırasında canlarını ve mallarını seve seve vermişlerdi. Seferberlik döneminde köyümüzde eli silah tutan herkes askere alınmış, çok azı geri dönmüştür. Ayrıca köyümüzün tüm büyükbaş hayvanları da orduya verilmiş, acıların

en büyüğü ise Sankamış'ta yaşanmıştır. Sankamış'a bizim köyümüzden de 64 atlı gitmişti. Bir daha dönmek üzere arkalarında sevdiklerini bırakarak giden bu mert insanlar, hayatlarının baharında Sankamış düzlüğünde açlıktan ve soğuktan donarak şehit olmuşlardır. Bu acıları elbette ki sadece bizim köylümüz yaşamadı. Bugün de vatanımızın her karışı için aynı fedakarlıkları yaparız.

Geçim Kaynakları

Köyün geçim kaynakları genellikle tarım ve hayvancılıktır. Tarımda daha çok tahıl, patates ve pancar ekilirken, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Ancak son yıllarda yaşanan yoğun göç nedeniyle köyde daha çok yaşlı veya emeklilerin ikamet etmesine bağlı olarak, ekonomik faaliyetler azalmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği

Sözün burasında, Nart Dergisi olarak köyünü ve demeklerini sevgisinden dolayı büyük bir heyecanla anlatan sayın Erdal Aslan'dan sözü biz devralıyoruz ve verilen bilgiler ışığında Aşağı Borandere köyü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nden biraz bahsetmek istiyoruz. Aynı zamanda derneğin yönetim kurulu üyesi olan Erdal Aslan, dernek kuruluşunu bakın ne güzel anlatıyor:

Bir köy masalı...

Bir köy vardı, adı Aşağı Borandere (Şeşen Jambotey) bu köyde Çerkeslerin

Kabardey ve Çeçen boyuna mensup insanları yaşırdı. Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesine 14 km. uzaklıkta cıvı cıvı şirin bir köy olan A.Borandere 1970'li yılların başına kadar bu çehresini hiç değiştirmede. Ülkemizin yanlış

tarım politikaları ve verimsizleşen toprak bu insanları 1970 başlarından itibaren şehre göçe zorladı. İşte bu dönemden sonra köyümüzde ki çöküş hızla başladı. Kara haberin ilk öncüsü öğrenci yetersizliğinden kapanan köy okulumuzdu. Köy okulunun kapanması ile köydeki 3-5 genç nüfusta kaçır gibi uzaklaştı köyünden. Adeta ölümü bekleyen bir avuç yaşlı insanlarımıza terk edildi baba ocaklarımız. Birinci sürgünde vatanını kaybeden bu insanlar, bu göçle de o güzelim örf ve adetlerinden koparak, şehir hayatının kendilerini un ufak eden çarkına girdiler. Köyünden uzakta doğan çocuklar, dillerini, örf ve adetlerini hiç öğrenemediler. Köyde kalan yaşlı insanlarımız ise şehre göç eden köylülerinin, komşularının evlerinin harabe oluşunu her gün hüzünlenerek izlediler. Bu yaşlı insanların şanslı olanlarını ise çocukları ve torunları ziyaret etti bayram sabahları.

Bu kadar kolay teslim olmak doğrumuydu acaba hayatın bu insanlara sunduğu dayatmalara, elbette çok kabul edilir şeyler değildi 25-30 yılda geçirdikleri bu evrim. Bu acımasız çarka bir çomak sokmak, bir direnç göstermek gerekirdi hiç kuşkusuz.

İşte böyle bir ortamda çıktı, Aşağı Borandere Köyü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği. Köyümüzü kaybetmeyeceğiz dediler bu insanlar. Her şeyi devletten beklemek sadece çöküşü hızlandırdı, ilk önce bunu kabul etmek gerekir dediler. Bu köy için bir şeyler yapılacaksa, bunu ancak kendilerinin yapacağına inandılar. Bunun da yolu bir sivil toplum örgütü kurarak insanlarını bu çatı altında tek bir yumruk yapmaktan geçiyordu. Bunu da başardılar. Kayseri'nin en işlek caddesinde büro açarak, derneklerini resmileştirdiler.

Daha sonra internet sitelerini kurarak dünyadaki tüm köylüleriyle iletişim kurdular...

www.borandere.com

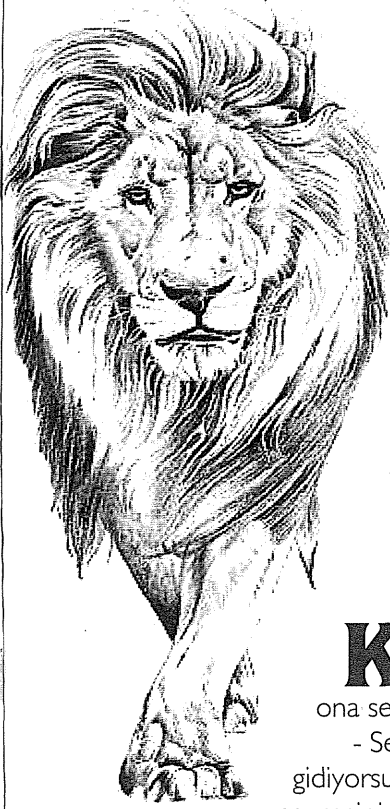

Aşağı Borandere köyü Sosyal Yard. ve Day. Derneği açılışına tüm köylüler katıldılar (üstte). Dernek yönetimi ve köy sakinlerinin yardımıyla açılan halk eğitim bilgisayar kursunda, çoğunluğu kadın ve orta yaşın üzerinde olan 22 kişi sertifika aldı (sol başta). Ayrıca, tüm köylüleri yılda bir kez biraraya getirmek amacıyla son iki yıldır şenlik düzenlenmekte (solda).

Virane halindeki eski köy okulu onarılıp, oturma salonu, 100 kişilik yemekhanesi ve voleybol sahası ile birlikte sosyal tesis haline getirildi (solda). Derneğin yaptığı ağaç bayramında, 675 fidan dikildi (sağda)

Aslan hasta!..

Kurt avından dönüp ormana girerken, birisi ona seslenmiş.

- Sende mi hasta ziyaretine gidiyorsun koca kurt?!
çevresini gözden geçirmiş ama

kendisiyle konuşanı görememiş. Kimseyi göremeyince yoluna devam etmiş. Çok geçmeden, çıplak bir güz ağacının üzerinde oturan saksığan seslenmiş.

- Konuşanı ciddiye almadan nereye gidiyorsun, ortadaki sıkıntıdan haberin yok mu?

- Ne sıkıntısı olan nedir? Konuşana bakmadan sormuş koca hırsız.

- Bundan daha kötü ne olabilir ki, kralımız hasta. Herkes ona üzüyor, geçmiş olsuna gidiyor. Sen kendi işinin peşinde dolaşıyorsun, demiş saksığan.

- Ne olmuş, kaplan yok muymuş onun yanında? diye sormuş açgözlü hırsız.

- Kim yok mu diyorsun?

- O'nun kral vekilinden bahsediyorum, derken telaşı da belli oluyormuş aç gözlünün. O'nun vekili dediğin kaplan mı? O da var, ormanda ne kadar canlı varsa orada. Bunları söyleyen saksığan uçup gitmiş. Kurt, kendisinden başka herkesin orada olduğunu zannederek telaşla hasta aslanın yanına gitmiş.

- Dediği gibi, aslan hasta, ormandaki bütün canlılar da orada onun için üzüyorlarmış. Geçmiş olsuna gidenler hasta aslanın etrafına otumuşlarmış. Kurt aralarına girmiş, hastanın hatırını sormuş.

- Hastalığınızı şimdi duydum, yoldaydım buralarda değildim, demiş ve aralarına oturmuş.

- Sizin hasta da sağlıklı da pek umurunuzda mı? diyerek kaplan sitemle söze karışmış.

- Sayın ekselansları, gerçekten buralarda değildim.

- Yoktum ne demek, her nerde olursan ol kralın hastalandığını bilmen gerekir! demiş, sinirlenmiş kaplan.

- Benden başka gelmeyen de var, demiş kurt.

- Kim o gelmeyen? demiş hasta aslan.

- Duyanlar geldi etrafınızda oturuyorlar, oldukça kalabalık, sinirlenmeyiniz, demiş kaplan sempatiyle aslanın gönlünü hoş tutmak için.

- Neden tilki gelmedi, kendisini ne zannediyor? demiş kurt diğer gelenlere dönerek.

Ziyarete gelenler etraflarına bakmışlar. Kurt söyleyinceye kadar kimse tilkinin gelmediğinin farkına varamamış. "Neden tilki gelmedi?" diye kurdun ortalığı karıştırdığını çabucak tilkiye ulaştırmışlar. O da telaşlanmış. Yanına gidince nasıl bir bahane uydursam diye düşünürken, havada bir sürü tumanın dolaştığını görmüş. Biraz sonrada yakın bir yere konmuşlar. Tilki aralarına dalmış, bir tuma yakalamış. Geçmiş olsuna elinde turnayla gitmiş:

- Kralımızın hasta olduğunu duyunca, tumanın et suyuna kurdun aşık(bilek) kemiği katılıp içirilirse ilaçtır dedim, bunu getirdim. Tutmak, yolmak, temizlemek zamanımı aldı. Gecikmem ondandır saygıdeğer ekselansım. Bu ara aslanın ağrıları artmış

inlemeye başlamış. Herkes telaşlanmış.

- Sayın ekselans, bu getirdiğim turna senin ilacın, ancak kurdun aşık kemiğini nereden bulacağımızı bildiriver, demiş tilki.

- Bulun bir kurt alın aşık kemiğini, demiş aslan.

- Başka yerde neden arayalım, emret bunun kemiğini alalım. Dedikoducu kurt oturduğu yerden tilkiye bakmış ayağa fırlamış. Fakat kaplan yanında bitivermiş. "Çatlayasica seni, ona sinirlenme" demiş. Kurt sırtını çevirmiş durmuş. Tilki:

- Ey kurt, bir şey konuştuğun yerde sana bir şey söylenirse kabul etmiyorsun. Benim söylediğim seni nasıl kısa sözlü yaptıl.

Kaplan, kurtla tilkinin arasına girerek: - Hasta ekselansımızın emirlerini yerine getirmek dururken siz bu konuları tartışamazsınız. Neden başka yerde arayalım, hazır kurdun kemiğini aldığımız zaman olay kapanmıştır.

Tilki hasta Aslan'a dönerek:

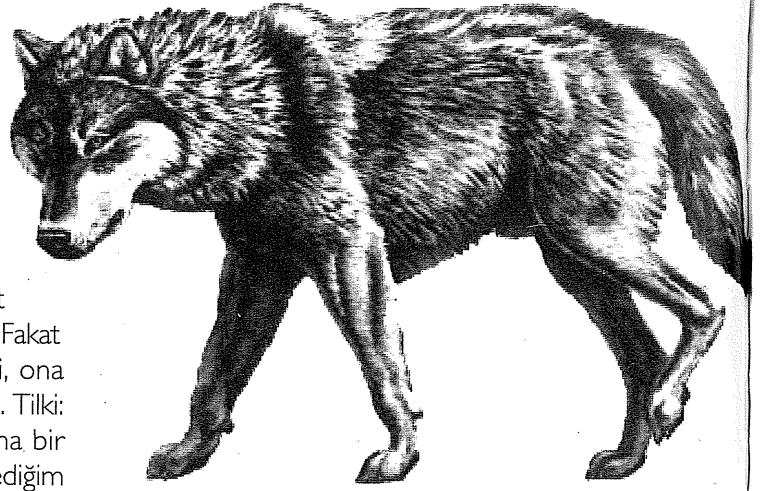
- Bu hastayı uzun zaman sıkıntıda bırakacak mıyız? İlacını yapmadan? Tilki bunu söyleyince herkes ayağa kalkmış, kurda çullanmışlar, sol ayağının aşık kemiğini sökmüşler. Kurt üç ayağının üzerinde kalakalmış. Tilki kurda doğru dönmüş sırtarak:

- Sen benim dedikodumu yapınca başına böyle bir şeyin geleceği içime doğmuştu. Uygun oldu mu dördüncü ayağını kısaltmaları? demiş. Hasta ziyaretçileri yardımlaşarak turna etini çabucak kaynatmışlar.

- Et kaynadığına göre çıkartın, et suyunun altına ateşi verin, yoksa yavan turna etinin hiç bir faydası olmayacak demiş, tilki.

Herkesin başına uzman kesilmiş.

- Ne yapalım ya, eti atalım mı?

demiş tavşan.

Neden atacakmışız? Hasta iyileşinceye kadar onu saklamak gerekiyor. Ben onu kimsenin bulamayacağı gibi saklarım. Onu biri bulursa et suyu da şifalı olmaz. Siz kemiği et suyunun içine atıp ben gelinceye kadar kaynatın, diyerek tilki eti yürütmüş. Tilki bu emri verdikten sora eti götürmüş, kamını bir güzel doyurmuş. Kalanı da daha sora yemek üzere iyice saklamış. Tilki sakince geri döndüğünde et suyu kayniyormuş. Onu da indirtirmiş.

- Çanak dolusu kaynar et suyu çıkartın, demiş. Çarpık bacak ayı elinde kaynar et suyu dolu çanakla arkada, tilki önde, hastanın başucuna dikilmişler.

- İlacımız hazır ekselansları.

- Hazır olduysa verin! demiş aslan inleyerek.

- Kalbinin üstünü yukarı getirerek yatar mısın ekselansları?

Kaplan yavaşça sokularak aslanı öyle çevirmiş incitmeden.

- Biraz kaynar gibi gelecek endişelenmeyesin demiş. İçinde kurdun aşık kemiği çanak dolusu kaynar et suyunu aslanın boğazına doldurmuş.

- Bunun yaramaması düşünülemez, kalınca örtün demiş tilki. Boğazına kemikli kaynar et suyu doldurulmuş hastayı kalınca örttürmüştü. Çok geçmeden içi yanan aslan ölmüş. Tilkinin tesirli ilaç içirdiğini kabullenen kalabalık da dağılmış. Kestiği roller aklına gelen tilki gülererek giderken, kurdu görmüş, dalga geçerek:

- Yine dedikodu yapar mısın koca kurt? demiş.

Bunları söyledikten sonra tilki gitmiş, daha önce sakladığı yarım turnayı yemeğe koyulmuş. Böylece, dedikodu yapmanın cezasını fazlasıyla bulmuş kurt ■

СИТХЬКІ УМКІ ЫХЬЭ БЛАГЪ

(Рассказ цыкӀу)

Юшына Заур

СамгӀур журналым кийтхыклаш

Сэ ильэситф сыныбжъ. Мэзым хэс
псэушъхьэхэр шӀу сэлъэгъух.

Синанэ пчэдыжъ кӀэс тутын кӀэч
макӀо. Щэджагъо мыхъузэ непэ
ыблэштым фэдиз тутын тхьалэ кӀещэ.
Мафэ горэм, кӀэкӀожьызэ,

сыпэгъочыгъэти, шхыпцӀызэ
кысылуагъ:

- ОшӀа непэ слъэгъугъэр, Заур?
ТхьакӀумкӀыхьэ шыр цыкӀу, тутыным
хэс.

- Адэ сыд пае кӀэмыхьэу
укӀэкӀожьыгъ? -

Сыгу кӀеоу
нанэ есӀуагъ.

Ы у ж ы
симицӀыхэ
з э х ь у м ,

тхьакӀумкӀыхьэр кӀысфихьыгъ.

ЕтӀанэ сегупшысагъ: джы
тхьакӀумкӀыхьэр шхэн фаеба? Янэ иӀэл,
сыдэу хъушт? Сыплъэмэ, Лъэшъабэ
(тичэтыубзы джары цӀэу фэсыусыгъэр)

ищыр быдз регъашьошъ пӀэм хэс.
ТхьакӀумкӀыхьэ шырери ахалкӀи, чэтыу
шырым илахь ыубытыгъ. Ар ешъошъ,
сэгущо. Джауштэу тхьамэфитӀум
нахьыбэ чэтыум шэ ригъэшъуагъ.

ЕтӀанэ тыхэ цыкӀу губжэу,
тхьакӀумкӀыхьэм етхъоу кыублагъ.
"Ар хъунэл, сиблагъэ, - сӀуагъэ, - хьэм
уезгъэшхынэл!" Гъуй мэзыр благъэти,
аш схьи, хэстӀупшыхьажьыгъ.

Мазэ фэдиз тешлагъэу сылуклагъ.
Къэуцугъэу кыисӀплты.

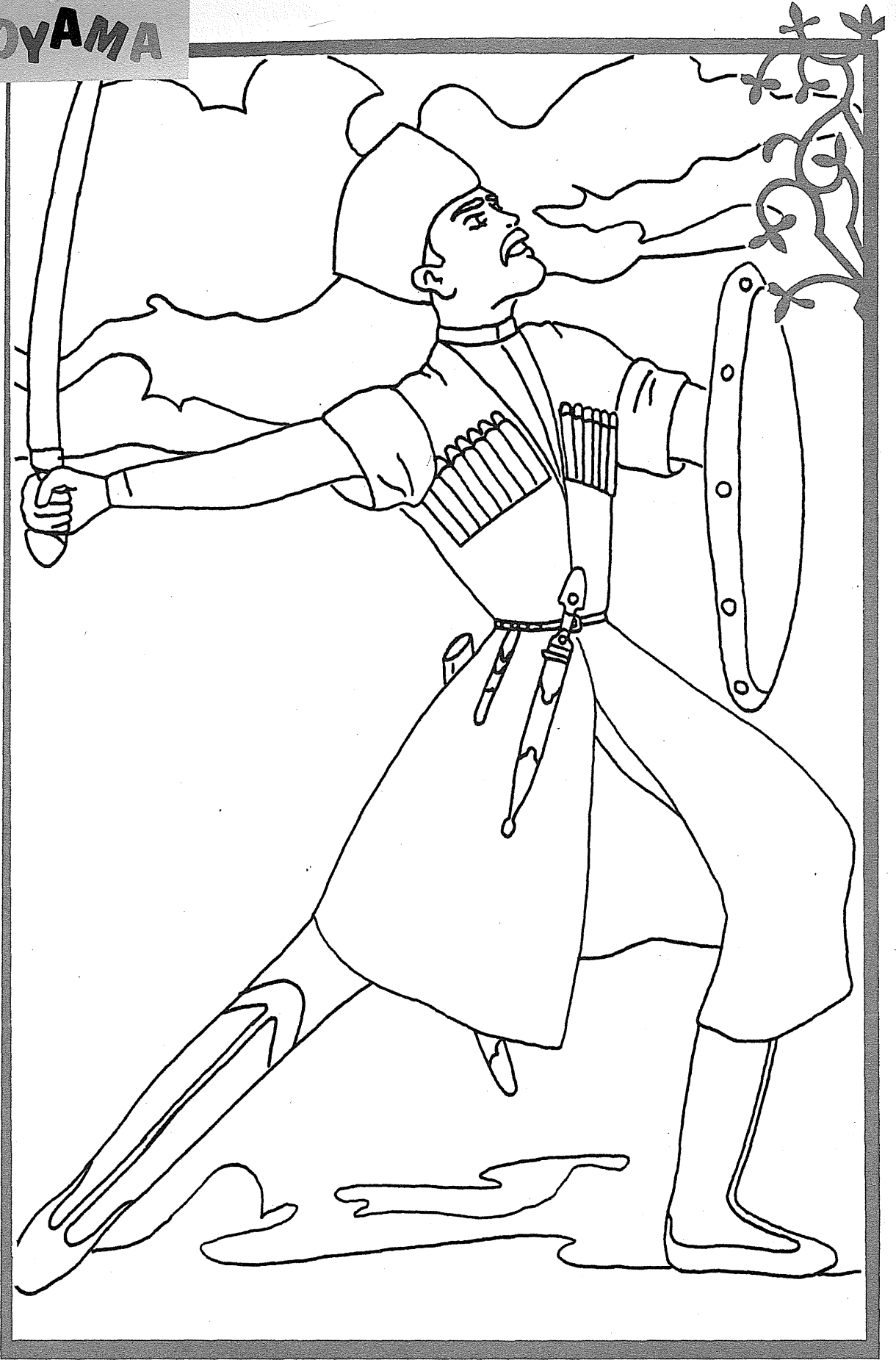
- Сыдэу зыпшӀошъыжъыра? - сеупцӀы.

Мышынахэу кыисӀбгъучы, мэзым
хэхьажьыгъ, зэрэгущорэри кыххэщэу.

Ащ ыужы сылукӀэнэу хъугъэгон,
ау сызэрӀукӀэщтым сиыхьэ

тэлы ■

Siz Aklınıza Getirin, Biz Kapınıza...

Hemşehrilerimize %10 indirimlidir.

Alo Paket

285 47 42 - 286 82 56

GSM: 0536 975 14 46 0543 487 20 40 0555 837 60 99

Siparişleriniz en geç 30 dk. içinde kapınızda...

Ziyabey Cad. No: 20/E Balgat - ANKARA

Biz bu işi henüz 60 yıldır yapıyoruz!

Bahçe duvarından garaj zeminine, merdivenden bina
cephesine, yerdeki karodan çatıdaki kiremite,
eviniz için gerekli tüm ürünleri
aynı çatı altında üretiyoruz.

Uluslararası standartlardaki kalitemiz, dinamik genç
kadromuz, tecrübemiz ve Türkiye genelinde
yaygın bayi ağımız ile
60 yıldır sizinleyiz.

